

L.I. Fetescu
V.V. Chiosea

LIMBA MOLDOVENEASCĂ

Larisa Fetescu, Vera Chiosea

LIMBA MOLDOVENEASCĂ

**Manual pentru clasa a 7-a cu limba
moldovenească de predare a instituțiilor
de învățământ mediu general**

Ediția a II-a, revizuită

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2020

УДК 821.135.2(075.2)
Ф 45

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист Міністерства освіти і науки України від 03.06.2020 № 1/11-3689)

Видано за кошти державного бюджету. Продаж заборонено

Фетеску Л.

Ф 45 Молдовська мова : підруч. для 7 кл. з навч. молд. мов. закл. заг. серед. осв. / Л.І. Фетеску, В.В. Кьося. – 2-ге вид., переробл. – Львів : Світ, 2020. – 276 с.

ISBN 978-966-914-282-5

Навчальний матеріал підручника відповідає вимогам Державного стандарту та чинній програмі з молдовської мови для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою.

Підручник містить відомості з морфології та орфографії. Окремі розділи присвячені розгляду самостійних і службових частин мови. Значну увагу приділено розвитку зв'язної мови. Різноманітність рубрик і відповідних вправ сприяють розвитку навичок логічного мислення та відчуття стилю.

УДК 821.135.2(075.2)

ISBN 978-966-914-282-5

© Фетеску Л.І., Кьося В.В., 2020
© Видавництво “Світ”, 2020

Dragi elevi!

Aveți în față noul dumneavoastră prieten, manualul de *Limba Moldovenească*, cu care veți călători în lumea miraculoasă a cuvântului scris și citit. Împreună veți pătrunde în tainele lucrurilor ce vă înconjoară, veți învăța să comunicați frumos, să povestiți, să creați.

Fiți-i prieteni adevărați, întrebați-l, ascultați-i sfaturile, răspundeți-i.

Manualul te așteaptă să-ți spună tot ce știe, să-ți devină cel mai bun prieten.

Sperăm că acest manual vă va ajuta să fiți demni, deștepți, ingenioși, generoși și plini de dragoste, corecți și amabili cu cei ce vă înconjoară!

Mult succes!

Autoarele

CUPRINS

INTRODUCERE	7
Limba Moldovenească în familia altor limbi.....	7
REPETAREA MATERIEI STUDIATE	11
Stilurile limbii. Stilul publicistic.....	18
MORFOLOGIA. ORTOGRAFIA. NUMERALUL	21
Numeralul cardinal.....	21
Funcțiile sintactice ale numeralelor cardinale	
Declinarea și analiza morfologică/sintactică a lor	27
Numeralul ordinal	37
Funcțiile sintactice ale numeralelor ordinale. Declinarea și analiza morfologică/sintactică a lor.....	42
Numeralul nehotărît	49
Numeralul adverbial.....	57
Numeralul colectiv.....	64
Declinarea și funcțiile sintactice ale numeralelor colective	66
Numeralul distributiv	71
Numeralul multiplicativ	74
Funcțiile sintactice ale numeralelor multiplicative	75
Numeralul fracționar	79
Ne pregătim pentru lucrare de control	84
Autoevaluare	86
VERBUL	92
Verbe tranzitive și intransitive	92
Verbe predicative și nepredicative	94
Verbe auxiliare	96
Diatezele verbului	98
ADVERBUL	105
Clasificarea adverbelor	106

Gradele de comparație ale adverbelor.....	121
Formarea adverbelor	133
Ne pregătim pentru lucrare de control	154
Autoevaluare	158
PRONUMELE	161
Pronumele de accentuare	163
Pronumele interogativ	171
Pronumele relativ	178
Pronumele nehotărît.....	186
Pronumele negativ	192
Ne pregătim pentru lucrare de control	198
Autoevaluare	201
PREPOZIȚIA	207
Clasificarea prepozițiilor după structură	207
Regimul cazual.....	214
Raporturile exprimate de prepoziții	219
Ne pregătim pentru lucrare de control	225
CONJUNCȚIA	229
Conjuncția – parte de vorbire auxiliară.....	229
Clasificarea funcțională a conjuncțiilor	235
Ne pregătim pentru lucrare de control.....	241
INERJECȚIA	245
Interjecția – parte de vorbire	245
Funcțiile sintactice ale unor interjecții. Punctuația și ortografia interjecțiilor.....	250
Ne pregătim pentru lucrare de control	256
Autoevaluare	260
Repetare la sfârșit de an	263
Autoevaluare finală	265
Răspunsuri	267
Anexă.....	268

SEMNE CONVENȚIONALE

- – exerciții cu tematică socioculturală;
 - – exerciții referitoare la compartimentul «Comunicarea»;
 - – exerciții instructiv-educativ-distractive;
 - – exerciții-audiere (instructive);
 - – exerciții-discuții-sfaturi;
 - – exerciții instructive;
 - – temă pentru acasă;
 - – sarcină pentru cei curioși;
 - – cercetați, observați.
- N – nivel

INTRODUCERE

❗ I. Limba Moldovenească în familia altor limbi

Limba Moldovenească este limba maternă a poporului moldovenesc. Ea este o limbă romanică.

Limbile romanice se împart în două grupe: răsăritene și apusene. Limba Moldovenească face parte din grupa limbilor răsăritene.

Limba noastră maternă are mai multe surori: franceza, italiana, spaniola, portugheza, catalana ș.a.

Formînd un grup înrudit, limbile romanice intră în familia limbilor indo-europene, din care fac parte și limbile popoarelor baltice, limbile germanice și limbile unor popoare orientale.

În Limba Moldovenească poți descoperi splendoarea spaniolei și vioiciunea francezei, tăria germanei și grația italienei.

Mulți artiști ai cuvîntului, precum și însuși poporul moldovenesc, au desăvîrșit cu mult limba noastră, dîndu-i o excepțională forță și expresivitate.

Limba Moldovenească crește, se dezvoltă și înflorește în marea familie unică frățească – familia limbilor lumii.

Vorba lui P. Tîcina:

«Urăsc în viață cu ardoare
Tot ce e putred și rutină.
Eu văd buchetul de popoare
În unitatea lor deplină.»

Unirea asta-i ca un munte
Sortit lumină-n pisc să poarte.
Și-n orice colțișor pătrunde
Ecoul ei fără de moarte.»

✓ Numiți izvoarele – documente din care ați aflat că Limba Moldovenească este una din limbile de circulație de pe glob (manualul *Limba Moldovenească* pentru clasa a 5-a v-a familiarizat cu două dintre aceste izvoare).

✓ Este necesar și corect să-l impunem pe cel ce ne pășește pragul casei să ni se adreseze și să vorbească doar în limba noastră maternă?

✓ În ce constă frumusețea și boțăția limbii noastre?

✓ 😊 Răspundeți desfășurat la întrebarea: «Ce pot face eu ca limba mea să prospere?»

① **2.** Continuați șirul sinonimelor, asocierilor:

grai – *voce, limbă . . .* ;

dor – *alean, dorință . . .* ;

✓ Completați:

dor de: *părinți, bunici . . .*

🏠 **3.** Citiți și explicați (5-6 enunțuri) sensul proverbelor:

1) Limba îndulcește, limba amărăște. 2) Limba oase n-are, dar unde ajunge – doare. 3) Cuvîntul întîi să-l cioplești, apoi să-l rostești.

✓ Ce gând comun se desprinde din conținutul acestor proverbe?

① **4.** Citiți, meditați, apoi argumentați-vă gândurile în legătură cu cele ce urmează.

Limba este neam, glasul mamei, comoară, istorie, tezaur, piatră rară, pasăre rară.

Trăiască, crească, înflorască!

✓ De ce *pasăre rară*?

✓ În ce constă veșnicia limbii?

N 1-4 5. Activitate în grup. Ce este limba pentru fiecare dintre noi?

Pentru mine limba este – tot ce e mai dulce și mai bun, este cea mai bogată și mai frumoasă, este cer cu soare, . . . , . . . , . . .
(*continuați*).

 6. Citiți fragmentul. Alegeți o idee și dezvoltați-o într-un text de jumătate de pagină. Subliniați în text adjectivele.

Limba maternă e cea mai binecuvântată carte a vieții. Ea exprimă fondul de legătură cu noțiunea de mamă, de patrie, deschide, ca o lumină reală și unică, toate zărilor cunoașterii; te înveți a gândi și a comunica cu oamenii. Cine a pierdut sau a pîngărit acest fond al Limbii materne rămîne repetent pe viață: gîndește încîlcit, se bîlbîie cînd vrea să-și exprime trăirea proprie.

(A. Lupan)

😊 **7.** Descrieți, oral, o seară de toamnă, utilizând patru fraze alcătuite din propoziții independente.

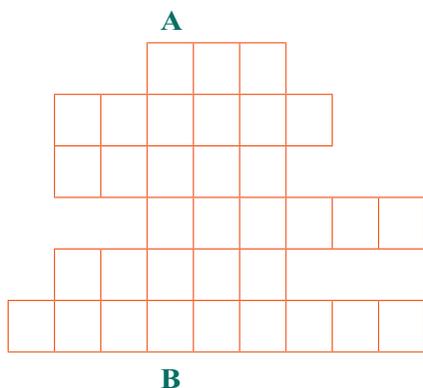
Seară de toamnă

REPETAREA MATERIEI STUDIATE

8. Dragi elevi! Cîteva clipe în urmă în ograda școlii era înviorare mare, căci fiecare din dumneavoastră avea de povestit ceva interesant. Dar ... sunetul zglobiu al clopoțelului a curmat firul amintirilor și iată-vă din nou în clasă. Sînteți elevi în clasa a 7-a!

Anul școlar începe cu cel mai bogat anotimp al anului și, credem, nu în zadar. Asemeni acestui anotimp, să vă fie anul bogat în cunoștințe, bucurii și satisfacții!

Despre ce anotimp e vorba? Deși răspunsul nu se lasă mult așteptat, rezolvați totuși careul ce urmează (oral). Pe verticala **AB** veți obține denumirea anotimpului ce urmează după vacanța cea mare.

1. Instrument de scris.
2. Clădire în care învață elevii.
3. Sală pentru lecții.
4. Carte din care învățați la școală.
5. Obiect în care păstrați instrumentele de scris.
6. Cel ce vă învață, vă îndrumază (în clasele primare.)

A fost greu să rezolvați careul? Atunci într-un ceas bun și să mergem înainte! Pentru început, înfăptuiți următoarele sarcini:

- N 1** ✓ Ce parte de vorbire alcătuiesc cuvintele-răspunsuri, obținute prin rezolvarea careului?
- N 2** ✓ Alcătuiți cuvinte noi, prin derivare, de la: *școală, clasă, învățător*.
- N 3** ✓ Aflați sinonimul cuvântului *toc* (apelați la *Dicționarul de sinonime*), apoi alcătuiți, cu fiecare sinonim, enunțuri.
- N 4** ✓ Faceți o comunicare orală despre partea de vorbire *Substantivul*. (Folosiți cunoștințele acumulate în clasele 1-6).

Amintiți-vă!

- Morfologic, părțile de vorbire se grupează în **flexibile** și
- Părțile de vorbire **flexibile** sînt: *substantivul, . . . , . . . , . . . , . . .*
- **Neflexibile** sînt: *adverbul, . . . , . . . , . . .*
- **Procedee de formare** a cuvintelor sînt *derivarea, . . . , . . . , . . .*

Primele exerciții v-au încadrat deja în munca ce va dura un întreg an școlar, de aceea vă urăm succese mari la învățătură, stimați elevi!

9. Citiți expresiv, cu luare-aminte versurile. Intitulați poezia și motivați-vă alegerea.

Trăiește-ți clipa în picioare,
Cum bradul și-o trăiește,
Ca rîul cel de munte – aleargă
Și zboară vulturește.

Cu grijă fii pe drum, căci răul
Își schimbă fața-ntruna,
De gît cînd nu te poate strînge,
Mieros îți strînge mîna.
Tu cu urechile ascultă,
Cu ochii vezi întruna
Și taci, cînd trebuie, cu gura,
Dar nerăbdînd minciuna.
Să nu uiți: cinstea nu se vinde
Ca la bazar leguma,
Și pentru dor nu bate palma,
N-o bate pentru mama.

(Gr. Vieru)

- N 1** Determinați numărul propozițiilor în primele patru versuri. Explicați cum le-ați aflat.
- N 2** ✓ Identificați subiectele și felul lor în versurile 9,10.
- N 3** ✓ Motivați plasarea virgulei în versurile 14, 15.
- N 4** ✓ Analizați sintactic primul vers.

☺ ✓ **Activitate în grup.** Împărțiți clasa în patru echipe. Fiecare echipă comentează (7-8 enunțuri) strofa care corespunde numărului său de rînd: echipa I comentează strofa I, echipa a II-a strofa a doua ș. a. m. d.

☺ **10.** Descrieți interiorul sălii de clasă, în care vă aflați acum; folosiți adjective cu sens propriu/figurat, apoi analizați, după algoritmul cunoscut din clasele anterioare, două adjective.

II. Citiți expresiv textul, apoi îndepliniți următoarele sarcini:

- N 1** ✓ identificați adjectivul și determinați la ce grad de comparație se află;

- N 2** ✓ selectați, pe două coloane, substantivele articulate hotărît și nehotărît;
- N 3** ✓ arătați, oral, persoana și numărul pronumelor personale identificate;
- N 4** ✓ determinați modul și timpul verbelor pe care le veți descoperi.

Așa-s oamenii celebri

Odată, pe cînd călătorea în tren, Einstein a scăpat ochelarii jos. S-a aplecat să-i caute, dar ia-i de unde nu-s.

O fetiță, care ședea alături de el, găsi ochelarii sub banchetă și i-i întinse zîmbind.

– Îți mulțumesc, ești o fetiță foarte cuminte și foarte amabilă, făcu savantul. Cum te cheamă?

– Clara, tată ... Clara Einstein.

✓ Explicați scrierea ortogramelor dificile.

12. Proverbe «rătăcite»

A fost odată să se întîmple un lucru curios și amuzant. Într-o bună zi, proverbele, «lăsate» de capul lor, au luat-o razna și s-au rătăcit, hotărînd să vă pună la încercare. Ce-a ieșit din toată treaba asta, veți citi mai jos. Nu vă rămîne decît să le ajutați proverbelor să se întoarcă la vorba veche înțeleaptă. E o probă de încercare pe puterile dumneavoastră.

1. Cine dă cu o mîină ... înhite noduri.
2. Cel flămînd ... flămînzește iar.
3. Cine vara n-are minte ... să n-o piardă.
4. Unul trage ponoasele ... și altul mănîncă.
5. Schimbarea domnilor ... sănătatea oilor.
6. Cine n-are ... ia cu amîndouă.

7. Cine-i bucătar ... se visează mîncînd.
8. Cine vara are vreme ... iarna nu gustă plăcinte.
9. Unul macină ... și altul trage foloasele.
10. Moartea lupului ... bucuria nebunilor.

 ✓ **Activitate în grup.** Împărțiți clasa în două echipe. Echipa I determină numărul propozițiilor în primele cinci proverbe, echipa a II-a – din următoarele cinci proverbe, apoi fiecare echipă comentează, în cîteva propoziții, «povața» unui proverb (la alegere).

 13. «Descifrați» pozna. Transcrieți, în caiete, varianta corectă a textului, apoi:

- ✓ desenați schema unei fraze ce conține 3 propoziții;
- ✓ determinați felul propozițiilor în frază (dependente/ independente; principale/ subordonate);
- ✓ este o frază joncțională sau nejoncțională?
- ✓ explicați punctuația în frază (dacă a fost folosită).

Am poznit o făcută

1. Într-o zi am căprît prăpăditele. 2. M-am cărărit pe-o dusă și am pădurit într-o ajunsă. 3. Acolo am bordeit o văzută. 4. M-am bordeit la dusă. 5. La bordei m-am ferestruit pe uitată și am bordeit în văzută cum trei fete plăcinteau făcute.

Văzutele m-au fetit și m-au bordeit în chemată. În bordei m-au scăunit pe-o pusă. Am plăcintit o mîncată și nu mi-am pîntecit săturatul. Am mai plăcintit o mîncată și săturatul tot nu mi-am pîntecit. Atunci m-am cotruțit pe lîngă pusă și am plăcintit o furată. Am sînit-o-n pusă și mi-am pielit fripta. M-au văzut fetițele și m-au plăcintit peste pălită de m-au dințit dîrdițele. Neputînd uși pe nimerită, am ferestruit stricata și am poznit o făcută.

- ✓ Ce e aceea pozna?
- ✓ Cum se numeste omul care se tine de pozne?
- ✓ Cunoasteti vreo pozna? Relatati-o.

Amintiți-vă!

- Fraza este o comunicare alcătuită din
- Propoziția independentă este cea cu înțeles ...
- Propoziția al cărei înțeles depinde de propoziția principală (regentă) se numește ...
- Fraza, componentele căreia se introduc cu ajutorul jonctivelor, se numește ...
- Fraza nejoncțională este cea în care legătura dintre propoziții se realizează ...

 14. Citiți cu atenție textul. Identificați părțile de vorbire studiate. Oral, relatați despre ceea ce indică fiecare din ele.

Știți sau ați auzit vreodată de heraldică, știința care se ocupă cu studiul blazoanelor? Această știință a luat naștere în antichitate.

Cred că vă puneți întrebarea: «Ce doreau să-și exprime familiile, orașele, statele cu ajutorul blazoanelor?» Răspunsul e unul singur: «Bineînțeles, ceea ce constituia, pentru dînșii, principalul, ceea ce era mai important!»

Prin intermediul blazoanelor, oamenii doreau să povestească despre originea neamului, despre măreția, valoarea și forța statului. Semnele convenționale vorbeau despre vis și cinste, despre curajul orașenilor, despre ocupațiile lor.

VOCABULAR

- blazon** – stemă, emblemă.
- stemă** – semn convențional distinctiv, caracteristic și simbolic, al unei dinastii, al unei țări, al unui oraș.

- ✓ Subliniați părțile omogene, oral, arătați partea de vorbire prin care sînt ele exprimate.
- ✓ Relatați, în scris, (5-6 propoziții) ce știți despre stema Ucrainei;

STILURILE LIMBII. STILUL PUBLICISTIC

Repere teoretice

- Cele patru stiluri funcționale ale limbii sînt:
 - artistic (beletristic);
 - științific;
 - oficial-administrativ;
 - publicistic.
- Stilul publicistic este stilul textelor axate pe cunoașterea vieții publice și comunicarea în masă.
- Stilul publicistic se caracterizează prin interferența tuturor stilurilor. Textele ce țin de acest stil sînt: *articolul, reportajul, interviul, schița, pamfletul, foiletonul, anunțul.*

N 1-4 **15.** Constatați sensurile proprii și figurate ale cuvintelor de mai jos și ilustrați-le în contexte adecvate.

Ingenuu, candid, nociv, teluric.

✓ Care este antonimul cuvîntului *nociv*?

Nota bene!

- Prin textele din stilul publicistic, intră în uz majoritatea cuvintelor și a expresiilor noi.

  16. Citiți și examinați afișul publicitar. Deduceți din conținutul lui: care este intenția autorului, cui i se adresează, ce mesaj transmite și ce decizie veți lua după examinarea lui.

Fiți amabili și citiți cu atenție!

Bicicleta «Sport» este ușoară, frumoasă ca o Zîna din poveste. Noul desing al bicicletei este modern și atrăgător. Dacă o comparați cu modelul anterior, observați că ghidonul a rămas neschimbat. Vitezele bicicletei sînt ușor de manevrat.

Cauciucurile moderne permit o trecere ușoară a terenurilor împînzite de gropi. Semnalizatoarele sînt din plastic rezistent. Trusa de scule este foarte mică, iar portbagajul foarte comod.

Procurați această bicicletă, căci e un mijloc de transport nu numai comod, dar și unul nepoluant. Plimbările cu «Sport», la aer liber, încîntă, asigură sănătate.

❶ **17.** Explicați, cu ajutorul *Dicționarului explicativ*, sensul cuvintelor; încadrați-le în enunțuri:
reclamă, a reclama, publicitate.

N 3-4 😊 **18.** Ați intrat într-un magazin unde sînt puse în vânzare diverse produse de papetărie. Alcătuiți un moment publicitar, adresat tuturor celor care vor cumpăra aceste produse, folosind substantivele de mai jos.

Obiecte de papetărie: caiete, creioane, penițe, hîrtie etc.

N 1-2 😊 **19.** Străzile, magazinele sînt împînzite cu afișe, panouri publicitare. Amintiți-vă ce conținea unul din ele.

✓ Iată conținutul unui text al panoului publicitar: «Mai puține vorbe, mai multă treabă!» Descrieți imaginea care ar putea însoți acest text.

N 1-4 😊 **20.** Ascultați comentariul unui meci sportiv, prezentat de televiziunea națională. Notați cîteva expresii și termeni, ce țin de domeniul sportului, pe care i-a folosit comentatorul sportiv, apoi încadrați cele notate în 5 enunțuri.

- Nota bene!**
- **Reportajul** redă istorisirile martorului ocular sau a participantului la eveniment.
 - **Reportajul** își atinge scopul atunci cînd cititorul/ascultătorul, intuitiv, își imaginează întîmplarea, devenind parcă un activ participant al evenimentului descris.

N 3-4 😊 **21.** Sînteți comentator. Realizați un reportaj sportiv.

Comentați, prezentați un meci de fotbal sau unul de baschet, ori o altă competiție sportivă. Folosiți și cîteva din cuvintele, expresiile: *opозиția adversarului; poarta selecționatei; tempou lent, vioi; a plonja; adversar; atacant; situație de gol; careu; penalti; a pasa lateral.*

Meci de fotbal

MORFOLOGIA. ORTOGRAFIA.

NUMERALUL

Iată-ne ajunși, dragi elevi, la *Numeral*, clasa de cuvinte ce face parte din vocabularul fundamental al limbii moldovenești. La finele studierii capitolului *Numeralul* trebuie să cunoașteți indicii morfologici ai numeralului, categoriile lui, funcțiile sintactice pe care le îndeplinesc numeralele și regulile de ortografie a lor; să le recunoașteți în texte, să le utilizați în comunicare.

Repere teoretice

- Numeralul este partea de vorbire flexibilă, care exprimă un număr, o cantitate de obiecte sau ordinea lor prin numărare: *șapte, cîte șapte, a șaptea*.
- Numeralul se clasifică astfel:

NUMERALUL CARDINAL

Repere teoretice

- Numeralul care exprimă o cantitate exactă de obiecte (*cinci cărți*) sau un număr abstract (*doi și cu doi fac patru*) se numește cardinal. Numeralul cardinal răspunde la întrebările: *cîți? cîte?*
- După structură, numeralele cardinale se împart în:
 - a) **simple**, alcătuite dintr-o singură rădăcină (de la *unu, una* pînă la *zece*; de asemenea, *sută, mie, milion, bilion, trilion...*);
 - b) **compuse**, alcătuite din două sau mai multe rădăcini (de la *unsprezece* la infinit).

EXERSAȚI!

22. Citiți enunțurile. Identificați numeralele cardinale. Ce exprimă ele: cantitatea obiectelor sau un număr abstract.

1. Mulțimea caută lung spre sat la cele două buburuze.

(I. Druță)

2. Unu-n mâini, altu-n picioare, uriași fiind de boi, au putere pe atîta, cît le trebuie la doi. (M. Eminescu) 3. Marea victorie este o consecință logică a celor patru ani de lupte duse împotriva fascismului. 4. Noul meu prieten, cavaler a două ordine «Slava», îmi întinse mîna. (B. Istru)

VOCABULAR

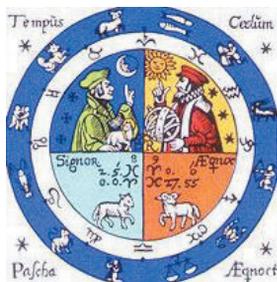
boi, -iuri – statură, înfățișare.

consecință – urmare, rezultat.

 23. Interviewați-vă prietenul. Aflați câte opere artistice, câte enciclopedii și câte dicționare conține biblioteca lui. Înregistrați interviul rezumativ. Folosiți numerale cardinale.

24. Citiți textul. Selectați numeralele cardinale.

Vestitul împărat roman Iulius Cezar a introdus modificări în calendarul egiptean. Potrivit calendarului iulian, unele luni conțineau 30 de zile, altele 31, iar luna februarie avea numai 28. La un calcul mai minuțios, s-a constatat că anul cuprinde nu 365 de zile și 6 ore, ci 365 de zile și 5 ore, 48 de minute și 46 de secunde.

Calendarul grigorian

✓ Ce știți despre calendarul grigorian? Consultați enciclopedia «Vreau să știu» (vol. 2) și aflați când a trecut țara noastră la noul calendar.

25. Citiți informația «Pic cu pic». Expuneți conținutul păstrînd și numeralele cardinale pe care le-ați întîlnit în text.

Pic cu pic! • Baștina calendarului nostru este Egiptul Antic. Cele 365 de zile și nopți, de la o apariție a stelei Sotis (Sirius) pînă la cealaltă, egiptenii le-au împărțit în 12 intervale a cîte 30 de zile fiecare, iar restul de 5 zile l-au lăsat la sfîrșitul anului ca un «adaus».

26. Formați numerale compuse: două – din două rădăcini, două – din trei rădăcini și două – din patru rădăcini.

- Nota bene!**
- Se scriu într-un cuvânt numeralele de la *unsprezece* pînă la *nouăsprezece* inclusiv și cele care exprimă numărul zecilor: *douăzeci*, *nouăzeci*; restul numeralelor se scriu separat: *o sută patruzeci*, *două mii cinci sute treizeci*.
 - Dacă numeralul ce arată cantitatea miilor, milioanei, miliardelor este 20 sau mai mare, pronunțăm și scriem prepoziția **de**: *cincizeci de miliarde*, *treizeci de mii*.
 - Prepoziția **de** se utilizează și între numeralele de la 20 în sus și substantivele ce le însoțesc: *douăzeci și patru de copii*, *o sută treizeci și doi de copaci*.
 - Dacă numeralul scris cu cifre este urmat de unitățile de măsură abreviate, prepoziția **de** nu se utilizează: 30 kg, 40 m, 50 km, 47 %.

27. Scrieți corect îmbinările *numeral + substantiv*. Oral, construiți, cu trei din ele, propoziții.

Douăzeci și patru (măr), treisprezece (cais), patruzeci și doi (persic), Optzeci (prăsad), nouăzeci și cinci (vișin).

N 1-4 28. Activitate în grup. În îmbinările ce urmează, utilizați în scris, unde e necesar, prepoziția **de**:

209 copii, 229 participanți, 314 muncitori, 498 educatori, 4000 medici, 50 000 suporteri, 1402 școlari, 1452 consultanți.

N 1 29. Scrieți cu cifre numeralele, însoțite fiind de unitățile de măsură abreviate.

Două sute de metri, cincizeci și șapte de kilometri, cinci sute cincizeci de kilograme, șapte sute cincizeci și cinci de hectare, o mie de grame.

N 2 **30.** Модифікації цифре в нумерале кардинале інсожіте де унітăжіте де мăсурă.

200 kg, 58 mg, 121 km, 128 %, 400 m, 555 ha, 360 m/sec, 2005 g.

N 3 **31.** Traduceți în limba moldovenească. Identificați și citiți propozițiile care conțin numeralе cardinale.

1. Уперше квітковий годинник улаштував у своєму рідному місті шведський учений Карл Ліней. Було це років двісті тому. (За П. Утевською) 2. Тарасові Шевченку встановлено сімсот дванадцять пам'ятників в Україні і сімдесят п'ять за кордоном у двадцяти шести країнах світу. Зокрема у США – чотири, Франції – три, Росії – п'ять, Молдові – два.

(3 довідника)

N 3 **32.** Citiți enunțurile apoi completați-le.

1. Anul are ... sau ... zile. 2. O oră durează ... de minute. 3. O zi are ... de ore. 4. O minută este egală cu ... de secunde.

N 4 **33.** Identificați numeralе cardinale în următoarele proverbe; formulați mesajul proverbului 3.

1. O zi de primăvară hrănește un an.
2. Un măr putred strică toate merele sănătoase.
3. Sînt cinci degete la o mînă și nu seamănă unul cu altul.
4. O oră de dimineață face cît trei de după-amiază.

N 4 🏠 **34.** Traduceți în limba ucraineană numerele ordinale. Observați din câte rădăcini sînt alcătuite numerele compuse din aceste două limbi.

Cincisprezece, douăzeci și șapte, cinci mii, nouăzeci și nouă, două mii opt.

N 3 ⓘ **35.** Numerele cardinale sînt frecvente în expresii frazeologice. Explicați sensul expresiilor următoare. Includeți-le în trei enunțuri.

1. *în doi timpi și trei mișcări* – ... ;
2. *a avea zece urechi* – ... ;
3. *a fi numărul unu* –

N 1-2 🏠 **36.** Scrieți cu litere numerele aflate în text. Ce fel de numere sînt: simple sau compuse?

- Cu cît vindeți ouăle, bunicuță?
- Cu 30 de copeici bucata, iar pe cele sparte – cu 25 de copeici.
- Bine, spargeți-mi și mie zece ouă.

Nota bene! • *Numerele cardinale* pot avea în propoziții:
– *valoare substantivală* (**Doi** citesc.);
– *valoare adjectivală* (**Doi** elevi citesc.).

FUNȚIILE SINTACTICE ALE NUMERALELOR CARDINALE. DECLINAREA ȘI ANALIZA MORFOLOGICĂ/SINTACTICĂ A LOR

Repere teoretice

- *Numeralele cu valoare adjectivală* îndeplinesc funcția sintactică de **atribut**.
- *Numeralele cu valoare substantivală* au funcțiile sintactice ale substantivelor:
 - **subiect**: *Au venit doi.*
 - **nume predicativ**: *Ei erau trei.*
 - **complement direct**: *Le văd pe cele două.*
 - **complement indirect**: *Am dăruit celor patru câte un stilou.*
 - **complement circumstanțial**: *Am venit înaintea celor cinci.*

N 1 🏠 **37.** Identificați valorile morfologice ale numeralelor cardinale; descifrați oral sensul proverbului № 4.

1. Umblă să scoată două piei de pe o oaie. 2. O mie de fricoși nu fac cât un viteaz. 3. Cine aleargă după doi iepuri nu prinde nici unul. 4. O zi face cât trei când știi s-o întrebuițezi.

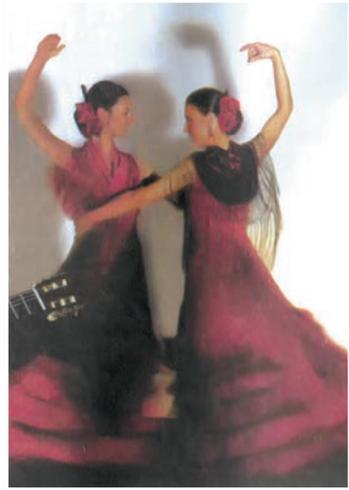
Aleargă după doi iepuri

N 4 🏠 **38.** Comentați sensul fiecărui proverb, precizând ce exprimă numerele cardinale.

1. Două mîțe în sac nu încap. 2. Mai bine două păci decît un război. 3. Șapte pe unul nu-l așteaptă. 4. Patru ochi văd mai bine decît doi.

N 2 🏠 **39.** Citiți propozițiile. Determinați funcția sintactică a numeralelor cardinale.

1. O sută de greieri într-un câmp par o sută de mii de glasuri.
2. Cele două dansează foarte frumos.
3. Cărțile celor patru erau îngrijite.

N 4 ⓘ **40.** Construiți cîte o propoziție în care să se afle numerele *paisprezece*, *șaisprezece*, *optsprezece* și *nouăsprezece* cu valoare adjectivală.

N 1 ⓘ **41. Activitate în grup.** Răspundeți la întrebările ce urmează, apoi precizați valoarea morfologică a numeralelor cardinale, identificate în răspunsuri.

1. Cum Vă cheamă?
2. Cîți ani aveți?
3. Cîte persoane sînteți în familie?
4. Cînd e ziua de naștere a mamei?
5. Cîți ani are tata?

N 2 **42. Activitate în grup.** Construiți două enunțuri în care același numeral cardinal să aibă pe rînd:

- a) valoare substantivală;
- b) valoare adjectivală.

N 3 **43. Activitate în grup.** Ce funcție sintactică îndeplinește numeralul cardinal din fragmentul:

Miorița

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei.
Unu-i moldovean,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrîncean.

Miorița

✓ Descifrați, fără a recurge la sinonime, sensul cuvîntului vale.

N 4 **44. Activitate în grup.** Scrieți în caiete două ghicitori sau trei proverbe/zicători care să conțină numerale cardinale. Precizați funcția lor sintactică.

**Repere
teoretice**

- Numeralesle cardinale se declină diferit.
- Numeralesle cardinale de la **doi** la infinit se declină cu ajutorul articolului adjectival: G.D. **celor șapte**.
- Numeralesle cardinale **zece, sută, mie** se declină ca substantivele feminine **voce, ciută, glie**, iar **milion, miliard** – ca substantivele neutre **stadion, stindard**.

45. Citiți și explicați (trei enunțuri) sensul exemplului № 4. Determinați cazul numeralelor cardinale pe care le veți afla în propozițiile:

1. Mîini o sută de-ai avea/...Cu toate ne-ai mîngîia. (G.Vieru)
2. De ce să fiți voi sclavii milioanei nefaste? (M. Eminescu)
3. Și mii de ani treceau/În tot atîtea clipe. (M. Eminescu)
4. Unde a mers mia, meargă și suta. (Folclor)

46. Declinați, oral, substantivele *copil*, *copilă* cu articolele nehotărîte **un**, **o** (numai un copil, numai o copilă).

✓ Este vreo deosebire? Deduceți cum se declină numeralele cardinale **un**, **o** cînd însoțesc substantive.

47. Observați cum se declină numeralele cardinale **unul**, **una** fără a însoți substantivul.

N. A. *unul*

una

G. D. (a, al, ai, ale) *unuia*

uneia

✓ Aflați care este funcția sintactică a numeralelor cardinale **un**, **o**, **unul**, **una**.

1. Tac țărani pînă-ncepe unul, /
apoi doi, pe urmă trei, / cu ure-
chea la furtună, / cîntul anilor cei
grei. (A. Lupan) 2. Dar se duce și
toamna și nu mai vezi prin sat nici
o ușă descuiată, nici un copil scîn-
cind. (I. Druță) 3. Unde-i unul nu-i
putere, unde-s doi puterea crește.
(Folclor) 4. Mama te mîngîie, /
Soarele lucește, / Soarele e unul, /
Mama una este. (Gr.Vieru)

Nota bene!

- Cînd numeralul cardinal nu este precedat de articolul adjectival, la c. Gen. apare prepoziția **a**: *soră a doi frați*, iar la c. D. - **la**: *dau biscuiți la trei copii*.

 48. Plasați, în locul punctelor, prepozițiile **a** sau **la** pentru numerele cardinale, în cazurile Gen. și D.

1. Miroase florile-argintii / Și cad, o dulce ploaie, / Pe creștetele – ... doi copii / Cu plete lungi, bălaie. (M. Eminescu)
2. De unde dai ... doi, de acolo dai și ... trei. (Folclor)
3. Ruxanda rămase în fragedă vîrstă sub tutoratul ... doi frați mai mari. (C. Negruzzi)
4. Aici se vedea o mumă bătrînă bocind moartea ... trei feciori ai săi. (Gh. Asachi)

✓ Explicați sensul îmbinărilor «florile-argintii», «dulce ploaie».

 49. Atestați numerele cardinale și analizați-le după algoritmul:

- ✓ categoria numeralului;
- ✓ forma inițială a numeralului (c.N.);
- ✓ simplu/compus;
- ✓ formele de gen, număr, caz;
- ✓ poziție adjectivală/substantivală;
- ✓ funcție sintactică.

Model de analiză scrisă:

Le-am mulțumit celor trei băieți.

Trei – numer. card., *trei*, *simplu*, *masc.*, *plur.*, *c. D.*, *poz. adj.*, *atribut*.

1. Onache Cărbuș stătea în fața celor șaiszeci de hectare și nu mai putea mișca un picior din loc. (I. Druță)
2. Poftim,

om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți. (I. Creangă) 3. Acum să ne întoarcem cu mulți ani în urmă și să ne coborîm în țărișoara cea cu șapte împărați. (S. Vangheli) 4. Înserarea albăstrea la ferestre. S-a făcut tăcere un lung răstimp în sfatul celor trei bărbați. (M. Sadoveanu)

N 4 ☺ **50. Activitate în grup.** a) Citiți textul. Intitulați-l printr-o formulă selectată din text. Formulați mesajul textului. Textul conține numerale? Numiți-le.

Casa Mare

O țară de basm, un țărm de legende, un plai de vis... Așa este numită Moldova de mulți dintre acei care au avut ocazia s-o cunoască. Poporul Moldovei e celebru prin ospitalitatea sa. Ficare gospodar are în casa lui o cameră numită Casa Mare, prevăzută special pentru oaspeți. Pășește-i pragul și vei nimeri într-o lume a bunătății și a bunei cuviințe, a cîntecului și a obiectelor meșteșugărite minuțios de generații, care îți vor bucura inima și ochii.

Fii oaspetele nostru, dragă prietene!

Simte-te ca acasă în inima naturii Moldovei!

✓ a) Textul propus vă îmbie să petreceți o vacanță de neuitat în Moldova. Poporul ucrainean de asemeni este ospitalier, harnic și are cu ce se mândri. Alcătuiți un text avînd genericul «Plai natal, gură de rai», în care cei ce ne vor vizita țara vor descoperi în Ucraina peisaje minunate, păduri seculare, vor afla cununa de popoare ce viețuiesc pașnic sub cerul senin al Patriei noastre.

✓ b) Adresați întrebări de precizare autorului care și-a prezentat textul «Plai natal, gură de rai». Urmăriți comunicarea interlocutorilor. Intervenți cu noi date, informații culese individual din diferite izvoare, care vor conține numerale cardinale.

N 2 ✓ Priviți atent imaginea, apoi citiți fraza. Considerați că această frază exprimă gîndul principal al imaginii? Analizați fonetic cuvîntul evidențiat.

Luna *strălucește* pe cer, marea liniștită doarme somn dulce.

N 3 ✓ Scrieți cîteva propoziții care ar ilustra tema imaginii. Stabiliți numărul sunetelor în trei cuvinte selectate din propozițiile alcătuite.

N 1 ✓ Citiți textul. Spuneți ce v-a impresionat din cele aflate despre porumbei. Selectați, din text, trei diftongi.

Din viața porumbeilor

Porumbeii sălbatici

Porumbeii sînt păsări blînde. Ei au devenit simbolurile iubirii, al păcii.

Porumbeii sălbatici își fac cuiburile nu departe de casele oamenilor. Ei trăiesc numai cîte doi – soț și soție – și niciodată nu se părăsesc unul pe altul.

Porumbeii își hrănesc puii cu lapte – un lichid asemănător cu laptele condensat.

Probabil e o mîncare gustoasă, odată ce cofetarii au numit un fel de bomboane «Lapte de pasăre», care plac tuturor – de la mic la mare.

N 1-4 51. Expuneți textul. Scrieți cu litere numeralele cardinale întîlnite în text. Analizați morfologic/sintactic un numeral.

Enigmele Terei

Valea Ploilor...Așa a fost numită o vale din bazinul Amudaria, după ce în regiune a plouat de două ori cu vietăți. În august 1963, într-o localitate a plouat cu broscuțe. După doi ani, peste un oraș din aceeași vale, cădeau broscuțe și peștișori.

Într-o dimineață de primăvară a anului 1954, locuitorii unei localități din apropierea orașului Odesa, au rămas uluiți cînd după ploaia ce a căzut noaptea totul «era vopsit» în albastru.

✓ Citiți literatură suplimentară, culegeți informații, apoi povestiți despre alte enigme ale Terei.

Nota bene!

- Numeralesle cardinale **un, o** sînt omonime cu articolele nehotărîte **un, o**.

Un, o sînt numeralesle cînd sînt însoțite de cuvintele *numai, măcar, doar, nici, cîte, singur*, cînd în propoziție se mai întîlnesc unu-două numeralesle și cînd răspond la întrebările: *cîți? cîte?* În celelalte situații **un, o** sînt articole nehotărîte.

- Pe lîngă numele unităților de măsură, **un, o** sînt numeralesle cardinale: *un kilometru, o tonă, un hectar*.

❶ **52.** Citiți propozițiile. Identificați cînd **un, o** sînt numeralesle cardinale și cînd – articole nehotărîte.

1. Pe lume ai o singură mamă, o singură Patrie ai. (Em. Bucov)

2. Cică era odată un moșneag și o babă. 3. O viață are omul, numai una, / Și s-o trăiești zadarnic e păcat. (L. Deleanu) 4. Pe un deal răsare luna ca o vatră de jărat. (M. Eminescu) 5. Decît un an cioară, mai bine o zi șoim. (Folclor)

✓ Explicați (cinci enunțuri) de ce avem o singură mamă, o singură Patrie.

Ștefan cel Mare

N 1-4 🏠 **53.** Declinați, în scris, numeralele cardinale însoțite de articolul adjectival:

N 1 ✓cei cinci (eroi);

N 2 ✓cele douăzeci și două (cărți);

N 3 ✓cei o sută treizeci și patru (voinici);

N 4 ✓cele două mii patru sute (persoane).

N 1-4 **54.** Scrieți numeralele cardinale cu litere.

anul 2006, pînă la 8 martie, 2256, 50 (băieți), 1000 000 (grivne), 25 000 (cărți), 10 500 (caiete).

N 1-4 **55.** *Meditați!*

Cineva dintre savanții lumii afirma că nu toți oamenii văd și interpretează aceleași lucruri la fel; totul depinde de ingeniozitatea omului însuși. De exemplu, pentru omul **ordinar** $2 \times 2 = 4$, însă pentru omul **capabil** $2 \times 2 = 5$, pentru omul **talentat** $2 \times 2 = 7$, iar pentru omul **genial** $2 \times 2 = 9$.

✓ Găsiți sinonime pentru *genial*, *talentat*.

✓ Ce a dorit să sublinieze savantul prin diferitele rezultate ale lui 2×2 ?

✓ Pentru dumneavoastră personal, cu cît egalează 2×2 ?

$$2 \times 2 = 4$$

NUMERALUL ORDINAL

Repere teoretice

- Numeralul care exprimă, prin numărare, ordinea sau locul obiectelor se numește **ordinal**.

El răspunde la întrebările: *al câtelea? a câta?*

- Numeralul ordinal este format din articolul posesiv **a, al** + numeralul cardinal + flexiunea **-a, -lea**.
- Numeralul ordinal se acordă cu substantivul, pe care-l determină sau îl substituie, în gen: copacul **al doilea**, masa **a treia**.
- Excepție face numeralul **întîi**: *clasa întîi, ziua întîi, partea întîi*.

EXERSAȚI!

① **56.** Citiți numerele. Completați-le cu substantive, formînd îmbinări:

doi → a doua bancă, al doilea aparat;

trei →

patru →

cinci →

opt →, al optulea . . .

nouă →

zece →

✓ Rețineți ortografia numeralelor evidențiate.

N 1 ① **57.** Citiți cuvintele de mai jos. Îmbinați numerele ordinale din prima coloniță cu substantivele din cea de a doua, apoi alcătuiți enunțuri cu îmbinările obținute.

a treia	satelit	al cincilea	absolventă
al șaptelea	femeie	a noua	sportiv

N 2 ⓘ **58.** Citiți enunțurile. Identificați numeralele cardinale și cele ordinale. Stabiliți valorile lor morfologice.

1. Asaltul începu. În ziua dintii doi vânători pieiră. A doua și a treia zi mai căzură cinci și se răniră doi. (C. Negruzzi)

2. Andrieș a-ntins a doua sabie tăioasă, nouă. (Em. Bucov)

3. Cel de-al patrulea este fratele meu mai mare.

✓ Explicați, în câteva enunțuri, maxima: «Patru ochi văd mai bine decât doi».

Andrieș

Nota bene! • Numerele ordinale sînt **primul (prima),** **întîiul (întîia),** **ultimul (ultima),** care au forme de număr (plasate, de cele mai multe ori, înaintea substantivelor, dacă le însoțesc) și **dintii** (invariabil).

N 3 ⓘ **59.** Citiți îmbinările. Acordați, în gen și număr, numeralele ordinale cu substantivele date:

prima stradă – . . . străzi;

întîia zi – . . . zile;

. . . cauză – primele cauze;

. . . ghiocel – întîii ghiocoi;

primii muguri – . . . mugur;

cea dintii școlăriță – cele . . . școlărițe;

ultimul cocor – . . . cocori;

. . . pereche – ultimele perechi.

Prima zăpadă

✓ Oral, alcătuiți textul «Prima zăpadă» (6-8 propoziții), în care vor fi prezente numerele cardinale.

N 4 **60.** Citiți. Continuați transformarea numeralelor cardinale în numerele ordinale.

1001 arini – al o mie unulea arin;

1001 cetini – a o mie una cetină;

1 brad – întâiul, primul brad;

1 lalea – . . . ;

34 de carpeni – ;

9 jugaștri – . . . ;

300 tei – al trei sutele tei;

500 zambile – cinci suta zambilă;

200 răchite – . . .

✓ Cîți pomi fructiferi aveți în curte? Descrieți pomul preferat (5 propoziții), utilizînd numerele cardinale, ordinale.

Nota bene! • La transformarea numeralelor cardinale în numerele ordinale, flexiunile **-lea**, **-a** sînt specifice doar pentru ultimul număr din componența numeralului compus: *al o mie opt sute paisprezecelea* miel.

 61. Citiți textul, înlocuind cifrele arabe cu numerele ordinale.

Eu sînt elevă în clasa (7). Frațele mai mare învață în clasa (9) și stă în banca (1) din rîndul (2). Sora mai mică este elevă în clasa (1).

N 1 62. Citiți enunțurile. Precizați numeralele ordinale și valorile lor morfologice.

1. Și ultima mea rugă-i uitării să mă dai. (M. Eminescu)
2. Spre marea zaviste a băieților, prima serbare a fost deschisă de Nuța Cărbuș. (I. Druță)
3. Și scurtă vorbă: unde erau trei, eu eram al patrulea. (I. Creangă)
4. Fetița ce venise întâia răzbate iute printre oameni. (I. Druță)

Pic cu pic! Rețineți câteva din cifrele romane: 30-XXX, 50-L, 60-XL, 65-LXV, LXX-70, LXXX-80, XC-90, C-100, CCC-300, CD-400, D-500, DCC-700, M-1000.

✓ Scrieți în dreptul fiecărei cifre romane corespondentul ei cu cifre arabe.

44-XLIV, IX, LVI, CI, MC, MCD, MDC, MDCXI, CDXXXI, DCCCXCIX, DLV, DCLXVI.

✓ Amintiți-vă și scrieți cu cifre romane și arabe numărul încălțăminte și al hainelor pe care le poartă membrii familiei dvs.

N 3 😊 63. Faceți portretul verbal al ființei apropiate dumneavoastră (7-8 propoziții). Folosiți și câteva numerale.

N 4 ⓘ 64. Formați numerale ordinale de genul masculin și feminin de la:

unu: ora . . . – anul . . .

doi: luna . . . – secolul . . .

trei: cartea . . . – volumul . . .

patru: partea . . . – capitolul . . .

cinci: masa . . . – scaunul . . .

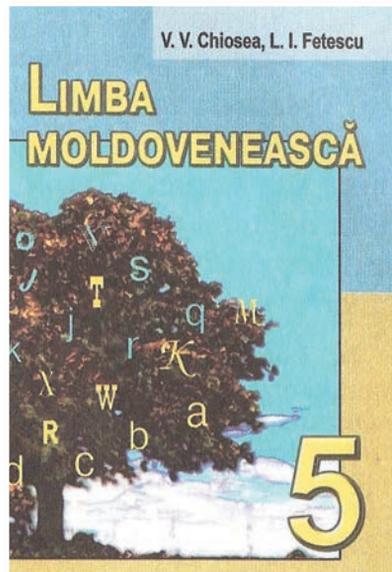
N 1-4 **65. Activitate în grup.** Citiți foarte atent. Observați greșelile de acord din enunțurile de mai jos. Transcrieți-le corect.

1. Ilenuța a terminat clasa întâia. 2. Doi băieți din clasa a întâia au venit cu bunicii la sârbătoarea «Ultimului sunet». 3. În clasa treia sînt 32 de elevi. 4. Eleva clasei a noulea se pregătește de examen. 5. Cei dintr-al unșpea au organizat un meci de baschet.

N 1-4 **66.** Citiți. Introduceți cuvintele de legătură ce trebuie utilizate pe lîngă numerale (prepoziția **de**, conjucția **și**).

1. Am citit 34 pagini. 2. Manualul Limba Moldovenească are 235 pagini. 3. Te-am văzut acum o oră jumătate. 4. Am plătit două grivne 60 copeici. 5. Bunica a cumpărat trei kilograme jumătate de orez.

FUNCȚIILE SINTACTICE ALE NUMERALELOR ORDINALE. DECLINAREA ȘI ANALIZA MORFOLOGICĂ/SINTACTICĂ A LOR

Repere teoretice

• Numeralesle ordinale *primul, prima, întâiul, întâia, ultimul, ultima* se declină ca și adjectivele articulate:

G. D. *întâiului (masc., sing.), întâii (fem., sing.), întâilor (masc., fem., plur.); ultimului (masc., sing.), ultimei (fem., sing.), ultimilor (masc., plur.), ultimelor (fem., plur.)*.

Excepție face numeralul *întâi* care, plasat după unele substantive, este invariabil: *clasa întâi, anul întâi, a clasei întâi, a anului întâi*.

N 1-2 **67.** Citiți propozițiile. Determinați cazul numeralilor ordinale. Explicați sensul exemplului № 1.

1. Mama-i unica pe lume, /Mama-i prima noastră școală. (P. Zadnipru) 2. Puii de rîndunică săgetase seninul sub impresia întâilor probe de aripă. (V. Beșleagă) 3. În mijlocul primului sat, prin care avea să treacă, tata se oprește prins în mrejele unei melodii. (I. Druță) 4. Celui de al treilea salvator i s-a adus mulțumiri.

N 3-4 **68.** Citiți cu atenție! Examinați declinarea numeralilor ordinale *al doilea, a doua* plasate înaintea și în urma substantivelor, apoi răspundeți la întrebarea: «Cum se declină numeralile ordinale aflate în diverse poziții față de substantiv?»

N. A.	congresul al doilea, spartachiada a doua
G. D.	(a, al, ai, ale) congresului al doilea, spartachiadei a doua
N. A.	cel de al doilea congres, cea de a doua spartachiadă
G. D.	(a, al, ai, ale) celui de al doilea congres, celei de a doua spartachiadă

 69. Citiți exemplele. Apreciați poziția numeralelor ordinale față de substantiv, genul, numărul, cazul lor.

1. Prefer să fiu primul aici decît al doilea la Roma. (Cezar)
 2. Acel al doilea vad l-am trecut cu o nepăsare eroică, fiindcă acum ne deprinsesem cu primejdiile. (V. Alecsandri)
 3. Undeva pe aproape izbucnește un tril de ciocîrlie, apoi al doilea tril, al treilea. (V. Beșleagă)
 4. Și cea dintîi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii... (I. Creangă)

 70. Activitate în grup. Avînd valoare adjectivală și substantivală, funcția sintactică a numeralelor ordinale depinde de poziția acestora în propoziție. În baza exemplelor propuse, identificați funcțiile sintactice ale acestor numere.

1. Trofeul a fost al clasei a șaptea. 2. Al doilea fecior a venit mai dimineață. 3. În lista elevilor din catalog, eu sînt a patra. 4. Fetița o ascunde pe a doua (scrisoarea) lîngă prima, dar nu se mișcă din loc. (I. Druță)

 71. Atestați numerele ordinale și analizați-le după algoritmul:

- categoria numeralului;
- simplu/compus;

- formele de gen, număr, caz;
- poziția adjectivală/substantivală;
- funcția sintactică.

✓ Oral, explicați cum s-au format numeralele ordinale.

Model de analiză scrisă

Cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă.

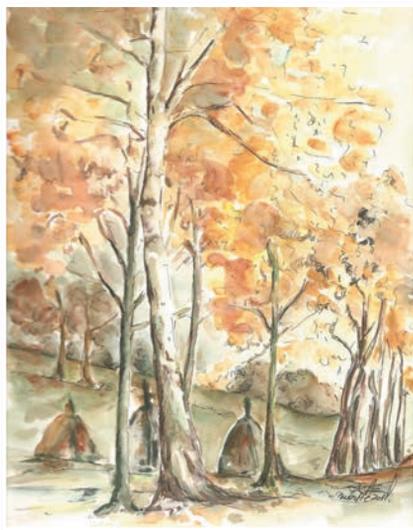
Al treilea – *num. ordin., simplu, masc., sing., c.N., poz., subst., subiect.*

1. Eu locuiesc la etajul al nouălea.

2. În timpul examenului oral la literatura moldovenească am răspuns la subiectele biletului al douăzeci și optulea.

3. Cea de-a cincea surioară a rămas mult în urma noastră.

4. Vîntul umblă prin cîmpie culegînd ultimele frunze din copaci.

Toamnă tîrzie

✓ Scrieți patru idei pe care le aveți în legătură cu subiectul: «De ce trebuie ocrotită natura?»

 72. Alegeți varianta corectă.

A cincea/a cincea/a cincina; al zecilea/al zecelea; al nouăzeci și noulea/al nouăzeci și nouălea; al o mie șapte sute optălea /al o mie șapte sute optulea.

73. a) Cercetați cu atenție tabelul «Situafie de comunicare». Numiți părțile ei componente.

Cine?	Cui?	Ce?	Unde?	Cînd?	Din ce cauză?	Cu ce scop?
(Eu – cel care vorbește) adresantul	(Ție – celui care ascultă) adresatului	Comunicare (sens, conținut, formă)	Aici, acolo (locul desfășurării acțiunii)	Acum (timpul desfășurării acțiunii)	Motiv, pricină, cauză	Scop
Interlocutor, partener, convorbitor	Circumstanțe externe			Circumstanțe interne		

b) Citiți cu atenție textul.

Demult așteaptă bunelul să înflorească lămîiul, căci a fost sădit încă pe vremea cînd mama lui Stas era o fetișcană.

În sfîrșit, a înflorit. Din păcate, a apărut doar o floare albă și gingașă. Și această floare s-a scuturat chiar în ziua, cînd asupra orașelului au căzut primele bombe negre, aruncate de fasciști. Rodul însă a rămas. Creștea încet-încet, apoi s-a transformat într-o lămîie de mărimea unei nuci.

Cînd această nucă a început să aurească, bunelul l-a prevenit pe Stas:

– Nu cumva să te atingi de lămîie. Las-o să se coacă. Atunci va cădea singură.

– Bine, dar din adevărații lămîi, i-a răspuns Stas, lămîile se rup.

– Da, din cei adevărați, dar acesta nu e unul adevărat. El e miraculos.

Stas a zîmbit – el știa că nu există pomi miraculoși.

– Eu, cînd eram de vîrsta ta, a spus supărat bunelul, niciodată nu rîdeam de povești. Eu le iubeam. De aceea am ajuns la optzeci de ani și mai sînt în stare să-mi cîștig bucățica de pîine.

– Prin ce este el fermecat? a întrebă Stas.

– Dacă-l atinge o mîină rea, el se usucă, lămîia se zbicește, iar sucii ei devine otravă, venin.

– Da dacă-l atinge una bună? întrebă Stas.

– Atunci se va vedea, a răspuns evaziv bunelul. Nu-ți spun. Nu trebuia să rîzi.

VOCABULAR

evaziv

– șovăitor.

a se zbici

– a se usca; a se încreți.

miraculos

– fantastic, uimitor.

circumstanță

– împrejurare, situație.

c) Efectuați următoarele sarcini:

✓ Numiți interlocutorii.

✓ Restabiliți și descrieți circumstanțele interne, care l-au determinat pe bunel să i se adreseze lui Stas.

✓ Faceți o analiză profundă a situației de comunicare, prezentată în text, răspunzînd la întrebările tabelului: **cine? cui? ce? unde? cînd? din ce cauză? cu ce scop?**

74. Citiți textul. Determinați felul numeralelor pe care le veți descoperi în text.

**Interesant
și util!**

Al șaptelea cer

Se zice și «al nouălea», iar V. Alecsandri ajunge chiar la al nouăsprezecelea («visul m-a ridicat în al nouăsprezecelea cer»). Expresia e bazată pe credința celor vechi, că cerul ar fi alcătuit din mai multe bolte (de aici pluralul: ceruri). Filozoful Aristotel, care își imagina că cerurile sînt de cristal, susținea existența a opt ceruri. Alții au fost mai generoși (de pildă, în sec. al XIII-lea, regele Alfons al X-lea al Castiliei, care se ocupa de astronomie, demonstra că sînt...127!). Mulți erau mai zgîrciți: teologul Tomasso d'Aquino, care a trăit în același secol, susține existența a șapte ceruri; poetul Dante a descris nouă). Și fiindcă, odată cu stabilirea numărului de ceruri, se stabilea și o ierarhie între ele, rezervîndu-se cele de mai sus «preafericiților», se înțelege că a spune «sînt în al șaptelea cer» sau «mă simt în al nouălea cer» înseamnă a te socoti în starea cea mai fericită, în culmea desfătării și a bucuriei!

✓ Alcătuiți, oral, propoziții cu fiecare din tipurile «Articolului».

 75. Vă aflați în fața casei de bilete a Teatrului de Operă și Balet din Odesa. Improvizați în scris un dialog dintre dvs. și vînzătoarea de bilete. Discutînd, folosiți și îmbinările:

doresc un bilet pentru baletul «Spartac» din 12 ianuarie;

îmi pare rău, vă pot propune bilet doar pe rîndul 27, locul 218;

spectacolul se va repeta în ziua de 16 ianuarie;

avem bilete pentru ora 13;

curierul teatrului vă va aduce biletul acasă la ora 9;

locuiesc pe bulevardul «T. Șevcenko», casa № 4, apartamentul 15.

✓ Împreună cu colegul de bancă, prezentați dialogul clasei.

✓ Determinați felul numeralelor pe care le veți folosi în replici. Scrieți-le cu litere.

Teatrul de Operă și Balet din Odesa

 76. Realizați o compunere narativă în care veți introduce și descrierea exteriorului eroului. Urmează, drept exemplu, portretul fizic al unui erou literar:

Victor era un tînăr de o statură înaltă, cu fața palidă, supțică, din care, strălucind ca de febră, priveau neliniștiți ochii lui mari, albaștri. Capul, cu cîrlionți negri căzînd în neorînduială pe frunte, era mai totdeauna descoperit. Cazaca, strînsă la mijlocul taliei cu un șnur și descheiată la nasturii de sus ai gulera-

șului, îi lăsa slobod gîtul. Umbla în niște pantofi scîlciți, întregind toată ținuta lui de om căruia nu-i pasă de înfățișarea sa...

(S. Șleahu)

VOCABULAR

- cazacă** – bluză încheiată într-o parte cu mîneci lungi și largi, închisă la gît și lungă pînă mai jos de talie.
- a întregi ținută** – a completa.
– comportare.
- a scîlcia** – a deforma, a se strîmba.

NUMERALUL NEHOTĂRÎT

Repere teoretice

- **Numeralul care arată cantități neprecise de obiecte se numește nehotărît.**
El răspunde la întrebările: **cît? cîtă? cîți? cîte?**
- Numeralele nehotărîte alcătuiesc un grup restrîns de cuvinte cu rădăcini diferite, de aceea, după structură, ele sînt **simple** (*atît*) și **compuse** (*oricîte*).
- Numeralele nehotărîte se acordă în gen, număr, caz cu substantivele pe care le determină și îndeplinesc funcțiile sintactice de:
 - *atribut* (puțină lume);
 - *parte componentă a predicatului nominal* (cîștigători sînt mulți).

EXERSAȚI!

77. Determinați care din numerele nehotărâte sînt simple și care compuse. Explicați cum ați precizat.

Atît, puține, mult, cîteva, oricîte, toate, tot, cîteva.

78. Citiți enunțurile. Identificați numerele nehotărâte; indicați substantivul determinat, genul, numărul, cazul lor. Traduceți enunțurile în limba ucraineană.

1. În grădina mea cresc multe flori.
2. Toată lumea a ieșit la demonstrație.
3. Am întîlnit cîteva colege la concert.
4. Domnița avea să le spună copiilor multe lucruri.

✓ Comparați propozițiile din ex. № 78 cu traducerea lor în limba ucraineană. Ce parte de vorbire reprezintă, în limba ucraineană, numerele nehotărâte traduse? De cîte feluri sînt numerele în limba ucraineană?

Spre deosebire de limba ucraineană, în limba moldovenească numerele sînt de 8 feluri, printre care și numerele nehotărâte, care alcătuiesc un număr restrîns de cuvinte.

N 1 79. Citiți propozițiile. Oral, traduceți-le în limba ucraineană. Selectați numerele nehotărâte și încadrați-le în schema:

Florile din grădină

Numerale nehotărîte	Partea de vorbire pe care o reprezintă în limba ucraineană

1. Peste câteva minute ostașii s-au pornit mai departe. (A. Lupan) 2. Așa eram eu și așa cred că au fost toți copiii. (I. Creangă) 3. Pe la amiază am făcut popas la mijlocul pădurii unde se găseau câțiva copaci. (V. Roșca) 4. Macii i-au înăbușit toate drumurile. (I. Druță) 5. De ziua nașterii i-au dăruit Steluței multe flori.

N 1 **80.** Deosebiți numeralele nehotărîte simple de cele compuse. Explicați cum s-au format cele compuse.

1. Câțiva ciutureni și-au ridicat frunțile, câteva priviri buimăcite au prins a pipăi un ostaș în manta lungă. (I. Druță) 2. Oricâți prieteni ar avea omul, unul trebuie să-i fie cel mai aproape. (G. Madan) 3. Colo-n palate de mărgean/Ti-oi duce veacuri multe/Și toată lumea-n ocean/De tine o s-asculțe. (M. Eminescu)

N 2 **81.** Observați cum se declină numeralele nehotărîte.

N. A.	cîteva crizanteme
G. D. (a, al, ai, ale)	cîtorva crizanteme

✓ Declinați îmbinările ce conțin numerale nehotărîte:
toți crinii, toate garoafele, mulți elevi, multe mame.

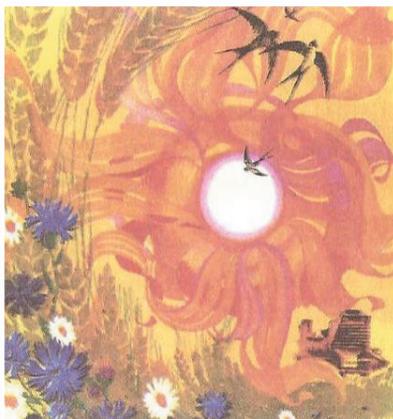
N 3 **82.** Citiți proverbele. Plasați în locul punctelor numerale nehotărîte.

1. Omățul oprit iarna dă . . . snopi vara. 2. După război . . . eroi s-arată. 3. Munca și răbdarea sînt cheia . . . succeselor. 4. Timpul este leacul . . . bolilor.

N 4 ⓘ **83.** Numerele cardinale pot exprima aproximația numerică. Determinați numerele cardinale care redau o cantitate neprecisă de obiecte.

1. Se ridică soarele sus, așteaptă mult și bine pînă vin două-trei rîndurile la fîntînă să-și potolească setea. (I. Druță)

2. Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta fecioară. (M. Eminescu) 3. Colo-n Plevna și-n redute/Stau păgîinii mii și sute. (V. Alecsandri) 4. Mă înfrățit-am cu zeci și zeci de neamuri pe pămînt.

✓ Găsiți sinonime pentru cuvîntul **redută**.

✓ Analizați morfologic cuvîntul **albine**.

ⓘ **84.** În limba moldovenească pot fi găsite și alte mijloace (cuvinte, expresii) ce pot exprima cantitatea neprecisă de obiecte. Iată cîteva din ele:

oleacă, destul, mulțime, duium, nițel, țîră, cîtă frunză și iar-bă, cîte-n lună și în stele, cît nisip în mare.

✓ Alcătuiți trei propoziții cu una din unitățile propuse.

✓ Scrieți cuvintele sinonime pentru expresiile de mai sus.

N 1-4 🏠 **85.** Citiți în gînd. Precizați îmbinările ce exprimă aproximația numerică și numerele nehotărîte.

1. Ies la răscruce pe potici/Voinici viteji vreo cinci. (Folclor)

2. Vreo două sute de nuntași stau înghesuiți într-o ogradă, cîțiva lăutari tineri zguduie pămîntul cu voia lor bună. Apoi vine

unul cu un mănunchi de ogrinji și se încinge o sîrbă. Se prind de umeri vreo șase bărbați, cîteva femei. (I. Druță)

 86. Selectați numeralule nehotărîte și analizați-le după algoritmul:

- ✓ categoria numeralului;
- ✓ simplu/compus;
- ✓ forme de număr, gen, caz;
- ✓ funcția sintactică.

1. . . . după multă trudă și mult amar de cale, odată cu amurgul, ajunge într-o vale. (V. Alecsandri) 2. Multă grijă sfîntă pentru oameni în lăcașul inimii ți-a mas? (P. Zadnipru) 3. Prietene, tu spune-le tuturor fraților mei că nu mi-am călcat jurămîntul. (L. Deleanu) 4. Peste cîțiva ani, fișia lui de lîngă sat s-a pomenit strîmtorată . . . (I. Druță)

 87. Citiți textul, expuneți-l rezumativ, păstrînd termenii evidențiați.

Părintele avea vreo opt hectare, toate la marginea satului, iar bucățica de pămînt a lui Onache îi despica moșia în două. Preotul îi plătea destul de mult pentru pămînt și Onache, ca să scape de ispită, a venit într-o toamnă și a sădit vreo zece cireșari de-a lungul celor două haturi.

Vreo patru-cinci ani de zile toate erau bune, dar la prima roadă preotul a prins a se plînge prin sat că Onache vine și culege roada de pe copacii puși pe hat.

S-au dus la judecată ... Unsprezece luni și ceva pe an dreptatea era de partea lui Onache. Numai două săptămîni pe an judecata era de partea părintelui, dar se întîmplau cele două săptămîni cînd se coceau cireșele. (I. Druță)

88. Citiți informația. Determinați stilul textului.

Pic cu pic!

Cuvântul *milion* a apărut în Italia în sec. XIV și însemna la început 10 butoaie de aur. Până la împrumutul numeralelor *milion* și *miliard*, cantitățile numerice, care întreceau posibilitatea de numărare, în limba moldovenească erau redată prin alte mijloace: pentru 10 000 se folosea substantivul *întuneric*, iar pentru 100 000 se folosea expresia *întuneric de întuneric*.

N 1-4 **89.** Să discutăm.

Ce fel de oameni vă plac în deosebi? Firește că cei ce se disting prin eroism, îndrăzneală, bărbăție și simțul datoriei. Vă plac întotdeauna oamenii buni, cu suflet delicat, cinstiți.

Am enumerat doar câteva din trăsăturile ce formează caracterul unui om. Caracterul oamenilor iese la iveală în faptele și conduita lor, în atitudinea față de viață și față de cei din jurul lor, în felul cum muncesc și învață, cum se poartă în vreo împrejurare sau alta. Omul curajos nu se teme de incendiu și se avîntă într-o casă aprinsă, ca să-i salveze pe oamenii săi. Un om dîrz va obține întotdeauna tot ce năzuiește. Cel cinstit nu minte niciodată.

Atunci cînd vă alegeți prietenii, nu vă îndoiiți, luați în considerație și trăsăturile de caracter enumerate mai sus.

Un mijloc de a-ți păstra prietenii este să nu-i trădezi. Fără îndoială, aveți un prieten/prietenă. L-ați trădat/ați trădat-o vreodată? Nu vă grăbiți cu răspunsul și nici nu vă rușinați să recunoașteți. Adevărul e mai dulce decît orice minciună.

✓ Caracterizați-vă prietenul/prietena. Din șirul adjectivelor, alegeți pe cele ce pot fi atribuite și celui pe care-l considerați prieten:

foarte simpatic; nemaipomenit de original; mai puțin atrăgător; mai cuminte; mai puțin reținut, prea distrat; cel mai iscusit; tot atît de ingenios; din cale afară de obraznic; cea mai pricepută; extrem de importantă.

✓ Determinați gradele de comparație ale adjectivelor.

✓ Să presupunem că cel mai interesant om pe care l-ați întâlnit v-a devenit și un prieten bun. Propuneți un test cu ajutorul căruia veți afla ce fel de prieten v-ați ales.

✓ Scrieți perechile de adjective sinonime: *simpatic, liniștit, gingaș, drăguț, enervat, blînd, calm, iritat.*

90. Citiți enunțurile. Răspundeți la întrebări și propuneți începutul următoarelor trei dialoguri. Telefonați prietenei ce s-a întors recent de peste hotare.

1. Ridică receptorul prietena. Cu ce scop îi telefonați? Cum vă veți adresa? Este neapărat nevoie să vă numiți? Despre ce puteți discuta, ce i-ați propune?

2. La telefon este sora ei mai mare. Cum vă veți adresa? O anunțați cine o telefonează? Despre ce/cine aveți s-o întrebați? Recunoașteți de ce ați telefonat?

3. Mama este acasă și ridică receptorul. Este corect să vă adresați dumneai în același mod cum v-ați adresat celor doi? Cum veți saluta-o? Este obligatoriu să vă numiți? Cum vă exprimați dorința pe care o aveți?

 91. Alcătuiți un dialog în baza situațiilor propuse de ex. № 90. Folosiți diferite numerale.

NUMERALUL ADVERBIAL

Repere teoretice

- Numeralul care arată de câte ori se repetă o acțiune sau ordinea repetării unei acțiuni se numește **adverbial**:

El răspunde la întrebările: **de câte ori? a câta oară?**

Din marea sa iubire față de fecior, mama părea de două ori mai bucuroasă și de zece ori mai fericită!

- Numeralul adverbial se formează de la numeralul cardinal, precedat de prepoziția **de** și substantivul **ori**: *Ne-am întâlnit de două ori.* sau din numeralul ordinal (forma de feminin) și substantivul **oară**: *Ne-am întâlnit a doua oară.*
- Forma primului termen al seriei numeralului adverbial este **o dată**, format de la numeralul cardinal **o** și substantivul *dată*.

EXERSAȚI!

① **92.** Citiți enunțurile. Identificați numeralele adverbiale.

1. De zece ori măsoară și o dată taie. (Folclor) 2. Viteazul moare o singură dată, fricosul de o mie de ori. (Folclor) 3. După câteva sute de metri, trenul se oprește a doua oară, acum în dreptul peronului. (I. Druță) 4. A bătut de două ori privighetoarea în frasinul bătrîn; cînd a cîntat privighetoarea, a răspuns de trei ori buraticul. (M. Sadoveanu)

N 1 93. Observați ce parte de vorbire determină numeralele adverbiale.

1. Diametrul Soarelui e de o sută nouă ori mai mare decât cel al Pământului. 2. Volumul Soarelui îl întrece pe al Pământului de un milion și trei sute de mii de ori. 3. Glas de goarnă răzbătu deodată în curtea unității și, asurzit, plantonul strigă: «Deșteptarea!» – o dată, de două ori, de trei ori. (D. Matcovschi)

VOCABULAR

planton – ostaș ce-și face serviciul de pază într-un sector limitat al cazărmii.

N 2 **94.** Sînteți martorul unui dialog între 2 elevi. La încheierea discuției lor rezumați esența ei și notați concluziile, pe care le-ați făcut, despre felul în care au vorbit persoanele implicate în discuție.

N 4 95. Formați numerale adverbiale de la cele cardinale și îmbinați-le cu verbe la infinitiv.

Model: *a cînta de patru ori.*

1, 3, **11**, **25**, 39, **89**, 102.

✓ Construiți propoziții cu numeralele evidențiate.

N 3 **96.** De la numeralele cardinale date, formați numerale ordinale și adverbiale după modelul dat: *trei – al treilea /a treia; de trei ori, a treia oară.*

6, 25, 97, 138.

N 4 **97.** Formați numerale adverbiale, repartizîndu-le în două coloane:

a) cele ce arată de câte ori se repetă o acțiune:	b) cele ce arată ordinea creșterii numerice a acțiunii:
o (una) – o dată două – de două ori trei – . . . patru – . . . zece . . .	întîi (prima) – întîia oară (dată) a doua – a doua oară a treia – . . . a patra – . . . a zecea – . . .

✓ Potriviiți contexte pentru patru numerale. Analizați sintactic propozițiile alcătuite.

N 1-4 ⓘ **98.** Citiți corect, cu voce numeralele. Distribuți numeralele adverbiale în două coloane: 1) cele care arată de câte ori se repetă acțiunea; 2) cele ce arată ordinea creșterii numerice a acțiunii.

De 10 ori, a 6 oară, a 12 oară, de 16 ori, de 26 de ori, a 28 oară, de 38 de ori, a 38 oară, de o sută zece ori, a o sută una oară.

ⓘ **99.** Citiți informația. Spuneți cum numesc lunile ianuarie, februarie locuitorii satului, orașului natal.

Pic cu pic!

Poporul nostru a numit cele 12 luni ale anului conform unor observații făcute de el pe parcursul veacurilor: *ianuarie* – gerar (ghenar), *februarie* – faur, *martie* – mărtișor, *aprilie* – prier, *mai* – florar, *iunie* – cireșar, *iulie* – cuptor, *august* – gustar, *septembrie* – răpciune, *octombrie* – brumărel, *noiembrie* – brumar, *decembrie* – îndrea.

✓ Analizați morfologic numeralul din text.

 100. Numai ce ați aflat cum au numit moldovenii, în trecut, lunile anului. Consultați literatură suplimentară și aflați:

- a) de ce le-au numit așa;
- b) de ce actualmente lunile se numesc altfel?

 101. Indicați forma corectă a următoarelor numerale:
șaptesprezece/șaptisprezece; optisprezece/optsprezece; șasezeci/șaizeci; al optălea/al optulea; al noulea/al nouălea; al zecilea/al zecelea; al o sutelea/al o sutălea; al o miilea/al o mielea.

Nota bene!

- Numeralul adverbial **o dată** este omonim cu adverbul **odată**. Numeralul **o dată** arată cantitatea și răspunde la întrebarea **de câte ori?**, pe când adverbul **odată** – la întrebările **când?, cum?**
- Spre deosebire de adverb, numeralul **o dată** se scrie separat (două cuvinte).
- Cît privește substantivul **o dată** (*o dată importantă*), el se deosebește prin faptul că denumește un obiect și răspunde la întrebarea: **ce?**

N 1-2 **102.** Identificați, în enunțurile propuse, când **o dată/odată** este numeral adverbial și când – adverb.

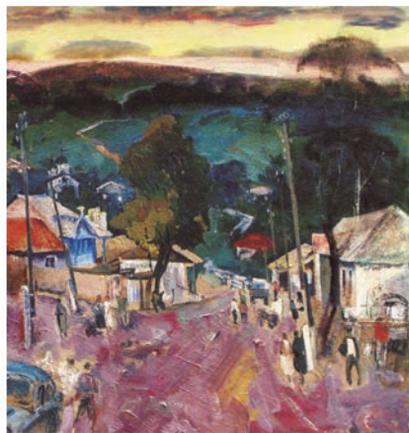
Amintiți-vă cuvintele cu ajutorul cărora poate fi evidențiat numeralul cardinal **o** de articolul substantival **o**.

1. Omul poate greși (o dată/odată), de două ori, însă n-are dreptul să greșească la infinit.
2. Am uitat tot ce-am învățat (o dată/odată) și am luat-o de la început.

3. Păsările călătoare trec deasupra satului nostru numai primăvara, (o dată/odată) pe an.

4. Fiul craiului încalecă și atunci calul (o dată/odată) zboară cu dînsul pînă la nori și apoi se lasă ca o săgeată, și după aceea mai zboară (o dată/odată) pînă la lună. (I. Creangă)

✓ Explicați argumentat de ce omul nu poate să greșească la infinit?

Păsări călătoare

N 3-4 ⓘ **103.** Citiți și argumentați. **O dată** sau **odată**?

1. Lui Tudorache i s-a părut că a încurcat poezia, dar nu s-a încurcat nici . . . (I. Druță) 2. Cînd a crescut geana de foc a rășăritului, Steaua Ciobanului a mai filfiit . . . ca o năframă, apoi s-a stins. (M. Sadoveanu) 3. Peste noapte gerul se mai întoarce . . . înapoi. (I. Druță)

Nota bene!

- Ați aflat, din exemplele propuse, că numeralul adverbial detremină, de obicei, verbul.
- Numeralul adverbial îndeplinește funcția sintactică de *complement circumstanțial*.

104. Identificați numeralul adverbial și determinați funcția sintactică pe care o au.

1. Înțeleptul învărtește de șapte ori limba în gură înainte de a vorbi. 2. Omul are două urechi și o limbă; de două ori mai

mult să auzim decît să vorbim. 3. Mai bine să întrebi de două ori decît să rătăcești o dată.

✓😊 Comentați (7-8 propoziții) sensul proverbului: «O nucă nu sună singură în sac.»

105. Citire în gînd. Citiți cu atenție textul. Dacă ați reușit să-l citiți într-o minută și 15 sec., ați acumulat 12 puncte.

În zbruciumatul și tumultuosul nostru secol, cînd luna nu mai e tainicul astru de altădată, iar inima omenească a fost altoită ca un butaș de viță de vie, este greu s-afirmi ceva prea categoric.

Omul e născut pentru a le cunoaște pe toate. Pentru a rămîne om de omenie și la greu, și la ușor.

Fericirea? Cum o vedem noi? Frumoasă, înălțătoare, trainică și de neuitat. Toate acestea constituie răspunsul, care urmează întotdeauna după discretul, tainicul semn de întrebare.

Marea și sfînta dragoste de glie, înrudirea cu ea am simțit-o pe cînd eram copilă. Și n-o pot uita niciicînd. Întotdeauna mă simt fericită gîndindu-mă la ea.

Fiecare din noi dorește să fie fericit. Numai cum e la față ea, fericirea asta? Din cei alcătuită, cum s-o găsești?

«Acel care nu are nici un prieten, trăiește degeaba», ne spune Democrit. Cu cît omul se află mai mult printre prieteni, cu atît este mai fericit.

«Omul posedă o veșnică și sublimă necesitate de a iubi!» Aceasta o spunea ilustrul scriitor francez Anatol Frans. Prietenia este piatra de încercare a viitoare dragoste, care nu

Prietenii

poate apare la comandă. Cu dragostea nu se glumește... Dar, într-o discuție despre dragoste, zîmbetul luminează anumite situații: zîmbetul senin e tot un argument serios pentru sentimentul înnobilitor – Fericirea! Deci ești fericit!

Și, în fine, împlinirea tuturor viselor, speranțelor, alegerea unei profesii pe plac căreia să i te dăruie din plin, răzbaterile peste tot te fac să fii fericit.

Cum privim fericirea? Cu ochi limpezi, cristalini, cu freamăt în suflet, cu speranță.

Ce înseamnă să fii fericit? Un discret, tainic semn de întrebare. Dar mai spune un dicton; pentru fericire trebuie să lupți!

(Din compunerea unei eleve)

 ✓ Răspundeți printr-un raționament ce înseamnă, după dumneavoastră, să fii fericit?

VOCABULAR

discret	– rezervat, reținut.
dicton	– maximă, aforism.
sublim	– minunat, superb.
tumultuos	– năvalnic, impetuos.
a afirma	– a susține, a declara.
categoric	– ferm, decis, hotărît.
a înnobila	– a perfecționa, a îmbunătăți.

 106. Completați enunțurile prin numerele potrivite în funcțiile cerute.

1. Ca să mă întâlnesc cu el, am fost nevoit să mă duc . . . (*numeral adverbial, complement circumstanțial*).

2. Fratele meu este elev în clasa . . . (*numeral ordinal, atribut*).

3. Participarea mea la concursul «Talentele tale, Ucraina!» este . . . (*numeral ordinal, nume predicativ*) din viață.

4. Elena Petrovna este . . . (*numeral ordinal*) mea învățătoare.

Talentele tale, Ucraina!

NUMERALUL COLECTIV

Repere teoretice

- Numeralul care exprimă gruparea obiectelor într-o colectivitate se numește **colectiv**.
- Numerale colective sînt **amîndoi, amîndouă** cu sinonimele *ambii, ambele*.
- Numerale colective de la **trei** pînă la **zece** se formează de la rădăcina numeralelor cardinale precedate de *tus* – sau *cîteși*–: **tustrei/tustrele, cîteși patru, tusnouă, cîteșinouă**.
- De la **zece** la infinit, pentru a exprima valoarea colectivă, se folosește gruparea formată din *toți/toate* și numeralul cardinal: *toți zece, toate treizeci și nouă*.

EXERSAȚI!

107. Citiți exemplele. Identificați numerale colective. Explicați cum s-au format ele.

1. Trăiau odată o babă și un moșneag, ambii bătrâni și săraci. (I. Creangă) 2. Craiul, primind cartea, îndată cheamă tustrei feciorii înaintea sa. (I. Creangă) 3. Toate zece au venit la întâlnire la ora stabilită anterior. 4. Toți unsprezece au fost interogați.

N 1 108. Formați numerele colective de la cele propuse:

doi –	șase –
trei –	șapte –
patru –	opt –
cinci –	

N 2 109. Determinați cazul numeralelor colective pe care le veți găsi în propozițiile:

1. Tustrele surorile participau la concertul consacrat tinerelor talente.

2. În fața paltinului și pe amîndouă părțile aleii erau tufe dese de alun. (G. Adam)

3. Tuscinci șahiștii școlii noastre au ieșit învingători la competiții.

4. Setilă se ia atunci după Harap-Alb și se pornesc tuspătru înainte. (I. Creangă)

✓ Analizați morfologic/sintactic substantivul *Harap-Alb*.

✓ Determinați felul predicatului în exemplul № 2.

Șahiștii

VOCABULAR

paltin – arbore mare, cu frunzele crestate adînc, cu florile mici și cu fructele prevăzute cu aripi.

N 3 110. În spațiul punctat, plasați numerele colective potrivite.

... hărțile; ... mamele; ... rachetiștii; ... baschetbolistele; ... voleibaliștii.

✓Construiți trei propoziții cu unele din îmbinările formate.

✓Analizați sintactic una din propozițiile alcătuite.

N 2 111. Ați avut un scop bine definit și mult dorit, pe care l-ați atins. Descrieți cum v-a reușit. Notați diverse circumstanțe în realizarea celor proiectate. Utilizați în unele enunțuri numerele.

✓Analizați sintactic una din propozițiile alcătuite.

DECLINAREA ȘI FUNCȚIILE SINTACTICE ALE NUMERALELOR COLECTIVE

N 4 112. Observați declinarea numeralelor colective de structură diferită.

N. A.	ambii, ambele, amîndoi, amîndouă, toți/toate șaizeci și cinci.
G. D.	ambilor, ambelor, amînduror (a), tuturor șaizeci și cinci.

✓ Uneori cazul D. al acestor numerele poate fi exprimat și cu prepoziția **la**:

la amîndoi învingătorii, **la ambele** fete.

✓ Încadrați numerele colective în propoziții și determinați-le cazul:

amîndurora; pentru tuscinci; tuspatri prietenele; toți doisprezece ascultători; de pe ambele părți; cărțile a tussapte elevi.

N 1-4 I13. Citiți propozițiile. Determinați cazurile numeralelor colective și explicați cum au fost ele exprimate.

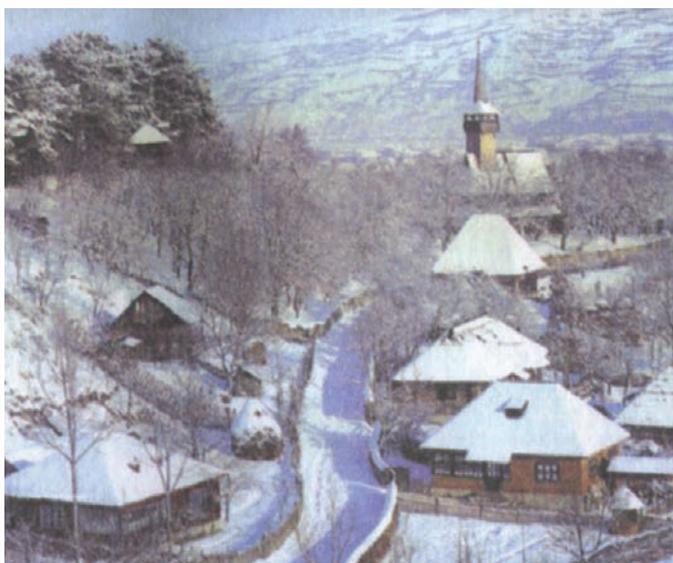
1. Din tusp patru părți a lumii se ridică – nalt pe ceruri,/Ca balauri din poveste, nouri negri plini de geruri. (V. Alecsandri)

2. La tustrei campionii **olimpiadei** li s-au înmînat **medalii**.

3. Ninsoarea se lăsase pe garduri și zăplazuri de amîndouă părțile ulicioarei.(M. Eminescu)

✓ Îmbinarea *la tustrei* este o exprimare literară?

✓ Descrieți satul într-o zi însorită de iarnă.

Satul iarna. *G. Munteanu*

Nota bene! • Funcția sintactică a numeralului colectiv depinde de valoarea lui morfologică în propoziție: adjectivală? substantivală?

114. Citiți propozițiile. Identificați numeralele colective și stabiliți funcția lor sintactică.

1. Stăteau amîndoi față-n față ca doi dușmani. (A. Lipcan)
2. Tusșase admirau surprinși imensitatea stepei.
3. Din tuspatru zări se vede fruntea ta, Moldovă!
4. Se dase trei asalturi redutei neînvînse, tustrele îndrăznețe și crunte. (V. Alecsandri)

✓ Aflați, cu ajutorul *Dicționarului explicativ*, sensul cuvîntului *redută*. Este un cuvînt- neologism sau un arhaism?

✓ În ce caz se afla cuvîntul *Moldovă*? Îndeplinește vreo funcție sintactică?

N 1-4 115. Citiți. Identificați funcția sintactică, formele de gen și caz ale numeralelor colective din propozițiile:

1. Ambii frați sînt campioni naționali.
2. Eu viitoru-mi construiesc cu brațele – amîndouă. (P. Zhdnpru)
3. Ambele tabere inamice se apropiară una de alta pe un loc văluros lîngă apa Cahulului. (G. Malarciuc)
4. Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și cîștigau mulți bani. (I. Creangă)

✓ Cum veți afla sensul cuvîntului *cărăușie*?

✓ *Cărăușie* este un cuvînt de uz general sau de uz restrîns? Motivați-vă răspunsul.

116. Citiți expresiv poezia. Care este mesajul ei?

Spulber, 1945

Maică-mumă, unde ești,
Tu atotapărătoare.
Ochi zgâiți lângă ferești.
Roșie pe nea o floare:
Tu ești teafăr?
Cine-i oare?

Stă culcat soldatu-acel
Mugure de tinerel.
Cum îl cheamă?
Artilerist...
Șters e zîmbetul lui trist
Și privirile-s departe.
Floarea, tot mai mare, arde.

În ogradă pe la noi
Poposesc deodată doi
Țăpoșindu-și gulerul:
Războiul și spulberul.
Și ne știm care-i mai mare
Arde roșie cea floare.

(P. Boțu)

- ✓ În tehnica scrierii libere (1 min.), scrieți câteva cuvinte care exprimă ideile dvs. despre pace.
- ✓ În ce an a început Marele Război? Scrieți cu litere acest an.
- ✓ Demonstrați felul numeralelor prezente în text.
- ✓ Când ați oferit, ultima dată, un buchetel de flori unui veteran de război? Descrieți acea zi, folosiți numerale.

117. Construiți enunțuri utilizând expresiile:

- a fi a cincea roată la car;
- a vorbi între patru ochi;
- a fi pe ultima sută de metri.

✓ Explicați (2-3 enunțuri) sensul fiecărei expresii.

118. Citiți informația. Stabiliți felul numeralelor.

A doua navă cosmică a fost pilotată de Gherman Titov. El a înconjurat globul pământesc de șaptesprezece ori și a parcurs o distanță de șapte sute mii de kilometri. Zborul lui a durat douăzeci și cinci de ore. Acum navele cosmice pot zbura un timp mult mai îndelungat, avînd la bord cîte doi și mai mulți oameni.

Gherman Titov

- Răspundeți la întrebări, folosind numerale:

- ✓ Cine a fost Iurii Gagarin?
- ✓ În ce an a zburat în cosmos Iurii Gagarin?
- ✓ Cît timp s-a aflat în spațiul cosmic?
- Determinați stilul textului.

119. Citiți propozițiile. Determinați felul numeralelor. Explicați cum s-au format unele din ele.

1. Amîndoi eram acum la cinci sute de pași de țintă, cînd Meleli înfipse ambii pînteni în coastele calului. (C. Negruzzi)

2. A doua zi după asta, dîndu-ne schimburi și cîte două perechi de obiele, și sărutînd mîna bunicăi, am luat-o prin Bobotești. (I. Creangă)

3. Amîndurora le făgăduise să le împlinească dorința. (C. Stamati)

4. Și mîncă ei la un loc tustrei, și mîncă pînă ce gătesc de mîncat toate cele cinci pîini. (I. Creangă)

✓ Povestiți, oral, (6 enunțuri) cînd ați împlinit ultima oară dorința fratelui/surioarei, în ce a constat această dorință și care au fost rezultatele: a rămas mulțumit (ă) fratele/surioara. Folosiți numerale.

NUMERALUL DISTRIBUTIV

Repere teoretice

- Numeralul care arată repartizarea și gruparea numerică a obiectelor se numește distributiv.

El răspunde la întrebările: **cîte cîți? cîte cîte?**

- Numeralesle distributive sînt alcătuite din cuvîntul *cîte* și numeralul cardinal: *cîte doi*, *cîte două*.

EXERSAȚI!

120. Identificați numeralesle distributive, apoi determinați valoarea lor morfologică.

1. Am dăruit veteranilor cîte trei garoafe. 2. Fiecare elev din clasa noastră îngrijește cîte doi pomi din livada școlii. 3. Douăzeci de ostași, cîte patru în rînd, se întorceau

Veteranul

cîntînd de la aplicațiile militare. 4. La început, zilele senine veneau cîte trei în fiecare lună. (I. Druță)

Nota bene! • Pentru sublinierea sensului distributiv, uneori se repetă numeralul: *doi cîte doi; cîte doi, doi.*

N 1-4 **I21.** Citiți și traduceți propozițiile în limba ucraineană. Aflați numeralele distributive și explicați, oral, cum au fost exprimate raporturile lor cazuale.

1. Grănicerii erau nevoiți să lupte fiecare cu cîte zece dușmani. 2. Vînătorii s-au împărțit în grupuri de cîte trei oameni. 3. Făt-Frumos a început a reteza capetele la cîte trei zmei odată. 4. Atunci Ivan dezleagă turbinca în fața tuturor și, luînd pe cîte un drăcușor de cornițe, mi țî-l ardea cu palcele de-i crăpa pielea.

Făt-Frumos și zmeii

(I. Creangă)

- ✓ Stabiliți felul predicatului în propozițiile traduse.
- ✓ În tehnica scrierii libere, explicați sensul cuvîntelor **ardea**, **turbinca**.

N 1-2 **I22.** Citiți. Precizați funcția sintactică a numeralelor distributive.

1. Am intrat în sală doi cîte doi. 2. Avioanele de pasageri iau la bord cîte patru sute de persoane. 3. Comandantul ordonă ostașilor să se îmbarce cîte douăzeci în fiecare luntre. 4. Demonstrații defilau cîte șase în rînd.

✓ Analizați fonetic cuvîntul *demonstrații*.

✓ Găsiți trei sinonime pentru cuvîntul *ordonă*.

N 3-4 🏠 **123.** Citiți expresiv propozițiile. Explicați cum se formează și ce funcție sintactică îndeplinesc numeralele distributive din exemplele de mai jos.

1. Și cînd clămpăneam ceaslovul, cîte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată. (I. Creangă) 2. De tot carul șase boi,/ Înjugăți doi cîte doi. (V. Alecsandri) 3. Bețișoarele de socotit le legam unul lîngă altul, le legam snopi a cîte zece, a cîte douăzeci. (I. Druță) 4. Vin stropii unul după altul, dar niciodată nu se aude să cadă cîte doi deodată – numai cîte unul. (I. Druță)

🔍 **124.** Ghiciți ghicitorile. Identificați numeralele și felul lor.

1) Am un pom înaurit,
Cu flori dalbe acoperit;
Cînd e vremea mai frumoasă,
Crengile lumină varsă;
Cînd e timp posomorît,
Crengile arată urît;
Cu doisprezece crăcușori
Ca doisprezece bujori;
În tot cracul – cîte treizeci
rămurele mititele,
și mai mîndre,
și mai hîde;
în tot cracul – cîte șapte cuiburele frumoșele;
în tot cuibul – cîte 24 de pui golășei.
Chici, fîrtate, asta ce-i?

2) Am un pom cu douăsprezece crengi;
în toată creanga – cîte patru ramuri;

în toată ramura – câte șapte frunze.

N 3-4 I25. Încadrați în propoziții numeralele distributive: *cîte cinci, cîte unsprezece, cîte treizeci, cîte o sută, cîte douăsprezece mii.*

N 1-2 I26. Aflați, cu ajutorul *Dicționarului explicativ*, sensurile cuvintelor, apoi comparați-le: *a distribui, distributiv, distribuție.*

✓ Este vreo asemănare?

NUMERALUL MULTIPLICATIV

Repere teoretice

- Numeralul care arată în ce proporție crește o cantitate se numește **multiplicativ**. El răspunde la întrebările: *cum? în ce fel?*
- Numeralesle multiplicative se formează prin derivare cu prefixul *în-/îm-* și sufixul *-it*: *îndoit, împătrit.*

EXERSAȚI!

I 127. Citiți propozițiile. Determinați numeralele multiplicative.

1. Împreună cu Andrei, am făcut eforturi înzecite pentru a câștiga concursul. 2. Muncind mult, tata a câștigat înzecit. 3. Tineretul muncește cu un entuziasm întreit. 4. Grîul, anul acesta, a rodit îndoit.

Lan de grîu

128. De la numerele propuse formați numerele multiplicative.

Model: 4 – împătrit, împătrită.

5, 6, 7, 10, 100.

✓ Explicați când se scrie prefixul *-în* și când *-îm*.

✓ Cu ajutorul a trei numerele multiplicative, formați îmbinări de cuvinte după modelul:

întreit – a dobîndi întreit; dobîndă întreită.

FUNCȚIILE SINACTICE ALE NUMERALELOR MULTIPLICATIVE

- Nota bene!**
- Dacă numerele multiplicative determină un verb, îndeplinesc funcția sintactică de complement circumstanțial; determinînd un substantiv, se acordă cu acesta în gen, număr, caz și îndeplinesc funcția sintactică de atribut.
A câștigat îndoit-cîștig, îndoit-cîștiguri îndoite.
 - Pentru numerele multiplicative *îndoit*, *întreit* există sinonimele neologice *dublu*, *triplu*.

129. Citiți atent propozițiile. Substituiți îmbinările evidențiate prin numerele multiplicative.

1. Redactînd două compuneri, a lucrat *de două ori mai mult*.
2. A majorat prețurile la produsele alimentare și a obținut o dobîndă *de patru ori mai mare*.
3. Ascultîndu-i sfaturile, s-a ales cu un profit *de trei ori mai mare*.

N 1-2 🏠 **I30.** Construiți câteva îmbinări posibile din:

dublu efect, muncă, efort;

triplu a se bucura, a câștiga, a obține.

✓ Utilizați în context două din îmbinările construite.

N 3-4 🏠 **I31. Activitate în grup.** Povestiți cum a luptat Făt-Frumos din lacrimă cu Muma-Pădurii. Determinați funcția sintactică a numeralelor multiplicative.

1. Atunci smucește vîrtos spre mal și ai să scoți o mulțime de pește, poate îndoit și întreit decît am scos eu. (V. Roșca)
2. Bucurie înzecită domnea în seara aceea peste tot. 3. Dar Ipate se îmbogățise însutit și înmiit, de cînd a venit Chirică în slujbă la dînsul. 4. Făt-Frumos din lacrimă, cu o putere îndoită, o smuci pe babă de mijloc și o băgă într-o puiă de piatră. (M. Eminescu)

Făt-Frumos din lacrimă

N 3-4 ⓘ **I32. Activitate în grup.** Alcătuiți propoziții cu îmbinările date. Determinați funcția sintactică a numeralelor multiplicative.

A se îmbogăți întreit; roadă înzecită; întreitele eforturi; a rodi îndoit.

N 1-2 **I33. Activitate în grup.**

Substituiți numeralele multiplicative *în-*
doit, *întreit* cu sinonimele *dublu*, *triplu*.

1. Ecoul pădurii amplifică *întreit* orice sunet. 2. Lucrul făcut la timp aduce satisfacții *îndoite*. 3. Munca pentru binele oamenilor ne aduce o bucurie *întreită*. 4. *Întreitele* eforturi ale constructorilor au contribuit la finisarea în termen a clădirii școlii.

VOCABULAR

amplifica – a mări, a spori.

finisa – definitivă.

Amintiți-vă!

Stilul oficial-administrativ este stilul actelor oficiale.

La stilul oficial-administrativ se referă *cererea*, *autobiografia*, *procesul-verbal*, *procura*, *recipisa* ș.a.

Recipisa este dovada sau adeverința oficială prin care se confirmă primirea unor acte, telegrame, colete, bani etc.

Chitanța (sinonim cu *recipisa*) este un act scris prin care se face dovada primirii unei sume de bani, unor bunuri (obiecte, materiale etc.)

Model: Chitanță

Eu, Negrescu Svetlana, șefa oficiului poștal Ismail, am primit suma de 270 de grivne (două sute șaptezeci) de la cetățeanul Moraru Ion pentru 30 de abonamente la săptămînalul «Luceafărul».

Ismail, 6 iunie, 2014

Negrescu Svetlana

- ✓ Scrieți cu litere numeralele întîlnite în chitanța-model.
- ✓ Identificați părțile componente ale chitanței în baza modelului de mai sus.
- ✓ Alcătuiți texte-chitanțe diverse după conținut.

134. Citiți cu atenție textul.

Drapelul de stat – însemnul țării noastre – e adînc cinstit de poporul ucrainean. El întruchipează mîndria poporului pentru Patria sa, hotărîrea lui de a-i apăra onoarea și independența prin muncă și chiar cu prețul vieții. În anul 2006 la 23 august a fost proclamată Ziua Drapelului Ucrainei.

- Răspundeți în scris la întrebările:
 - ✓ Care sînt culorile prezente pe drapelul Ucrainei?
 - ✓ Ce simbolizează fiecare culoare în parte?
 - ✓ Care sînt dimensiunile drapelului țării noastre?

NUMERALUL FRAȚIONAR

Repere teoretice

- Numeralul care arată o parte dintr-un întreg se numește fracționar.

Numeralele fracționare sînt niște fracții (ordinale sau zecimale): $1/9$ – o noime; 1,6 – unu întreg și șase zecimi.

- Aceste numere se utilizează cu articole substantivale hotărîte (*doimea*), nehotărîte (*o doime*) și se declină:

N. A. *noimea*;

G. D. *noimii*

- Valoarea fracționară se exprimă și cu ajutorul substantivelor: *jumătate* (*o doime*), *sfert* (*o pătrime*).

EXERSAȚI!

① **135.** Citiți. Separați numerele fracționare de cele cardinale.

Șase zile; șase optimi; nouă state; nouă zecimi din roadă; o noime din rezultatele obținute; zece rîuri; cinci zecimi din pătrat; o sută de deputați; o sutime.

N 1 136. Citiți numerele. Propuneți substantive potrivite pentru numerele fracționare, pe care le veți scrie cu litere:

$2/4$; $1/9$; 0,5; $1/8$; 0,06.

N 2 137. Pronunțați corect numerele. Formați, de la numerele cardinale date, numerele fracționare. Explicați cum ați obținut aceste numere. Încadrați în propoziții două din numerele formate:

doi – (o) doime, doimea

patru –

șase –

trei –

cinci –

N 3 I38. Diferențiați numeralele fracționare de substantivele colective. Oral, explicați cum s-au format aceste cuvinte. Citiți corect cuvintele evidențiate.

Locuitorime, *șesime*, muncitorime, *șeptime*, *unsprezecime*, miime, *studentime*, *zecime*.

✓ Alcătuiți două propoziții cu substantive colective.

N 4 I39. Îmbinările ce urmează includ substantivele *jumătate* și *sfert*. Încercați să le explicați sensul.

Ora unu și jumătate; un om și jumătate; două ore și un sfert; a vorbi cu jumătate de gură.

✓ Construiți propoziții cu două din îmbinările propuse.

N 1 I40. Citiți enunțurile. Scrieți numeralele fracționare cu cifre.

1. Ucraina ocupă cinci întregi și șapte zecimi din suprafața Europei. 2. Apa de băut ocupă doar o doime din volumul apei de pe Pământ. 3. O jumătate dintr-un întreg se mai numește și o doime. 4. O zi este o șeptime de vreme dintr-o săptămână.

I41. Declinați, oral, cu ajutorul articolelor substantivele hotărâte/nehotărâte numeralele fracționare:

o șeptime, o sutime, o cincime.

Model:

Singular		
N. A.	o pătrime,	pătrimea,
	o miime,	miimea,
G. D.	unei pătrimi,	pătrimii,
	unei miimi,	miimii.

Plural		
N. A.	unele pătrimi,	pătrimile,
	unele miimi,	miimile,
G. D.	unor pătrimi,	pătrimilor,
	unor miimi,	miimilor.

N 3-4 I42. Activitate în grup. Determinați cazul numeralelor fracționare. Încadrați-le în enunțuri.

A cinci pătrimi; al unui sfert; două șeptimi; la trei pătrimi.

I43. Alegeți varianta corectă:

o șășime/o șesime; jumate/jumătate; o patrusprezecimi/o paisprezecime; o cincisprezecime/o cinsprezecime.

N 1 I44. Identificați numeralele cardinale de la care s-au format cele fracționare. Oral, explicați cum s-au format numeralele fracționare.

1. O treime din teritoriul parcului a fost plantat cu artbuști.
2. O șesime din hectarul de grâu a fost secerat.
3. O doime alcătuiește jumătate dintr-un întreg, o zecime – a zecea parte.

Parcul Sofievsk din Uman

145. Dictare vizual-auditivă.

Cinci sute șazeci și doi; a noua; numai o dată; câte nouăzeci și nouă; patru sute treizeci și șapte miimi; împătrit; toți doisprezece; șase ori șase; cinci sau cincizeci; șapte și un sfert; cincisprezece la opt; un sfert la patru; opt și optsprezece; tustrei; amîndoi; ambele; s-au vîndut; să-i spun; citești o dată ori de două ori; părinții săi; cei doi; cel de-al doilea; cei mici; ce-i interesează; deal cu deal se-ntîlnește; mama mea; mamă-mea; mi-a vorbit; unde s-a dus mia s-a dus și suta; sora sa; soră-sa s-a căsătorit.

146. Citiți în gînd textul, apoi alcătuiți planul desfășurat după care veți povesti conținutul.

Satul Breanova

Demult, tare demult, spun bătrînii, stăpîn peste frumoasele noastre plaiuri era un domnitor putred de bogat.

Pe lanurile lui mănoase grînele se făceau înalte cît casa, iar turmelor sale de oi și hergheliilor de cai nici singur nu le știa numărul. Cea mai mare bogăție a domnitorului, însă, era fiică-sa Breana, o frumusețe de fată cum nu s-a mai pomenit.

Și domnitorul își iubea fiica și o păzea ca ochii din cap.

Dar într-o bună zi dispăru Breana.

Oamenii domnitorului au scotocit codrii, au cutreierat cîmpiile, dar Breana parcă intrase în pămînt.

Zadarnic vrăjitorii întorceau pe-o parte și pe alta cărțile de ghicit, zadarnic trăgeau bobii – Breana nu era și pace.

Se întristaseră oamenii, nu mai zîmbea soarele, nu cîntau păsările, nu fremătau codrii, plîngeau izvoarele, iar cerul se făcuse ca de plumb. Deodată, ca un tunet de primăvară, cutremură palatul vestea că s-a găsit domnița.

O găsisese un ciobănaș într-o mlaștină, împînzită cu stufării, acolo pe unde Răutul își duce alene apele la vale.

De bucurie, oamenii au tăiat stuful, au curățit locul și au pus temelia unui nou sat – satul Breanova de astăzi.

(M. Bivol)

✓ Amintiți-vă, ce e legenda?

✓ Ați citit legenda unui sat de pe malurile Răutului culeasă și relatată de autoare.

✓ Personal, cunoașteți istoria, legenda (satului, orașului) natal?

N 1-2 🏠 😊 ✓ Răspundeți printr-un raționament la întrebarea: «De ce baștina începe de la pragul casei părintești?»

Casă strămoșească. G. Munteanu

N 3-4 🏠 😊 ✓ Povestiți, în scris, legenda satului (orașului) natal.

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

1. Identificați numeralele și categoriile lor.

Recordul longevității umane îi aparține unui țaran ungar, care a decedat în 1905 la vârsta de 195 de ani. Cîte 185 de ani au trăit un englez și un ungar. Ambii s-au simțit bine toată viața.

2. Alcătuiți cîte o propoziție în care numeralele *opt*, *optsprezece* să se afle în cazul dativ sau genitiv (cu valoare adjectivală).

3. Completați propozițiile:

a) Numerele cardinale răspund la întrebările: . . . ? . . . ?

b) Numerele ordinale exprimă . . . sau . . . obiectelor.

c) Numeralul care arată un număr neprecis de obiecte se numește . . .

4. Găsiți numeralul și analizați-l după algoritmul cunoscut.

Și pornesc tustrei înainte.

5. Alcătuiți propoziții în care numeralul *amîndouă* să aibă atît valoare adjectivală, cît și substantivală.

6. Formați numerale multiplicative de la: 4, 6, 7, 1000.

7. Determinați categoria și funcția sintactică a numeralelor din propozițiile:

a) Cînd ieșea Florica la horă, purta la gît întotdeauna cîte trei rînduri de salbe, de mărgele.

b) Plecau unul cîte unul.

8. Analizați morfologic/sintactic numeralul aflat în propoziția:

A fost nevoie să citesc poezia de două ori, ca s-o memorizez.

9. În propoziția: «Am mîncat o pătrime din pîine» numeralul este . . . , categoria – . . . , format de la numeralul . . . (completați spațiul punctat)

10. Formați numerale ordinale de la 8, 9, apoi construiți cu ele două propoziții.

11. Identificați categoria numeralului și funcția lui sintactică.

Anul acesta am mâncat multe ciuperci.

12. Răspundeți la întrebările:

a) Care numere se numesc colective și care – multiplicative?

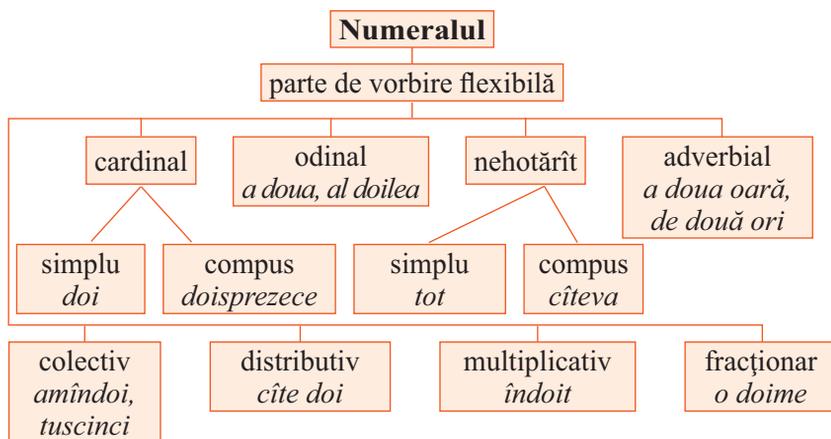
b) Cum se formează numeralele adverbiale și cele distributive?

c) Care numeral se numește fracționar?

✓ Construiți o propoziție în care numeralul cardinal să îndeplinească funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.

N 1-4 😊 **I47.** Alcătuiți un răvaș, adresat unui/unei prieten/prietene, în care îl/o veți ruga să vă procure câteva obiecte de primă necesitate. Folosiți numerele.

I48. Schemă recapitulativă.

✓ Consolidată-vă cunoștințele la capitolul *Numeralul* «descifrînd» schema de mai sus.

La ciuperci

AUTOEVALUARE

I.

<p>1. În propoziția: «În clasă stăm cîte doi în bancă.», există:</p> <ul style="list-style-type: none">a) numeral cardinal;b) numeral ordinal;c) numeral distributiv; <p>și are funcția sintactică de:</p> <ul style="list-style-type: none">a) subiect;b) nume predicativ;c) complement circumstanțial.	0,5 puncte
<p>2. În enunțul: «Am fost nemulțumită, fiindcă am reușit să rezolv doar <u>jumătate</u> din subiecte.», cuvîntul subliniat este:</p> <ul style="list-style-type: none">a) substantiv;b) numeral fracționar;c) numeral cardinal; <p>și are funcția sintactică de:</p> <ul style="list-style-type: none">a) subiect;b) complement direct;c) complement circumstanțial.	0,5 puncte
<p>3. În construcția: «capra cu <u>trei</u> iezi», cuvîntul subliniat este:</p> <ul style="list-style-type: none">a) adjectiv;b) numeral cu valoare adjectivală;c) numeral cu valoare substantivală.	0,25 puncte

<p>4. În propoziția: «Am cumpărat <u>cîteva</u> creioane.», cuvîntul subliniat este:</p> <p>a) numeral cardinal cu valoare substantivală;</p> <p>b) numeral fracționar, caz. A.;</p> <p>c) numeral nehotărît cu valoare adjectivală;</p>	<p>0,5 puncte</p>
<p>5. Următoarele numere: 15, 17, 18, 19, se scriu astfel:</p> <p>a) cincisprezece, șapțișpe, optășpe, nousprezece;</p> <p>b) cincisprezece, șaptesprezece, optsprezece, nouăsprezece;</p> <p>c) cinșpe, șaptesprezece, optsprezece, nouășpe.</p>	<p>0,25 puncte</p>
<p>6. În enunțul: «Cînd doi se ceartă, <u>al treilea</u> câștigă.», cuvîntul subliniat este:</p> <p>a) numeral ordinal cu valoare substantivală, c. N., subiect;</p> <p>b) numeral colectiv cu valoare adjectivală, c. N., subiect;</p> <p>c) numeral cardinal cu valoare substantivală, c. N., subiect.</p>	<p>0,25 puncte</p>
<p>7. În propoziția: «Era odată <u>un</u> moș și <u>o</u> babă.», cuvînte subliniate sînt:</p> <p>a) numerale cardinale;</p> <p>b) numerale fracționare;</p> <p>c) articole substantivale nehotărîte.</p>	<p>0,25 puncte</p>

<p>8. În propoziția: «<i>Doisprezece</i> frecventează cercul de dansuri populare.», cuvântul subliniat este:</p> <p>a) numeral ordinal cu valoare adjectivală, c. G., atribut;</p> <p>b) numeral cardinal cu valoare substantivală, c. N., subiect;</p> <p>c) numeral colectiv cu valoare substantivală, c. G., atribut.</p>	<p>0, 25 puncte</p>
<p>9. Numeral adverbial este în seria:</p> <p>a) cîte unu, cîte doi;</p> <p>b) îndoit, întreit;</p> <p>c) prima oară, a treia oară;</p> <p>d) cam douăzeci, aproximativ șapte.</p>	<p>0, 5 puncte</p>
<p>10. Există numeral colectiv în:</p> <p>a) Au vorbit ambele mame.</p> <p>b) Doi au plecat în Franța.</p> <p>c) Al treilea a obținut rezultate excelente.</p>	<p>0, 25 puncte</p>
<p>11. Indicați forma corectă a următoarelor numere:</p> <p>a) treisprezece, douăsprezece, al zecelea, vreo două;</p> <p>b) triișpe, dousprezece, al zecilea, vre-o dou.</p>	<p>0,25 puncte</p>
<p>12. Alegeți forma corectă a enunțurilor:</p> <p>a) <i>Am vîndut un kilogram jumătate castreveți. Romanul are 20 capitole.</i></p> <p>b) <i>Am vîndut un kilogram și jumătate de castreveți. Romanul are 20 de capitole.</i></p>	<p>0, 25 puncte</p>

13. Indicați forma corectă a numeralelor:

0, 5 puncte

a)	b)
A vorbit cîte cu una în parte. –	A vorbit cu cîte una în parte.
A cumpărat două cutii de biscuiți a zece kilograme. –	A cumpărat două cutii de biscuiți a cîte zece kilograme.

14. Indicați cazurile numeralelor de mai jos:

0, 5 puncte

Răspunsurile a cinci din voi au fost notate cu punctajul maxim. Am dat răspuns la cinci din scrisorile primite.

- a) ambele situații sînt în c. A.;
- b) primul numeral – în c.G., al doilea – în c. D.

15. Este corectă exprimarea: «Au plecat aproximativ vreo zece mașini»?

0,5 puncte

- a) Da.
- b) Nu.

16. Alegeți forma corectă:

0, 5 puncte

- a) clasa întîii; al cincilea; celei de-a cincea zile;
- b) clasa întîia; al cincelea; celei de-a cincea zi;

17. În exemplul: «Am obținut o roadă îndoită.», numeralul este:

0, 5 puncte

- a) colectiv;
- b) multiplicativ;
- c) fracționar.

<p>18. «Doi au venit, iar patru au plecat.» Numeralele au valoare: a) substantivală; b) adjectivală; c) adverbială.</p>	<p>0, 25 puncte</p>
<p>19. «Am copiat doar <i>o dată</i>.», «Opt martie este <i>o dată</i> însemnată cu roșu în calendar.» Cuvintele evidențiate sînt: a) substantiv, adverb; b) numeral adverbial, substantiv; c) numeral cardinal, substantiv.</p>	<p>0, 25 puncte</p>
<p>II.</p>	
<p>1. Intervievați-vă părinții. Cu ce se asociază, pentru ei, copilăria? Ce amintiri frumoase au ei din acei ani? Prezentați succint informația obținută în interviu, folosind și numerale.</p>	<p>2 puncte</p>
<p>2. În tehnica scrierii libere, înregistrați-vă gândurile în raport cu expresia <i>a se trezi în ceasul al doisprezecelea</i>.</p>	<p>1 punct</p>
<p>3. Citiți în gând textul. Selectați numeralele. Expuneți textul utilizînd numeralele selectate. Determinați tipul lor. Culegeți din izvoare suplimentare, alte date despre importanța nucului în viața oamenilor.</p>	<p>2 puncte</p>

Nucul

Nucul este unul dintre cei mai bogați și cei mai folositori pomi, care se cultivă în Moldova.

Miezul de nucă, după valoarea sa nutritivă, întrece de trei ori pâinea, de unsprezece ori – laptele și de treisprezece ori – merele proaspete. Când miezul se află în stadiul de pînă la coacere, o nucă cu greutatea de circa cincisprezece grame conține aproape o sută de miligrame de vitamina C. Această cantitate este de două ori mai mare decît porția ce i se cuvine unui adult într-o zi.

(Din *Enciclopedia tînărului naturalist*)

✓ Informația despre importanța nucului în viața omului, pe care ați aflat-o din text, este o noutate pentru dvs.?

✓ Cîți nuci ați sădit pînă acum împreună cu părinții dvs? Povestiți oral, după un plan întocmit, cum îngrijiți nucii sădiți.

VERBUL

În clasa a 7-a, dragi elevi, veți continua familiarizarea cu *Verbul*. După ce veți termina studierea capitolului *Verbul*, veți cunoaște tipurile verbelor; veți însuși corecta lor scriere; găsindu-le în texte, veți descoperi diatezele verbelor și le veți folosi în comunicare.

VERBE TRANZITIVE ȘI INTRANZITIVE

Repere teoretice

- După posibilitatea de a primi sau nu un complement direct, verbele se împart în:
 - a) **tranzitive**
 - b) **intranzitive**
- **Verbele care admit un complement direct (primesc sau pot primi) se numesc tranzitive** (*a citi, a scrie, a spune, a crede*).
- **Verbele care nu admit un complement direct se numesc intranzitive** (*a veni, a fugi, a sta, a aluneca, a cădea, a turna, a ploua*).

149. Analizați sintactic propozițiile și determinați dacă verbele-predicate sînt sau nu tranzitive.

a) Mîta cu clopoței nu prinde șoricei. b) Lemnul strîmb focul îl îndreaptă. c) Nici soarele nu încălzește pe toată lumea. d) Întrebarea vină n-are. e) Vorba spusă n-o mai poți prinde. f) Nu se mănîncă în toate zilele plăcinte. g) Nu numai cu pîine trăiește omul. h) Drumul cunoscut este cel mai scurt. i) Vrăjmășia mai mult rău aduce.

N 3 **I50.** Alcătuiți propoziții conform schemelor propuse:

- Subiect + predicat – verb tranzitiv + complement direct.
- Complement direct + predicat – verb tranzitiv + subiect.
- Subiect + predicat – verb intransitiv + complement indirect.
- Subiect + atribut + predicat – verb tranzitiv + complement direct + complement indirect.

N 1 **I51.** Explicați, cu ajutorul a 4-5 propoziții, cum înțelegeți **dictonul**:

«Se întâmplă uneori să biruie și răul, dar biruințele răului trecătoare sînt.»

 I52. Atestați verbele tranzitive sau intransitive în exemplele date.

- a) Ninge cu bănuți de floare b) Spune-o vorbă populară:
Peste plai moldovenesc. «Fă-ți de cu vară săni-
Inimioara-n piept tresare, oară»
Săniuțele pornesc. *E. Tarlapan*

 I53. Citiți versurile completați-le cu rime potrivite după sens. Determinați dacă sînt prezente verbele tranzitive.

Trei păstori se întâlneau
Și așa se...:
Haideți fraților, să mergem,
Floricele...,
Și să facem o cunună,
S-o-mpletim cu voie ...
Și s-o ducem lui Hristos,
Să ne fie de...

N 4 **I54.** Ghiciți ghicitoarea. Atestați verbele intransitive.

În ajun de an îl căutați cu lumînarea,

Ca veselă să-ți fie sărbătoarea.

Dar după ce cu viața-i ne jucăm,

Indiferenți, în foc îl aruncăm.

✓ Spuneți ce sentiment v-a trezit «personajul» ghicitorii?

✓ Ce am putea face ca să nu «sufere» brăduții?

VERBE PREDICATIVE ȘI NEPREDICATIVE

Repere teoretice

După capacitatea de a forma un predicat verbele se împart în:

- **predicative, care pot forma singure predicatul:** *pleacă, citeau, desenase;*

- **nepredicative, care nu pot forma singure predicatul** și care se împart în două categorii:

a) **verbe auxiliare** care ajută la formarea timpurilor compuse:

am scris, voi lucra, ar cânta. În limba moldovenească sînt folosite ca auxiliare verbele **a fi, a avea, a vrea.**

b) **verbe copulative**, care sînt parte componentă a predicatului nominal: **este atent, a devenit student.**

Verbe copulative sînt: *a fi și a deveni, a ajunge, a ieși, a rămîne, a părea, a însemna* ș.a. cu sens de «a fi».

155. Completați următoarele propoziții cu nume predicative potrivite. Analizați structura predicatelor.

- a) Acum vremea este..., dar în curînd se va schimba.
- b) Iarna zilele devin ...
- c) Animalele din pădure sînt ...
- d) Cu cît învață mai mult, cu atît ei devin ...

N 2 156. Transcrieți în caiet exemplele, subliniind cu o linie verbele auxiliare.

- a) Tata s-a întors de la serviciu.
- b) Ai văzut-o pe Lucica?
- c) Coborînd, am auzit un zgomot.
- d) Mîine vom pleca în excursie.
- e) Aș pleca la joacă, dar nu mi-am pregătit temele pentru acasă.

157. Alegeți forma corectă a verbelor:

crează/creează; v-a veni/va veni; deseană/desenează; trebuie/trebuiește; faceți/ făceți; vin/viu; copie/copiază; așază/așează; va spus/v-a spus; scrim/scriem.

N 1 158. Citiți textul. Găsiți verbele ce pot îndeplini funcția de predicat.

Vine primăvara. Pășește fără grabă încet – încetișor. Întîi sună un șuier ușor. În pădure se desfac mugurii. Răsflă bucuros iarba și florile ce de abia își ițesc căpușoarele din pămînt.

✓ Extrageți subiectele cu predicatele-verbe ce au sens figurat.

Primăvara în pădure

N 2 **159.** În textul ce urmează găsiți verbele auxiliare.

Au tăiat-o pe salcie primăvara și ea a căzut cu trosnet pe un mal abrupt. *Doborâtă* la pământ, ea continua să trăiască. Prin celulele ei mai rățăcea seva. Iar într-o zi *însorită* de aprilie salcia a înmugurit. Peste câteva zile au apărut frunzișoare gingașe.

– Tot nu va scăpa, spuneau *compătimator* unii trecători.

Dar salcia se întărea. Și-a îndreptat ramurile și s-a înălțat puțin mai sus. Au încercat s-o urnească din loc, dar degeaba. Ramurile ei se țineau bine de pământ. Oamenii se mirau. Salcia, însă, vroia să trăiască.

✓ Găsiți verbe cu aceeași rădăcină pentru cuvintele evidențiate.

Model: *trosnet* – *a torsni*.

Repere teoretice

Verbele auxiliare, devenite instrumente gramaticale, ajută verbelor predicative să se conjuge la timpurile compuse: perfectul compus, viitorul și prezentul condițional, cu care vă veți familiariza în curînd.

Verbele auxiliare **a avea**, **a vrea**, **a fi**, pot funcționa și ca verbe predicative: eu **am** o carte; tu **vrei** o carte interesantă.

Auxiliarul **a fi** se deosebește de celelalte două, deoarece:

- are forme identice ca auxiliar și ca predicativ;
- are forme pline și scurte neregulate în ambele funcții: ei **sînt**, - **îs**, - **s** studenți.

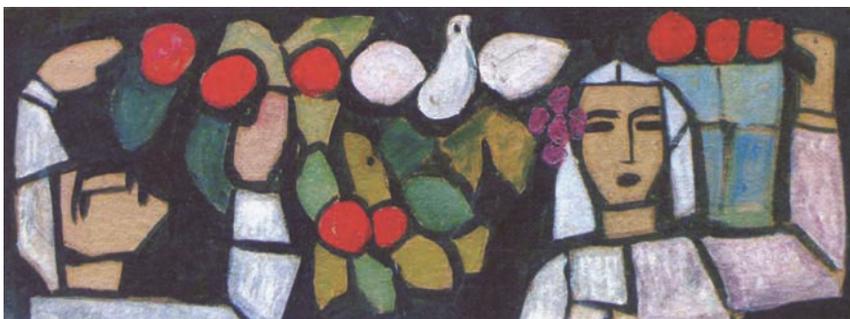
N 3 **I60.** Construiți propoziții în care verbele **a avea, a vrea, a fi** să apară atât ca verbe predicative, cât și nepredicative.

N 2 **I61.** Atestați verbele auxiliare și cele predicative. Argumentați.

a) Pe lume ai o singură mamă,/O singură Patrie ai pe lume. (*E. Bucov*) b) Cineva mi-a zis c-ai fi bătrîn/Și ai stan palatul tău de la Suceava. (*N. Dabija*) c) Ceru-i plin de fumuri,/Luna-i sub un nor. (*L. Deleanu*) d) – Traiul lumii, dragă tată,/Cine vor aceea lese-l. (*M. Eminescu*) e) Vor arde în preajma mea /Luminile-n dealuri. (*M. Eminescu*) f) Eu de-aici, de unde sînt,/Voi veni tot alergînd. (*D. Matcovschi*) g) Nu voi sicriu bogat,/podoabe și flamuri. (*M. Eminescu*) h) Flori de tei deasupra noastră/Or să cadă rînduri-rînduri. (*M. Eminescu*)

N 3 **I62.** Copiați în trei coloanțe verbele **a avea, a vrea, a fi** ca auxiliare, copulative, predicative (independente).

a) Îl vei vedea cînd îți vei vedea ceafa (*Folclor*) b) Negura e rece, zările-s tîrzii. (*L. Deleanu*) c) Duce-m-aș în cale lungă, dor să nu mă mai ajungă. (*V. Alecsandri*) d) Popoarele din lume o singură au vrere: să fie calea vieții în muncă fericită, să fie pacea lungă, nesfîrșită. (*P. Cruciuc*)

Gînduri de pace. G. Munteanu

N 4 **I 63.** Deosebiți oral verbele predicative de cele auxiliare și copulative:

alergăm, am cîntat, este silitor, vom merge, sîntem patrioți, zidești, voi apăra, scrieți, ai învățat, se plimbă, ai știut, va ajunge, ați auzit, se vor duce, am să cobor, așteptau, a înțeles, vor lucra, ești cuminte, sîntem tineri, vorbesc.

✓ Alcătuiți cîte două propoziții în care predicatul să fie exprimat prin verbe predicative sau să fie format cu ajutorul verbelor auxiliare ori copulative.

DIATEZELE VERBULUI

Repere teoretice

Diateza stabilește raportul dintre acțiunea exprimată de verb și subiect.

Din acest punct de vedere, verbele pot apărea la trei diateze: **activă, pasivă și reflexivă.**

- **Forma pe care o ia verbul pentru a arăta că subiectul îndeplinește acțiunea orientată asupra unui obiect constituie diateza activă.**

Verbele, aparținînd acestei diateze, pot fi tranzitive: *Eleul recită poezia* sau intransitive: *Copilul doarme liniștit*. Din punctul de vedere al posibilității de a avea sau nu subiect gramatical, verbele active pot fi personale: *Tu înveți* sau impersonale: *Plouă*.

În propoziția: *Patria este apărată de ostași* subiectul gramatical *patria* suferă acțiunea îndeplinită de complementul de agent *ostași*.

Repere teoretice

- **Forma pe care o ia verbul pentru a arăta că subiectul suferă acțiunea înfăptuită de complementul de agent constituie diateza pasivă.**

Diateză pasivă au numai verbele care la diateza activă sînt tranzitive: *Elevul recită poezia – Poezia este recitată de elev.*

Semnificația pasivă este exprimată de participiul verbului tranzitiv, precedat de auxiliarul *a fi*, căruia verbul îi impune formele sale de mod, timp, număr și persoană.

Participiul se acordă cu subiectul în gen și număr: *Cartea este (a fost, va fi...) citită.*

– *Cărțile sînt (au fost, vor fi) citite.*

Aceeași semnificație pasivă se mai poate exprima și printr-o construcție reflexiv-pasivă, formată cu pronumele reflexiv *se* și verbul activ: *Cartea este citită cu interes. – Cartea se citește cu interes.*

- Verbele *se pregătesc, își călesc, își îmbogățesc* din textul: «Cosmonauții *se pregătesc* mult timp pentru zborurile cosmice. Ei *își călesc*, voința, *își îmbogățesc* cunoștințele» arată că acțiunile, fiind înfăptuite de subiect (*cosmonauții, ei*), se fac în folosul lui. Observăm că aceste verbe sînt însoțite de formele neaccentuate ale pronumelui reflexiv: *se, își*.
- **Forma pe care o ia verbul pentru a arăta că acțiunea este săvîrșită și suportată de subiect constituie diateza reflexivă.**

Repere teoretice

Întrucît pronumele reflexive au numai forme de persoana a III-a (*se, își, și*), pentru persoana I și a II-a, singular – plural sînt folosite formele pronumelor personale (*mă, te, ne, vă, îmi, mi, îți, ți*): *eu mă îmbrac, eu îmi pregătesc, eu mi-am adus*.

① **164.** Atestați verbele la diateza activă și reflexivă.

a) Copiii au venit la cinema. Marcel a ocupat două scaune. Unul pentru el, altul pentru căciula sa. Da Lucica stă în picioare. Ea nu are scaun. Educatorul a întreat: «Căciula lui Marcel, o lași pe Lucica să se așeze pe scaun?»

Marcel, rușinat, și-a luat căciula. (*S. Vangheli*) b) Pămîntul l-a înzestrat pe om cu înțelepciunea tihnei, iar cerul i-a dat harul bucuriilor. (*I. Druță*)

② **165.** Descoperiți verbele la diateza activă. Subliniați subiectele și complementele.

a) Țara asta seamănă
Cu povestea mamelor...
Și copiii se adună.
Să-mpletească o cunună.

(*M. Roman*)

b) Eu sădesc un măr,
Tu sădești un prun,
Toți cîte-un puiete,
O livadă-n dar
Fără de hotar
Dăruim planetei.

(*A. Ciocanu*)

Ⓢ **166.** Atestați verbele la diateza pasivă.

- a) Pereții școlii erau împodobiți cu crengi de brad. (*B. Istru*)
- b) Nava a fost pilotată de aviatori experimentați.
- c) Tu vrei ca toți copiii-n lumea-ntregă
Să nu mai fie zguduiți în leagăn
De bubuitul gurilor de tun.

(*L. Deleanu*)

N 2 Ⓢ **167.** Plasăți verbele din paranteze la diateza pasivă.

- a) Clasa (a împodobi) de elevi.
- b) Lotul experimental (a ara) de tractoriști.
- c) Specialitatea de tractorist (a însuși) de ei la școală.
- d) Elevii frunțași (a stima) de toată clasa.
- e) Piesa (a înscena) de artiști amatori.

N 1 **168.** Substituiți diateza activă a verbelor cu cea pasivă.

- a) Școlarii au construit un planor.
- b) Mihai Eminescu a scris poezia «Sara pe deal».
- c) Clasa noastră organizează o excursie.
- d) Sportivii școlii au amenajat terenul de fotbal.

N 3 Ⓢ **169.** Subliniați verbele la diateza pasivă. Arătați modul și timpul lor.

- a) Ionel fu invitat la ziua onomastică.
- b) Orașul Odesa a fost eliberat în anul 1944.
- c) După eliberare el a fost reconstruit și acum e unul din cele mai frumoase orașe ale țării.
- d) Pământul era acoperit cu un covor verde.
- e) Buchetele de flori vor fi ținute de mîinutele celor mititei. (*I. C. Ciobanu*)

*Monumentul
lui Rișelii
din Odesa*

170. De la infinitivul verbelor formați infinitivul diatezei pasive. Construiți cu aceste infinitive propoziții-perechi.

Model: *a urmări – a fi urmărit*. Uliul urmărește pasărea. Pasărea este urmărită de uliu.

Verbele: *a stima, a alege, a păzi, a ocroti, a lumina, a vizita, a primi, a urî*.

N 4 **171.** Subliniați, respectiv, subiectele, verbele-predicate la diateza pasivă și complementele care denumesc autorul acțiunii (complementul de agent).

- Norocul pururea de toți e blestemat (*A. Donici*)
- Roadă era amenințată de ploi și înghețuri (*G. Madan*)
- Să știi că zorii zilei nu pot fi stinși de nimeni.
- Convoiul lor era urmat pe străzile pustii/de mame, de neveste, de copii. (*L. Deleanu*)

N 3 **172.** Subliniați verbele la diateza pasivă, construită cu *se*. Verificați oral, înlocuindu-le cu *a fi*.

Model: S-au cules merele. Merele au fost culese.

- Limba noastră-i graiul pînii/Cînd de vînt se mișcă vara. (*A. Mateevici*)
- Cîtă hrană se aduce de părinți la sfîntul cuib!
- Căci traiul tău și cîntecul, și dreptul s-au luminat de zorile frăției. (*E. Bucov*)
- Tot ce s-a înfăptuit în acești ani s-a realizat de popor și pentru popor.

N 1, 2 **173.** Atestați verbele la diateza reflexivă. Indicați modul, timpul, persoana și numărul lor.

- Apoi, luîndu-și ziua bună de la călătoria încredințată lui, iute se întoarnă înapoi. (*I. Creangă*)
- Cerul s-a luminat.

- c) Spre seară vîntul cotește, marea se liniștește și cînd răsar stelele, ele se prevăd pe fața apei ca într-o oglindă. (*V. Alecsandri*)
- d) Eu mă duc, codrul rămîne. (*Folclor*)

N 3, 4 ⓘ **174.** Deschideți parantezele. La ce diateză se află verbele?

- a) Nebunul bate balta și tot pe el (a se stropi). (*Folclor*) b) (A se rupe) din locul lui de sus, / Pierind mai multe zile. (*M. Eminescu*) c) Pădurea va rămîne singură (a se crește) pe sine însăși. (*M. Sadoveanu*).
- d) Toamna, cînd începeau (a i se scutura) frunzele, nucul devenea trist. (*I. Druță*)

ⓘ **175.** Stabiliți diatezele verbelor. Analizați morfologic două verbe după algoritmul:

1. Predicativ/nepredicativ.
2. Tranzitiv/intranzitiv.
3. Conjugarea.
4. Diateza.
5. Modul.
6. Timpul.
7. Persoana.
8. Numărul.
9. Funcția sintactică.

Mîța a adunat motănașii lîngă o tufă. L-a luat pe cel mai mare și au intrat împreună într-o ogradă. O fetiță stătea lîngă poartă. Mîța și-a trecut motănașul pe lîngă dînsa. Apoi s-a în-

tors înapoi și a mai trecut o dată. Cum a zărit motănașul, fetița s-a pornit îndată pe urma lui și a fost prins. Apoi a pornit-o tot într-o goană spre casă, strigînd:

– Bunică! Bunică!

Mîța n-a mai așteptat să mai vadă bucuria bunicii. Ea s-a întors la ceilalți motănași. Acum trebuia să le găsească și lor un adăpost pentru iarnă.

(După *I. Druță*)

ADVERBUL

Pentru ca vorbirea noastră să fie mai exactă și mai nuanțată, utilizăm adverbul, care, etimologic, înseamnă «pe lângă verb».

La finele studierii capitolului *Adverbul* e bine să cunoașteți trăsăturile morfologice ale adverbului, clasificarea adverbilor după formă și înțeles, să formați gradele de comparație ale lor, să determinați procedeele de formare a adverbilor, să le utilizați în comunicarea orală și scrisă, să le ortografați corect, să comentați, utilizând regulile învățate, ortografia adverbilor.

Repere teoretice

- **Partea de vorbire neflexibilă care determină, de obicei, un verb, arătând diferite circumstanțe ale desfășurării acțiunii se numește adverb.**
- Adverbele se clasifică astfel:
 - a) **după structură** (după formă): **simple** (bine, rău, tiptil, azi) și **compuse** (astă-iarnă, disde-diminează, odată);
 - b) **după sens** (după conținut): **de mod** (abia, alene), **de loc** (aici, acolo), **de timp** (acum, ieri).
- Cu funcția de adverb se folosesc și unele îmbinări stabile de cuvinte, care pot fi substituite ușor cu adverbe sinonime: *cu noaptea-n cap = devreme; din nou = iar; cu de-a sila = forțat; de fir-a - păr = minuțios.*

CLASIFICAREA ADVERBELOR

Repere teoretice

- Adverbele alcătuite dintr-un singur cuvânt sînt **simple** (*așa, iar*), iar cele formate din două sau mai multe cuvinte se numesc **compuse** (*întotdeauna, altădată*).

EXERSAȚI!

① **176.** Citiți propozițiile. Extrageți într-o coloniță adverbele simple, iar în alta – pe cele compuse.

1. Pretutindeni vezi oameni muncind.
2. Aici te-am găsit la masă-n casă, a mamei limbă dulce, de mătase. (P. Crucienuc)
3. Păduricea aluneca gingaș la vale, înainta de partea cealaltă de vîlcea și acolo se oprea îngîndurată și chemătoare. (M. G. Cibotaru)
4. Astfel vesel pe-o cărare glumeau gingașele fete. (V. Alecsandri)
5. Întotdeauna mi-ai spus adevărul. (V. Ioviță)

✓ Descrieți un interior cunoscut, utilizînd 4 adjective invariabile ca nume predicative în enunțuri cu predicate nominale și 4 adverbe.

① **177.** Citiți. Plasați adverbele date în locul punctelor.

1. Mătușa Mărioara **l-a** cuprins . . . și **i-a** șoptit:
– Lasă, Andrușa, că **nu-i** vorbă de ocară. (I. C. Ciobanu)
2. Voi, care trăiți . . . pe acest pămînt, **iubiți-I!** (P. Crucienuc)
3. . . . **s-a** împlîntat în țarini plugul.
4. Logofătul coborî . . . scările, **oprindu-se** . . . lîngă gonașul obosit. (V. Ciuburciu)

Осrotiți pământul!

Pentru informație: întrebător, repede, adînc, frumos, strîns.

✓ Explicați ortografia cuvintelor evidențiate.

N 1 178. Găsiți cîteva proverbe care ar conține adverbe. Oral, susțineți o discuție în baza proverbului № 1.

1. Cine se scoală mai dimineață, mai departe ajunge.
2. . . .
3. . . .
4. . . .

N 2 179. Selectați din «Legenda rîndunicii» cinci adverbe, apoi utilizați-le în context.

N 3-4 180. Alcătuiți un microtext care ar conține detalii descriptive din sala sportivă. Utilizați și adverbele: *azi, ieri, sus, jos, zilnic, bine, excelent.*

Repere teoretice

- **Adverbele care arată felul cum se desfășoară acțiunea se numesc de mod.** De obicei, adverbele de mod răspund la întrebarea: *cum?*
- Adverbele de mod au înțeles variat și pot arăta:
continuitatea (*atît, cam, destul, puțin*);
comparația (*cum, precum, asemenea*);
afirmația (*da, desigur, firește*);
negația (*nu, nici, nicidecum*);
durata (*mereu, adesea, încă, neconținut*);
îndoiala (*oare, parcă, poate*);
precizarea (*chiar, anume*).

EXERSAȚII!

181. Citiți propozițiile. Identificați adverbele de mod.

1. Cercetașii vin iar în locurile slăvite, adună atent date biografice despre eroii care au luptat vitejește. 2. Din cer cad încet fulgi de zăpadă, legănându-se ușor. 3. Curg puternic, la vale, apele râului. 4. Vîntul freamătă alene stejari pletosi, cernînd alene cîte o steluță prin frunzișul lor. (I. Druță)

182. Citiți textul. Expuneți-l detaliat. Aflați la ce întrebări răspund adverbele de mod identificate.

Din ogradă răzbate mare vîlvă și tata coboară grăbit scările. La trei plase puse în rînd studenții joacă volei. Băieții și fete împreună. Serafim lovește mingea brusc și bătrînul se bucură grozav. În amurg jocul sfîrșește. Cele trei plase se leagănă ușor... Se așază încet colbul în bătațură. Serafim vine încet și legănat spre cămin cu tata la braț.

(I. Druță)

Repere teoretice

Adverbele care exprimă locul unde se desfășoară acțiunea se numesc de loc.

Mai des, adverbele de loc răspund la întrebarea: **unde?** : *aici, acolo, sus, jos.*

EXERSAȚII!

① **183.** Citiți. Observați la ce întrebări răspund adverbele de loc.

1. Și-n centrul satului, oriunde, un monument își pleacă fruntea. (V. Teleucă) 2. – Da dincotro și unde alergi tu așa iute? bursucul, întâlnind pe vulpe, a întrebat. (A. Donici) 3. Pretutindenii e așternut un covor de frunze ruginite și ude. (I. C. Ciobanu) 4. Fanfare de alămuri strălucitoare cutremură văile pînă departe. (Arh. Ciboatru) 5. Sus – cer albastru, jos – un verde întins, alături – un spațiu pestriț, necuprins. (Em. Bucov) 6. Fețița stă alături și se joacă... (R. Lungu)

Monumentul soldatului necunoscut

184. Citiți în gând. Identificați felul adverbelor în enunțurile:

1. Departe se vede o pădure de argint. 2. Se aud bubuituri tot mai aproape 3. Melodia se revărsa tot mai puternică, mai răscolitoare. 4. Văzduhul umple darnic pieptul. 5. Afară plouă mărunț.

**Repere
teoretice**

• **Adverbele care exprimă timpul desfășurării acțiunii se numesc de timp.**

De cele mai multe ori, adverbele de timp răspund la întrebarea: **cînd?** : *azi, ieri, atunci.*

EXERSAȚI!

185. Selectați adverbele de timp împreună cu cuvîntul pe care-l determină.

1. Pacea nu stăpînește astăzi peste întreaga lume. (P.Ambrosii) 2. Copacii înfloresc primăvara. 3. Fratele sosește acum cu trenul. 4. Te aștept cu drag oricînd.

✓ Prezentați o informație personală (oral) despre activitatea dvs. pe parcursul săptămînii trecute. Utilizați 4 adverbe în propozițiile alcătuite.

N 1-4 **186.** Citiți. Completați proverbele.

1. Ce poți face (*cînd?*), nu lasă (*pe cînd?*) 2. Iarba rea crește (*cum?*) cu cea bună. 3. Ziua bună se cunoaște (*de cînd?*) 4. Chiar dacă dușmanu-i slab, fii (*cînd?*) gata.

✓ Descifrați oral sensul unui proverb (la alegere) răspunzînd la întrebările: *de ce? de ce se spune?*

N 1-4 ☺ **187.** Citiți textul. Expuneți-l păstrînd elementele de descriere a exteriorului. Subliniați adjectivele.

Bunicuța

Am în față o fotografie de pe care mă privește o femeie în vîrstă. Se vede după față că e foarte bună.

Are o față simplă, senină, o frunte înaltă. De sub genele negre se uită la mine niște ochi căprui; în colțul lor s-a aciuat și tristețe, și gingășie. Bunicuța are un nas drept, buzele subțiri, parcă surîd. Părul negru și neted este pieptănat cu grijă. Rochia simplă,

de culoare neagră, se potrivește de minune cu fața ei smolită, brăzdată de riduri. Pe genunchi se oglindesc mîinile bătătorite, mîini care au făcut atîtea lucruri bune!

Fața bunicuței este luminată de o frumusețe lăuntrică, care, se prea poate, nici nu se observă la prima vedere.

(După T. Ladîjenskaia)

- ✓ Găsiți sinonimul cuvîntului *riduri*.
- ✓ **Amintiți-vă!** Ce numim portret literar? De cîte feluri este portretul literar?
- ✓ Poate fi considerată descrierea sus-numită portret fizic?
- ✓ Identificați elementele de descriere în textul «Bunicuța».

Repere teoretice

- Descrierea exteriorului unei persoane depășește trăsăturile caracteristice ale exteriorului. Ea se referă la particularitățile ochilor, mâinilor, la manieră, felul de a vorbi și a merge a persoanei, la specificul ocupației profesionale, la anumite trăsături de caracter, la tot ceea ce se manifestă în aspectul exterior al omului. Descrierea exteriorului poate fi oficială, științifică și artistică. La descrierea exteriorului unei persoane e necesar:
 - să evidențiați ceea ce e mai important în exteriorul persoanei descrise;
 - să evitați incoerența descrierii, repetările inutile;
 - să nu substituiți descrierea prin narațiune;
 - să nu lipsiți de un exterior individualizat personajele descrise în cadrul narațiunii;
 - să folosiți, la descriere, o limbă frumoasă, bogată în diverse mijloace artistice.

EXERSAȚI!

N 1 188. Completați spațiul punctat cu comparații:

Zîmbetul: mai blînd decît

Ochii: mai adînci decît

Fruntea: mai senină decît

Gurița: mai dulce decît

N 2 ☺ 189. Citiți îmbinările. Continuați șirul adjectivelor:

Ochii căprui,

Zîmbetul fascinant,

Părul castaniu,

Caracterul sociabil,

Fruntea înaltă,

Chipul senin,

N 4 😊 **190.** Faceți portretul unei persoane pe care o considerați interesantă. Utilizați adjectivele prezente în exercițiul precedent.

N 3 😊 **191.** Citiți. Care din calitățile propuse aparțin persoanei pe care o considerați cea mai apropiată?

Ascultător, obraznic, indulgent, nesupus, reținut, răutăcios, supărăcios, ingenios, ager la minte, curios, leneș, educat, deștept, guraliv, dornic de călătorii, setos de carte, răbdător.

✓ Completați cu alte calități.

N 1-4 😊 **192.** Citiți cu atenție. Numiți, din șirul de cuvinte propus, doar pe cele care vă caracterizează pe dumneavoastră și pe colegul de bancă:

socialbil, elegant, descătușat, inteligent, amabil, tacticos, politicos, ascultător, neglijent, hotărît, gălăgios, nerezervat, comunicabil, îngăduitor, cuminte, bătauș, îngîmfat, modern.

DISCUȚAȚI!

N 1-4 193. Activitate în grup.

✓ A fi modern înseamnă să cunoști ... , să ai ..., să poți ..., să asculți ..., să porți ..., să te comportezi

✓ Enumerați trei calități pe care considerați că ar trebui să le posede un om modern.

✓ Sînteți un om modern? Continuați: «Mi-ar plăcea să fiu modern, dar ...» Utilizați adverbe.

N 1-4 194. Activitate în grup. Citiți. Selectați calitățile potrivite și faceți portretul unui om modern, utilizând și adverbe.

modest; cunoaște computerul; posedă limbi străine; are cunoștințe enciclopedice; are patima fumatului; mestecă întruna gumă și face balonașe pe care le sparge de fruntea cuiva; elegant, plin de tact; iubește muzica ultramodernă; la tot pasul folosește cuvinte străine auzite; dar nu le înțelege sensul; vorbăreț.

N 1-4 🏠 😊 **195.** Descrieți exteriorul profesorului drag. Utilizați adjective, verbe.

N 1 😊 **196.** Citiți. Transcrieți propozițiile, utilizând adverbe potrivite din paranteze.

Sînt adolescent, dar (*mereu, întotdeauna, uneori*) îmi amintesc de sfaturile părinților, primește în copilărie: «Fiecare om e frumos într-un fel sau altul. Aspectul tău exterior vorbește (*rareori, demult, oricum, întotdeauna*) despre tine. Nu uita că haina neîngrijită (*uneori, întotdeauna, niciodată, nicicînd*) nu l-a înfrumusețat pe om. Omul educat (*nicidecum, odată, adeseori, mereu*) trezește admirație. (*Întotdeauna, oricînd, niciodată*) să îți mîntie: «Cît timp ești printre oameni, să te comporți omenește.»

Adolescenții

N 1 😊 **197. Meditați!** Citiți textul. Descifrați înțelepciunea proverbului: «Toate victoriile încep cu victoria asupra ta în-suși.» Determinați felul adverbilor.

La doi ani după absolvirea școlii, v-ați întâlnit colega de clasă îmbrăcată în blugi rupți în genunchi și la jumătate de craci, cu diferite inscripții pe ei. Podoabele ce le avea: broșe, inele, mărgelile, lănțișoare – vorbeau de lipsa bunului-gust, căci arată ea mai mult ca un pom de Anul Nou, decît a om.

✓ Ce relație are proverbul sus-numit cu exteriorul colegei?

N 1 **198.** Substituiți întrebările cu adverbe potrivite.

N 1 1. Păsările ciripesc (cum?) 2. (Unde?) l-am văzut pentru prima oară. 3. Noi învățăm să vorbim (cum?) 4. (Cînd?) jucăm volei.

✓ Identificați numeralul, analizați-l după algoritmul cunoscut.

N 2 1. (De unde?) se aude venind un tren. 2. (Cînd?) vulpea s-a întâlnit cu un bursc. 3. Rubanca se uită (încotro?) 4. Apa curge (cum?)

✓ Aflați, în enunțul № 2, verbul auxiliar, utilizat la formarea timpului compus.

N 3-4 **199.** Identificați în care îmbinări adverbul determină un verb și în care – un substantiv.

Gînduri de azi; muncește sîrguincios; gîndește bine; ziua de mîine; a ajuns dimineața; a trecut pe acolo; școala de alături; citește expresiv.

✓ Narați un episod din viața de școală a colegului. Utilizați 3 îmbinări din cele propuse mai sus.

?! 😊 **200.** Citiți în gând textul, apoi povestiți despre:

- N 1** a) familia, rudele apropiate;
- N 2** b) profesiile celor apropiați;
- N 3** c) bunicii care vă iubesc și-i iubiți;
- N 4** d) obligațiile pe care le aveți față de familie.

Casa bunicilor

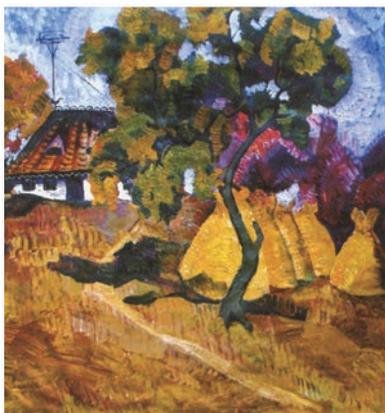
Casa bunicilor stă ascunsă într-o ogradă plină cu povești. Pomii sînt încărcăți cu amintirile tinereții. Casa e sleită de puteri ca o bătrînică gîrbovită de povara anilor. Pereții goi lăcrimează. În sobă abia mai pîlpîie focul.

Cîndva casa era tînăra și frumoasă ca o mireasă. Bunicii, așezați pe prispă, priveau zîbind cum se jucau nepoții, cum se cățarau prin pomi, strîngînd bucuroși fructele dulci. În fiecare seară bunicii le spuneau cîte o poveste. Focul cîntă vesel, ferestrele cu pleoape albe se bucurau ca niște copii.

Dar într-o toamnă, cînd soarele mai strălucea puternic pe cer, bunicii mei dragi s-au stins din viață. Ne-au iubit pe toți cu gingășie, dar Domnul i-a luat în împărăția Sa. Să le fie țărîna ușoară.

Acum în casa bunicilor nu mai vine nimeni. Nepoții au crescut, au plecat la învățătură. Ușile le duc dorul, tînjesc după vremurile cînd erau deschise la tot pasul, primind oaspeți.

Casa bunicilor așteaptă. Poate va veni cineva. Dacă nu azi, poate mîine...

Casa bunicilor. *G. Munteanu*

N 1-2 ⓘ **201.** Construiți propoziții în care veți folosi adverbele:

actualmente, mereu, aici, recent, întotdeauna, demult, ușor, greu, alături, încoace.

N 3-4 ☺ **202. Activitate în grup.** Comentați una din afirmațiile de mai jos. Identificați adverbele.

1. Sfirșitul lumii? Va veni atunci când natura nu va mai fi în stare să repare ceea ce nimicește omul.

2. E greșit ceea ce se află în contradicție cu natura.

(Democrit)

N 1-2 ☺ **203. Activitate în grup.** Imaginați-vă cum într-o clipă toate faptele bune ale oamenilor se transformă în flori, iar faptele rele – în trunchiuri de copaci tăiați. Cum ar arăta Tera? Argumentați-vă răspunsul utilizând și adverbe.

N 1 ⓘ **204.** Completați frazele cu adverbe potrivite. Plasați verbele dintre paranteze la conjunctiv prezent.

1. Oamenii trebuie (a învăța) (a iubi) natura, (a o prețui) și (a o îngriji) așa cum își îngrijesc casele și copiii lor. (A înmulți) pădurile și (a-i durea) inima când taie un pom, căci fiecare pom e ca un om. 2. Noi, trăitorii acestui pământ, trebuie (a avea) o atitudine umană față de viețuitoarele care ne înconjoară, e necesar (a lupta) contra cruzimii și violenței față de ele, trebuie

(a le proteja), căci numai astfel vom salva Tera. 3. Oamenii vor (a trăi) în pace și înțelegere, (a păstra) pentru generația viitoare bogăția acestui pământ.

N 3 🏠 **205.** Formați imperativul verbelor propuse și veți obține rugăciunea arborilor singuratici.

Model: *Nu stricați cuiburile ce și le fac păsările pe crengile noastre!*

A rupe, a distruge, a tăia, a nimici, a zgâria, a îngriji, a avea, a putea, a prețui, a fi, a arunca.

✓ Subliniați adverbele pe care le-ați folosit construind enunțuri.

N 1-4 👥 **206. Activitate în grup.** Dacă ar dispărea soarele sau ar seca izvoarele, ce s-ar întâmpla? Prezentați conținutul panourilor ce le veți instala la marginea unei păduri și într-un parc de odihnă. Utilizați adverbe.

N 1-2 🏠 **207.** Răspundeți desfășurat la întrebarea: «Ce trebuie să facem noi, oamenii, pentru ca viața pe pământ să dureze cât mai mult?» Folosiți adverbe.

Folosiți reperele: *a crea o atitudine umană față de tot ce ne înconjoară; a lupta contra barbariei față de lumea necuvântătoare; a le proteja este o datorie a fiecărui cetățean.*

N 4 🏠 **208.** Desenați o crenguță verde de măr. Înscrieți în interiorul fiecărei frunzulițe cuvinte ce ar denumi acțiuni de protejare a acestui copac, apoi folosiți aceste cuvinte într-un text coerent. Utilizați adverbe.

N 4 😊 **209. Activitate în grup.** Enumerați pierderile pe care le cauzează dezastrul ecologic omului, florei, și faunei, apelor.

N 2-3 ☺ **210. Activitate în grup.** Improvizați un dialog între doi copaci: Nucul frînt de capră și un vișin «lecuit» de copil.

Nucul frînt de capră

Vișinul lecuit de baiat

N 4 🗣️ **211. Activitate în grup.** Întocmiți un semnal de alarmă (S.O.S.): «Să salvăm ce mai poate fi salvat!»

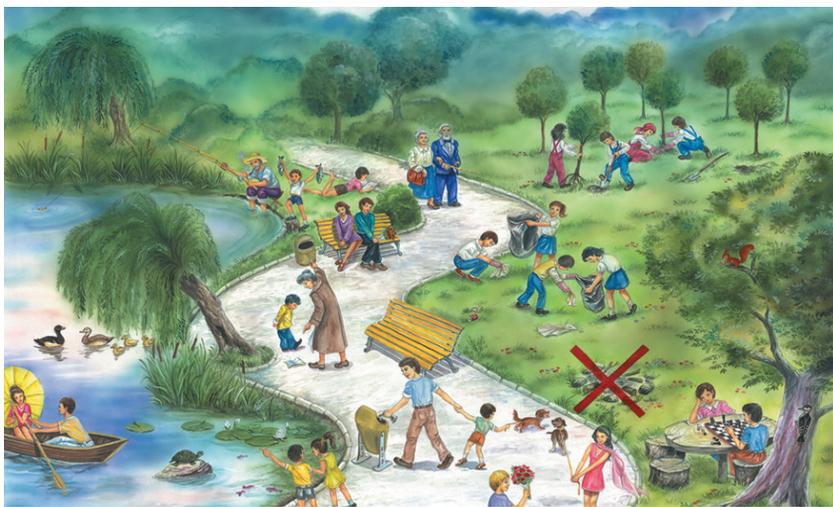
Utilizați cuvintele: să păstrăm, să organizăm, să construim, să curățim, să ocrotim, să instalăm, să desfășurăm... Caracterizați (după structură, după sens) adverbele pe care le veți folosi la alcătuirea propozițiilor.

🔊 **212. Audiere.** Alcătuiți, după ce veți citi cu maximă atenție textul, patru întrebări cu trei variante de răspuns. Expuneți selectiv textul.

Să dăm alarma!

Progresul tehnico-științific, stimulînd civilizația, a pus în același timp la grea încercare lumea animală. Conform afirmațiilor unor savanți, la fiecare șase-șapte zile de pe planeta noastră dispare cîte o specie de vertebrate. Multe alte specii sînt pe cale de a trece în neființă. Astăzi ne întrebăm, cu durere, unde sînt dropiile mîndre care populau Bugeacul nostru, unde sînt copacii pe care îi admirăm în fiecare primăvară și toamnă?

Pădurile noastre au rămas fără bursucii somnoroși, iar malurile râurilor – fără vidrele iubitoare de apă. S-a micșorat numărul ciocîrliilor și al privighetorilor. Au dispărut și alte păsări călătore. Cîteva decenii în urmă, pădurile și livezile noastre clocoteau de mulțimea glasurilor. Fiind în număr mare, păsările ocroteau livezile, fără să fie nevoie de substanțe chimice toxice, care să apere pomii de dăunători.

Să salvăm ce mai poate fi salvat!

Relațiile dintre animale, plante și om asigură continuitatea vieții pe Pământ.

E timpul să depunem eforturi comune pentru a salva casa noastră comună – Pământul, și în același timp, Ucraina.

Astăzi mai avem posibilitate să o facem. Mîine va fi prea târziu!

✓ Cum credeți, ajunsurile tehnico-științifice ce au pus în pericol lumea animală, și nu numai, constituie un progres sau un regres? Motivați răspunsurile.

GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADERBELOR

213. Citiți expresiv textul, apoi efectuați sarcinile ce vor urma.

Izvorul

Într-o zi nemaipomenit de călduroasă de vară trei călători s-au întâlnit lângă un izvor foarte limpede și rece ca gheața.

Deasupra izvorului erau scrise cu litere frumoase următoarele cuvinte: «Să fii asemănător izvorului acesta». Drumeții au căutat să înțeleagă tâlcul celor scrise.

– Foarte bună povață! a spus unul dintr-înșii. Izvorul curge neconținut și spune prin pilda sa: «Fii activ, muncește fără încetare!»

– Aici e o învățătură mai înaltă, a spus al doilea călător. Viața activă, munca cea mai stăruitoare, rîvna cea mai mare nu sînt vrednice de a fi urmate, dacă-s îndreptate spre folosul propriu sau a celor apropiați. Izvorul acesta este deschis pentru toți, potolește setea fiecăruia.

Aceasta înseamnă: «Să muncești nu numai pentru tine, ci pentru un număr cît mai mare de oameni, pentru omenire.»

– Mie-mi spune izvorul altceva, spuse al treilea. «Păstrează inima ta la fel de curată și limpede ca și apa izvorului acesta», iată ce, după părerea mea, ne spun cele scrise aici.

✓ Expuneți oral conținutul textului.

✓ Cine din cei trei călători are dreptate? Argumentați răspunsul.

✓ Ce calități nobile trebuie să posede omul?

Să fie harnic, cinstit, activ, generos... (continuați)

✓ Alcătuiți patru enunțuri utilizînd cuvintele: *a munci, viață, cinstit, destoinic.*

Model: A munci este o cinste.

✓ Selectați adjectivele din text și determinați la ce grad de comparație se află.

✓ Amintiți-vă cum se formează gradele comparativ și superlativ ale adjectivului. Exemplificați.

Repere teoretice

- Adverbul, ca și adjectivul, are trei grade de comparație:
- **gradul pozitiv:** *învață bine; locuiește departe; ajunge târziu;*
- **gradul comparativ**
 - de superioritate: *învață mai bine; locuiește mai departe; ajunge mai târziu;*
 - de egalitate: *învață tot așa de bine; locuiește tot așa de departe; ajunge tot așa de târziu;*
 - de inferioritate: *învață mai puțin bine; locuiește mai puțin departe; ajunge puțin mai târziu;*
- **gradul superlativ**
 - relativ: *învață cel mai bine; locuiește cel mai departe; ajunge cel mai târziu;*
 - absolut: *învață foarte bine; locuiește foarte departe; ajunge foarte târziu.*

EXERSAȚII!

  214. Citiți și delimitați adjectivele de adverbe. Determinați gradele de comparație.

1. Soarele dogoritor arde la fel de puternic ca și ieri. 2. Veni o rafală puternică de vînt și nucul foșni foarte supărat. 3. Toam-

na târziu stropii de ploaie sînt mărunți și tare reci. 4. În seara ceea de toamnă târzie burnița mărunț și rece.

  215. Citiți cuvintele, apoi formați toate aspectele gradului comparativ ale adverbelor propuse, pornind de la **modelul:**

tare – mai tare (c. s); tot așa de tare (c. eg.), mai puțin tare (c. inf.)

Acasă, târziu, încet, mîine, repede, iepurește, departe, undeva, pretutindeni.

✓ Toate adverbele pot forma grade de comparație?

 216. Explicați cum a fost exprimată ideea de superlativ în exemplele:

1. Pulsul inimii se zbate deosebit de puternic. 2. Toamna ploaie ca prin sită, mărunțel-mărunțel. 3. Tunetul se auzea prea departe. 4. Comandantul mergea repede, dar foarte atent. (P. Cruce-niuc.)

N 1-4 **217.** Citiți în gînd enunțurile. Identificați adverbele și, unde e posibil, formați comparativul sau superlativul lor.

1. Departe văd în zare o pădure de argint. (V. Alecsandri) 2. Pămîntul parcă s-a prăbușit în ceață, totu-i așa de aproape și departe. (G. Meniuc) 3. Spre seară cerul coboară jos de tot. (I. Druță) 4. Melodia se revărsa tot mai puternică, mai răscolitoare. (A. Lipcan)

Furtună

N 1-4 🏠 **218.** Citiți propozițiile. Identificați gradele de comparație ale adverbelor. Oral, explicați cum s-au format.

1. Sandu cu gîndu-i departe-departe. (Em. Bucov) 2. Melodia se înalță tot mai sus, tot mai sus, ca un imn cîntat vieții. 3. Căruța merge nici încet, nici prea tare. 4. Prietenii și-au construit o casă alături, să fie mai aproape de noi.

N 1 219. Citiți enunțurile. Plasați adverbele la gradul de comparație arătat în paranteze.

1. Frățiorul scrie frumos (supertlativ, relativ)
2. El rîdea zgomotos (comparativ, inferioritate), dar cu aceeași plăcere. (A. Șalari)
3. Ca să-i privegheze aproape (comparativ, superioritate), se mută în cetatea Hotinului. (C. Negruzzi)

4. El zîmbea, dar era cu gîndurile departe (supertlativ, absolut).
5. O pierde ușor (supertlativ, egalitate), cum a găsit-o.

N 2 📖 **220.** Citiți și clasificați, după sens, șirul adverbelor: urgent, curînd, iute, lent, devreme, momentan, tîrîș, acolo, agale, undeva, calm, fulgerător, neîntîrziat, moldovenește, subit, rapid.

✓ Care din adverbele de mai sus nu pot forma grade de comparație?

N 3 **221.** Analizați adverbele după structură, sens și grad de comparație. Continuați textul:

E bine cînd ninge pașnic. Te simți mai descătúșat. Timpul curge mai puțin alertat și e binefăcător. Poți să te imaginezi alături de Moș Gerilă într-o sanie trasă voinicește de doi bidivii pe o cîmpie imaculată.

Moș Gerilă

✓ Formați comparativul/superlativul adjectivului *imaculată*. E posibil?

222. Dictare auditivă.

Tatei nu i-a plăcut să umble singur prin pădure mai ales toamna tîrziu. Acum pare ostenit fără măsură, se oprește la fiecare sută de pași pentru a mai frămînta o îndoială – să se ducă mai departe, să se întoarcă înapoi?

Nu mai poate asculta cum tace pădurea. Tușește pentru a-și aduna curajul, dar pădurea îi fură tusa și-i întoarce înapoi altă tușă, ca să-l sperie. Bătrînul se pierde cu gîndurile, nu mai știe ce să facă, apoi, prin mușenia asta ce se tot adună ca un ștreang, tata aude alături un trosnet de crenguță și tresare. Lîngă picioarele lui zace o umbră de om cernută prin umbra neagră a crengușului și părintele își cunoaște feciorul.

(I. Druță)

✓ Propuneți sinonime pentru cuvîntul evidențiat, ținînd cont de context.

✓ Analizați după structură cuvîntul *crenguș*.

N 4 **223.** Citiți. Identificați adverbele și determinați felul lor după înțeles. Care din ele nu pot avea grade de comparație?

Rusanda, ghemuită alături, a adormit demult, da ea se frământă, se frământă întruna.

Oricum și oriunde n-ar fi mutată sămînța neamului nostru, ea trebuie să prindă rădăcini.

Așa crede tata că ar fi bine să fie, dar, firește, nu-i totdeauna așa.
(I. Druță)

- ✓ Care din adverbele identificate sînt compuse?
- ✓ Explicați sensul expresiei «să prindă rădăcini».

Nota bene • Adverbul poate determina, mai rar, un alt *adverb*. (Recită **destul** de expresiv.); un *adjectiv* (E o floare **frumos** mirositoare.); un *substantiv* (întîlnirea **de ieri**).

N 1 **224.** Găsiți antonimele adverbelor de mai jos:

înainte – . . .	acolo – . . .
jos – . . .	acum – . . .
departe – . . .	devreme – . . .

N 1 **225.** Dialogați cu un coleg despre modul în care se sărbătoresc zilele de naștere ale părinților în familiile dumneavoastră și înscrieți dialogul. Comentați, asumîndu-vă rolul profesorului, cum s-a desfășurat această comunicare. Folosiți adverbe.

  226. Citiți textul și observați descrierea acțiunilor pe care le-a efectuat elevul în timpul aprinderii rugului.

Pe creanga de pin am pus surcele uscate. La început le așezam ca pe-o fîntînă, în cruce, apoi le puneam în formă de coli-

bă. Treptat am așezat crenguțe mai groase, apoi încă mai groase și grămada noastră s-a încins într-un foc uniform și puternic, după ce am aprins o crenguță uscată de pin. (V. Solouhin)

Rug

Repere teoretice

- Descrierea acțiunilor include descrierea proceselor de muncă, a jocurilor și a altor genuri de activitate a omului.

Descriind acțiunile persoanelor, țineți cont de următoarele sfaturi:

- a) nu omiteți detaliile importante;
- b) respectați consecutivitatea în care urmează acțiunile;
- c) nu repetați nejustificat aceleași cuvinte;
- d) aveți grijă de vocabular: nu întrebuințați cuvinte incorecte, imprecise;
- e) nu substituiți descrierea acțiunilor prin narațiune.

EXERSAȚI!

 227. Observați greșelile comise în descrierea ce urmează: Eu am luat o șipcă lungă și am tăiat-o cu ferăstrăul în două. Apoi am geluit-o cu rîndea, am făcut-o rotundă. Apoi cu hîrtia-șmirghel am șlefuit-o, ca să fie netedă, iar pe urmă am tăiat un capăt cu ferăstrăul. Apoi am introdus placajul în acest capăt tăiat și am bătut-o în cuie de un băț.

N 1-4 228. Citiți atent și descrieți acțiunile profesorului din textul dat cu ajutorul elementelor nonverbale: demonstrați cum *s-a ridicat, s-a apropiat, s-a grăbit* etc.

Ușa se deschide și profesorul intră repede în clasă. Astăzi e supărat. El învăluie clasa cu o privire aspră. Ne face semn cu mîna, ceea ce înseamnă: Luați loc! Se uită la perete. Observă că ceva nu e în regulă. Ce obrăznicie, iarăși tablele stau strîmbe. Se apropie de dulap, se uită după dulap, pe dulap... Nedumerit, își scarpină ceafa. Deodată zîmbește: arătătorul s-a găsit! Profesorul începe a îndrepta tabelul, dar nu-i reușește nimic.

N 1-4   **229.** Realizați descrierea acțiunilor colegului ținînd cont de următoarele elemente nonverbale: *intrat în clasă, colegul se așază, deschide ghiozdanul, își caută pixul, îl găsește, răsufală ușurat, privește clasa.* Începeți astfel:

«Avem o lecție de limba moldovenească. Colegul a intrat în clasă zîmbind».

✓ Utilizați adverbe.

N 1-4 **230.** Ați văzut cum tătucul sau bunicul ascut un cuțit, un topor sau o coasă? Descrieți una din acțiuni. Drept punct de reper vă oferim descrierea acțiunilor pe care le îndeplinește eroul lui M. G. Cibotaru ascuțind o coasă. Citiți-o.

Lui moș Dumitru Cremene i s-a înmînat coasa. El a cîntărit-o în mînă, a încercat de-i așezat bine și comod mănunchiul, a balansat-o într-o parte, în alta, apoi a apucat-o de măslea, a înfipt vârful coasei în pămînt, a rezemat-o de genunchi, cu stînga a cuprins marginea de sus a coasei și cu dreapta a început s-o ascute. Își purta cu atîta îndemînare și inspirație cutia muiată în apă pe briciul de oțel, de parcă ar fi executat un cîntec la cel mai iubit instrument. Mîna se mișca cu mlădieri armonioase, de parcă nu ținea o coasă, ci dirija o orchestră.

(M. G. Cibotaru)

  231. Scrieți o dictare «vizuală» (descrierea acțiunilor cu ajutorul elementelor nonverbale) pe temele de mai jos. Întrebuințați adverbe.

N 1 «Nicușor răspunde lecția, dar nu este pregătit.»

N 2 «Surioara udă florile.»

N 3 «Bunica cîrpește ciorapii.»

N 4 «Alexandru umflă mingea de fotbal.»

 232. Întocmiți o compunere-descriere a acțiunilor. Țineți cont de sfaturi. Folosiți adverbe.

N 1 «Vecina curăță cartofi.»

N 2 «Mama face plăcinte.»

N 3 «Profesorul nostru desenează.»

N 4 «Cum am organizat competițiile la baschet.»

**Repere
teoretice**

- Funcțiile sintactice pe care le poate îndeplini adverbul sînt:
complement circumstanțial, nume predicativ, atribut.

**Interesant
și util!**

Sabia lui Damocles

Damocles, curtean al lui Dionisiu, a fost ca mai toți curtenii... curtenilor și lingușitor. Spunea că nu există mai mare fericire decît să fii tiran. Spre a-i da o lecție, Dionisiu, la un ospăț, l-a așezat în locul lui pe tron și i-a poruncit să i se acorde toate onorurile regești. Dar cînd Damocles se lăfăia mai în voie, tiranul i-a cerut să se uite în sus. De tavan, exact deasupra capului lui Damocles, atîrna o sabie fără teacă, prinsă numai cu un fir de păr de cal. Îi arăta astfel primejdiile care îl pîndesc în orice moment pe tiran.

Expresia *sabia lui Damocles* a devenit sinonimă cu un pericol care te amenință mereu.

EXERSAȚI!

  233. Determinați funcția sintactică a adverbelor identificate.

1. În vagon era foarte bine! (A. Lupan)
2. Nu găsi pe nimeni acasă.
3. Erau odată într-un sat doi frați.
4. Privighetoarea cînta extraordinar de frumos.
5. Ziua de ieri nu poate fi întoarsă.

✓ Determinați gradele de comparație ale adverbelor identificate.

N 2 **234.** Construiți propoziții în care adverbele să îndeplinească următoarele funcții sintactice:

<i>ușor</i>	nume predicativ
<i>astăzi</i>	complement circumstanțial de timp
<i>lin</i>	complement circumstanțial de mod
<i>departe</i>	complement circumstanțial de loc
<i>(de) acolo</i>	atribut

N 3   **235.** Subliniați adverbele conform funcțiilor sintactice pe care le îndeplinesc.

1. Viața trăită lesne cere muncă, efort.

2. Drumul făcut înapoi spre casă a fost anevoios.

3. A simțit iarăși pământul sub picioare abia acasă.

4. Uneori mă întâlnesc cu Petrică în biblioteca centrală.

La bibliotecă

N 4 **236.** Alcătuiți propoziții în care adverbele să îndeplinească diferite funcții sintactice.

- Nota bene**
- Multe adverbe nu au grade de comparație: **da, nu, așa, desigur, negreșit, atunci, cândva, acolo.**
 - Nu toate adverbele au funcție sintactică; *mai, prea, foarte, tare*, ca adverbe ajutătoare, se analizează împreună cu adverbele determinate.

N 1-2 🏠 **237.** Citiți. Indicați în scris funcția sintactică a adverbelor.

1. Acolo creștea Dionis legume. Noaptea păzea oloinița, iar ziua căra cu căldările apă din rîușor. Toată vara îl vedeam urcînd și coborînd cărarea cu căldările în mîină. (B. Vlăstaru)

2. Deseori se oprea și poate a suta oară pipăia mereu cu mîna la sold, căutînd în buzunar aprinzătoarea. Uneori se uita înapoi. În pădure nu era nimeni și el se mișca cătinel înainte. (Iac. Cutcovețchii)

N 3-4 🏠 **238.** Identificați adverbele; analizați-le după structură și sens; determinați funcția lor sintactică.

La începutul vieții e bine să citim de toate, cu nesaț. Apoi alegerea totuși se impune.

N-avem încotro: ni se impune o rigoare, o disciplină. E necesar să citim nu numai mult, ci temeinic și atent. Lectura e o alimentare cu combustibil, o refacere a potențialului spiritual.

Pic cu pic Citiți aforismele și meditați asupra lor.

- Lectura, iată învățătura cea mai bună.

Aleksandr Pușkin

- O lectură plăcută este tot atît de folositoare sănătății ca și exercițiile corporale.

Immanuel Kant

 239. Citiți, consultați literatură și continuați șirul curiozităților.

- Fabulistul La Fontaine scria numai cînd ploua.
- Balzac își scria cărțile îmbrăcat în straie de călugăr.
- Mark Twain gîndea și scria numai în poziție culcată.
- Dickens obișnuia să bea cîte un pahar de apă caldă la fiecare 50 de rînduri scrise.

N 1-4 **240.** Improvizați un monolog telefonic pornind de la situația: doriți să citiți o carte pe care ați văzut-o în biblioteca personală a unchiului. Îl rugați să v-o găsească, ca mai apoi s-o puteți împrumuta. Trebuie să-i spuneți: despre ce carte e vorba (titlul, autorul, colecția, ediția); locul ei în bibliotecă; cum arată coperta și cotorul; alte semne.

N 1-4 **241.** Pregătiți, grafic și scris, reclama unei cărți/unui manual care vă place mai mult și ați dori să fie procurat și de alți colegi. Utilizați, unde e posibil, adverbe.

FORMAREA ADVERBELOR ȘI ORTOGRAFIA LOR

 242. Citiți. Explicați structura adverbelor evidențiate.

1. *Degrabă* va veni din armată fratele mai mare.
2. Făt-Frumos s-a luptat *vitejește*.
3. *Oriunde* nu m-oi afla îmi voi aminti de școala dragă.
4. *Noaptea tîrziu* am ajuns în satul meu de baștină.

Repere teoretice

- Ca și adjectivele, adverbele se împart în **primare** (moștenite sau împrumutate din alte limbi): *bine, abia, afară, sus, acum, atunci* și **secundare** (provenite de la alte părți de vorbire): *bărbătește, lungiș, totuna, niciodată, curge liniștit*.
- O bună parte din adverbe se formează prin **derivare, compunere și conversie**.

EXERSAȚI!

☺ **243.** Citiți cu voce. Identificați adverbele primare și clasificați-le după sens.

Tata își ascultă feciorul atent, puțin supărat, cercetînd întruna cureaua de transmisie. Saltă puțin sprîncenele a mirare cînd prinde despre ce e vorba. Lucrează încet, cu îndemînare, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Uneori răsare o fluturare de zîmbet la colțul buzelor, dar Andrei o stăpînește. Abia după ce așază cureaua, zîmbește larg.

(I. Druță)

☺ **244.** Traduceți în limba ucraineană adverbele. Ce parte de vorbire reprezintă cuvintele obținute prin traducere.

Departe, hojma, cam, degrabă, lesne, aproape, abia, cînd, nicăieri, alături, foarte, aici, înapoi, iar, unde, cîndva, înainte, odată, jos, oriunde, sus, ostășește.

N 1-2 ☺ **245.** Citiți propozițiile. Scrieți pe două colonite adverbele primare și cele secundare.

1. Să iertați, boieri, ca nunta s-o pornim și noi alături. (M. Eminescu) 2. Tata ședea pe scaunul de vizavi, alături de mamă-sa. (I. Diordiev) 3. Neaua cădea și cădea din nori,

de parcă se sparse de undeva cerul.
(V. Ciubucciu) 4. Un bucium cîntă tai-
nic cu dulceață, sunînd din ce în ce mai
aproape. (M. Eminescu)

Bucium

N 3-4 😊 **246.** Citiți în gînd. Subliniați numai adverbele pri-
mare.

1. Miroslava l-a privit multă vreme foarte atent și cu respect.
(I. Franko) 2. Și ochii tăi, ce străluceau mistuitor și înfocat, sînt
osteniți și se aprind cu mult mai rar. (M. Eminescu) 3. În clipa
aceasta din porțile deschise larg au dat buzna două fete tinere.
Strajnicii au pus îndată mîna pe ele. Pe una o țineau strîns, iar
cealaltă reușise să se smulgă. (M. Twain)

N 1-4 😊 **247.** Citiți. Analizați după structură adverbele iden-
tificate.

1. Ștefan și Lefterie au ajuns,
pînă la mormîntul răsculaților, tîrîș.
2. Mama Smaranda ținea morțiș să-
și vadă feciorul popă. 3. Azi-dimi-
neață a nins cu fulgi mari. 4. Tata
s-a întors degrabă. 5. Mama stă la
poartă nemișcată și caută lung, isco-
ditor în fundul ulicioarei. (I. Druță)

Repere teoretice

- Adverbele secundare se formează prin derivare cu ajutorul sufixelor **-ește**, **-icește**, **-iș**, **-îs**, **-mente** de la substantive, adjective sau verbe.

 248. Observați de la care părți de vorbire s-au format adverbele:

vitejește, frățește, elinește, morțiș, fățiș, tîrîș, lățiș.

 249. Citiți în gând cuvintele, apoi formați, prin derivare, adverbe:

iepure, dușman, ostaș, moldovean, voinic, chior, lung, actual, total, ucrainean, tînăr.

N 1-2 250. Citiți cu voce. Selectați doar adverbele derivate. Construiți, cu trei din ele, enunțuri.

Bine, repede, încet, prietenește, îndrăzneț, bărbătește, sincer, pîndiș, aproape, cruciș, chiorîș, literalmente, tîrziu, deprte, completamente.

VOCABULAR

completamente – total, deplin, complet, totalmente.

N 4 251. Observați ce valoare atribuie sufixele adverbilor. Cum se numesc astfel de sufixe?

1. Satul era cam depărțitor și am luat-o la picior. 2. Rîul curgea încetișor la poalele munților. 3. De teama voinicului, hîrca a luat-o repejor la drum. 4. «În tinerețe, ne mărturisește bunica, dansam cătinel, mărunțel și ușurel, ca un fulg.»

Rîu

N 3 252. Explicați de la care părți de vorbire s-au format adverbele.

1. Izvoarele vorbesc moldovenește, moldovenește fiica îmi vorbește. (V. Teleucă) 2. Curg fete și băieți îmbrăcați sărbăto-

rește, cu ramuri de liliac în mâini. (A. Ciocanu) 3. Toma Ali-
moș răcnea: «Tăiatu-m-ai tîlhărește, fugitu-mi-ai mișelește.»
(V. Alecsandri) 4. Cine rîde tinerește, cine cîntă voinicește, lui
în muncă îi sporește. (A. Lupan)

✓ Comentați ortografia formei inverse a adverbelor.

N 3 😊 **253**. Alegeți unul din aforismele de mai jos, pe care le
puteți confirma prin întâmplări din viața dumneavoastră. Scrieți
un text argumentat de 1, 25 pagini. Folosiți adverbe.

1. E mult mai greu să te judeci pe tine însuși, decît să judeci
pe altul. (A. de Saint Exuperi) 2. Nenorocirea nu are prieteni.
(Euripide) 3. Bezmeticul se acoperă, bogatul se împopoțonea-
ză, omul elegant se îmbracă. (H. de Balzac)

N1-4 ⓘ **254**. Substituiți punctele cu adverbe derivate potri-
vite. Traduceți enunțurile în limba ucraineană.

1. Rîndunelele zburau . . . , ca fulgerul, deasupra mării. 2. Os-
tașii se luptau . . . , iar cînd erau răniți, se retrăgeau. 3. Omul
sincer spune adevărul 4. Primii stropi de ploaie cădeau . .
. . pe pămîntul înfierbîntat.

Pentru informație: pieptiș, tîrîș, pieziș, clipiș, fâțiș.

N 1-4 🏠 **255**. Descrieți mișcările unui delfin din mare, uti-
lizînd adverbe de mod.

N 1-2 🏠 **256.** Derivați adverbe de la rădăcinile cuvintelor ce urmează, folosind unul din sufixele: *-mente*, *-ește*, *-îș*.

Școlar, real, actual, creștin, păgîn.

N 1-2 😊 **257.** Realizați o informație răspunzînd la întrebările: Cum se numește adverbul în limba ucraineană? Au ele grade de comparație? Cum se ortografiază? Argumentați prin exemple. Traduceți exemplele în limba moldovenească. Observați asemănările/deosebiri comparînd între ele ambele variante.

N 3-4 🏠 **258.** Utilizați, în enunțuri, fiecare din cuvintele propuse o dată în calitate de adjectiv, alta – în calitate de adverb.

Amabil, grăbit, frumos, falnic, șăgalnic.

Repere teoretice

• **Adverbele** se formează și prin conversie. Mai frecvent, se adverbializează, adică trec în clasa adverbului, următoarele părți de vorbire: **adjectivele primare** (recită *frumos*, alină *ușor*); **substantivele** (înflorește *vara*); **participiile** (se ridică *liniștit*).

EXERSAȚI!

👉 **259.** Citiți. Utilizați cuvintele de mai jos în calitate de adverb.

Strună, tun, foc, măr, gîrlă.

Pentru informație: a curge, a bate, a se supăra, a dormi, a merge.

Model: *a ieșit glonte.*

N 1-4 260. Când cuvintele evidențiate sînt adverbe?

1. Vîntul adia ușor. Adierea ușoară a vîntului aducea mireasma florilor. 2. Toamna este anotimpul cel mai bogat. Toamna se numără bobocii. 3. Apa liniștită părea cristalină. Izvorul murmura liniștit.

Toamna se numără bobocii

N1-4 261. Ascultați propozițiile citite de profesor. Selectați adjectivele adverbializate.

1. În piatra albă s-a întipărit frumos și limpede conturul scoicii moarte. (G. Meniuc) 2. Oamenii harnici fac lucruri trainice și frumoase. 3. Caii urcă harnic dealul. 4. Omul amabil se bucură de respect. 5. Tudorel mi-a vorbit foarte amabil despre prietenul său. 6. Petrică ascultă foarte atent explicațiile mele.

N1-4 262. Iată cîteva calități morale, de caracter ale unei persoane. Utilizînd unele din adverbele propuse, faceți portretul moral al personajului preferat.

Activ, atent, blînd, insistent, curios, strălucitor, iute, amabil, energic, conștient, uman, delicat, timid.

N 1-4 263. Citiți în gînd. Identificați adverbele formate prin conversia substantivelor.

1. Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară. (V. Alecsandri)

Clopotele de la Hatîn

2. Clopotele de la Hatîn bat întruna: dimineața și seara, ziua și noaptea – și n-au dreptul să tacă, pentru că jertfele fascismului nu iartă.

3. Primăvara plugarul seamănă, vara poartă grija ogoarelor, toamna culege roada, iarna așteaptă topirea zăpezilor... (D. Matcovschi)

✓ Transformați trei adverbe în substantive și alcătuiți cu ele propoziții.

N 3-4 **264. Activitate în grup.** Citiți propozițiile. Atestați substantivele adverbializate. Alcătuiți îmbinări în care aceste cuvinte ar fi substantive propriu-zise.

Model: De rușine, a zburat **săgeată** din clasă. – **Săgeata** a ajuns departe.

1. Zborul lor așa-i fierbinte, că trec furtună printre spice cu ochii ținută înainte. (V. Teleucă)

2. Eu sînt din țara cea cu meri, unde e jocul iute foc. (P. Darienco)

3. Și-n albastre zări senine lanțuri berzele se duc. (P. Zadnipru)

4. Pe toate străzile umblau forfotă bărbați, femei, copii.

5. După ce am ieșit cu mare greu din apă, băieții s-au strîns ciotcă în jurul meu. (I. Creangă)

Berze în zbor

N 1-2 ☺ **265.** Citiți. Identificați adverbele. Susțineți prin 4 argumente proprii mesajul enunțului № 4.

1. În primăvară, pomii iarăși se vor acoperi cu floare. 2. Astăzi au plecat cocorii... (G. Vodă) 3. Când fericirea doarme, fește-te s-o deștepți. 4. Vorbind puțin, vei asculta mai mult.

☺ **266.** Citiți cu voce textul. Aflați adverbele formate prin conversie de la adjective și substantive.

Noaptea târziu, din adâncul rece și necuprins al cerului, deodată încep să se desprindă lin primii fulgi de zăpadă. Vântul s-a aciuat cuminte și fulgii plutesc deasupra bulgărilor încet, ca niște albiți ce caută harnic flori. Ninge liniștit peste dealuri, peste văi . . .

N 1-2 ☺ **267. Activitate în grup.** Realizați o compunere-descriere a sosirii anotimpului preferat pe meleagurile natale. Utilizați adverbe.

N 3-4 ☺ **268. Activitate în grup.** Firește, în fiecare clasă sînt cîțiva elevi care sînt considerați mîndria clasei și a școlii. Povestiți despre comportarea, atitudinea față de învățatură a unuia din ei. Folosiți și reperate următoare:

niciodată nu încalcă regulile; învață foarte bine, regulat; povestește curgător; scrie curat, lizibil; se pregătește sistematic; îmbrăcat îngrijit; păstrează ca ochii din cap; nu întîrzie niciodată; respectă întotdeauna; vorbește politicos, emoționant.

N 1-2 ⓘ **269.** Plasați în locul punctelor adverbele: *unde*, *cînd*, *cum*. Precizați care este rolul lor în frază.

1. ... vii, îți pregătește o surpriză. 2. Nu știa ... să ajungă-n centrul orașului. 3. Mi-a povestit ... s-a terminat filmul. 4. Au constatat ... se vor întîlni. 5. Tata s-a întors ... ieșise luna pe cer.

N 3 🎧 **270.** Citiți în gînd. Completați propozițiile principale cu propoziții subordonate. Utilizați adverbele *unde*, *cînd*, *cum* ca elemente de relație în frază.

1. Ne-am întîlnit 2. Mi-a vorbit 3. Te-a anunțat ...
4. L-am întrebat

N 1-4 🎧 **271.** Construiți enunțuri în care adverbele vor îndeplini următoarele funcții sintactice:

N 1 • complement circumstanțial de loc;

N 2 • complement circumstanțial de timp;

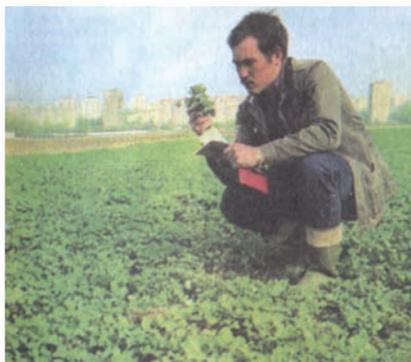
N 3 • complement circumstanțial de mod;

N 4 • atribut.

🔊 **272.** Audiați textul. Alcătuiți planul de idei, apoi povestiți succint conținutul.

Agronomul

Priviți grăunțele mate-aurii ale grîului, semințele de varză mărunte și întunecate la culoare, boabele albe, lucioase ca de fildeș ale orezului. În fiecare din ele mocnește viața. Cum am putea trezi la viață aceste semințe? În care sol ar trebui să le semănăm și cum ar trebui să le îngrijim mai tîrziu? În sfîrșit, ce putem aștepta de la fiecare sămînță: se va transforma ea într-un spic mare și frumos de grîu, va da naștere unui lujer de albăstriță sau poate că nu va răsări deloc?

Agronomul în cîmp

La toate aceste întrebări ne va răspunde agronomul, reprezentantul agronomiei – știința care se ocupă de cultura pământului.

Cîte griji are un agronom! Locul lui de muncă este neînchipuit de vast: ogoarele de necuprins ale țării. Pe unul din ele astăzi e pe sfârșite recoltarea, pe altul se ară, pe cel de-al treilea e în toi semănatul culturilor de toamnă, pe cel de-al patrulea... Parcă poți să le numeri pe toate?! Iar agronomul trebuie să reușească pretutindeni, pentru a da sfaturi oamenilor, pentru a-i ajuta, pentru a controla bunul mers al muncii.

Agronomul răspunde nu numai la întrebarea «cum?» El este cel care hotărăște unde și care cultură anume trebuie semănată, el alege soiul și metodele de cultivare. Agronomul știe bine ce substanțe hrănitoare lipsesc în sol, ce îngrășăminte și în ce cantități trebuie introduse pe ogoare.

Într-un cuvânt, preocupările agronomului sînt foarte variate. Ajung pentru întreg anul! În schimb atunci cînd pornesc spre oraș autocamioanele încărcate cu grîu, cartofi, varză, fructe ș. a. , agronomul le urmărește mîndru cu privirea. El știe că în bogata recoltă este și munca lui!

✓ Identificați felul numeralelor și adverbelor.

VOCABULAR

lujer – tulpină.

21 **273.** Cine veți fi când veți crește? Medici, tractoriști sau ingineri? Veți alege, bineînțeles, singuri acea profesie prin care veți primi nu numai satisfacții, ci și veți aduce folos. Dar cum n-ar fi, e bine să cereți și sfatul celor apropiați, așa cum o face eroul textului.

Drumul în viață

Victoriaș învață în clasa a 7-a. Azi-mîine va fi absolventul școlii și el se gîndește la viitor.

Mama îl sfătuie să învețe într-o școală profesională. Școala profesională, uzina îl atrag pe Victoriaș, dar îi va cere, totuși, bunicului un sfat.

Răspunsul bunicului nu s-a lăsat mult așteptat. Iată ce-i răspunde bunicul:

«Fii hotărît, nepoate!

Mama ta are dreptate, dragul meu: la școala profesională tu ai să înveți carte și o meserie bună. Iar «meseria e brățare de aur». Peste trei ani de studii în școala profesională o să ai și tu o asemenea brățare. Vei fi strungar, frezor sau topitor calificat. Vei putea urma școala de maiștri, apoi învățămîntul superior. La uzină îți vei face mulți prieteni.

Vino cît mai repede. Am să te conduc la școală și la uzină,
să-ți arăt ce mari și frumoase sînt.

Te îmbrățișez și te aștept.

Bunicul»

✓ Povestiți despre ocupațiile femeilor și bărbaților.

 ✓ Răspundeți desfășurat la întrebarea: «Ce mă pasionează mai mult și de ce?»

Repere teoretice

- Adverbele nederivate, derivate sau formate prin conversie se scriu într-un singur cuvînt: *bine, repede, bătrînește*.
- Adverbele de mod formate de la substantive sau verbe cu sufixul **-iș /- îș** se scriu fără **i** la sfîrșit: *tîrîș, pieptiș, furîș*.
Adverbele formate din *iară, tot (u), cît (u), acu* + *și* se scriu cu **i** la sfîrșit: *iarăși, totuși, cîtuși, acuși*.
- Adverbele constituite de la substantivele-nume de zile ale săptămîinii și de la adverbe, care se termină în **i**, primesc la formare litera **e** în loc de **i**: *luni, dar lunea; marți, dar marțea; miercuri, dar miercurea; vineri, dar vinerea; asemeni, dar asemenea; altminteri, dar altminterea*.

  274. Citiți cu atenție. Transcrieți pe două coloane adverbele simple și cele compuse.

Voinicește, bine, repede, frățește, azi-dimineață, dincolo, sus, pe jos, afară, înainte, astă-vară, după-masă, pretutindeni, totdeauna, aproape, mîine, demult, degrabă, devreme, aseară, acasă, întruna.

Repere teoretice

Structura morfologică a adverbelor compuse este diferită:

- *adverb* + *ori, va, și*: **oricînd, cumva, totuși**;
- *adjectiv* sau *pronume* + *ori*: **uneori, deseori**;
- *prepoziție* + *substantiv*: **acasă, departe, îndată**;
- *prepoziție* + *adverb*: **degeaba, dincolo, precum**.

EXERSAȚI!

275. Comentați ortografia adverbelor:

alaltăieri, astă-noapte, deasupra, dinainte, desigur, anevoiie, devreme, alene, alocuri, alături, undeva, orișicum, oriunde, cîndva, acasă, departe.

276. Citiți și analizați structura adverbelor compuse.

1. Dormea numai voinicul, răcorit de vînturi, durerile nîcînd să nu-i pătrundă. (P. Darienco)
 2. Dacă vrei s-ajungi departe, pornește-te devreme.
 3. Oricînd, oriunde, de o seamă de ani, urcușul nostru răs-toarnă dușmani. (Em. Bucov)
 4. Ia lasă-mă încolo, măi omule, că doar nu seamăn eu grîu de ieri, de alaltăieri, să nu mai fi avut afacere cu secerători. (I. Creangă)
- ✓ Asociați enunțul № 2 cu diferite situații din viață. Re-levați problema/problemele pe care o/le sugerează enun-țurile.

Repere teoretice

- Adverbele compuse, în care termenii s-au contopit demult, se scriu într-un singur cuvânt: *așadar, înadins, aseară, acasă, alaltăieri, poimîne.*
- Adverbele compuse se scriu cu cratimă (prin liniuță), dacă au următoarea structură:
- Adjectivul *astă* + substantiv: *astă-vară, astă-noapte, astă-seară.*

Excepție: *astăzi.*

- Prepoziția *într* (*u,*) *dintr* (*u*) + adverb: *într-aiurea, dintr-acolo, într-adins.*
- Prepoziția *după* + substantiv: *după-prînz, după-masă, după-amiază.*
- Două cuvinte repetate sau rimate: *calea-valea, harcea-parcea, hodo-ronc-tronc, tura-vura.*
- Adverb + substantiv: *azi-dimineață, ieri-noapte.*
- *Dis* + *de* + adverb: *dis-de-dimineață.*

EXERSAȚII!

N 1-4 **277.** Ortografiați corect adverbele propuse:

a venit (de) grabă; (de) grabă mare am uitat cartea;
avem nevoie (de) vreme bună; s-a întors (de) vreme;
locuiește (de) parte;
aștept (de) mult timp;
aceasta s-a întâmplat (de) mult;
cît (de) mult citește fata asta!

- Nota bene**
- Următoarele tipuri de adverbe compuse se scriu împreună, când se formează cu:
 - *ori, va, și*: **oriunde, cândva, totuși.**
 - Excepție: **ori de câte ori;**
 - *de*: **degrabă, devale, deloc, deasupra, dedesubt.**
 - Excepție: **de aceea, de ajuns, de abia;**
 - *în + de + substantiv sau adverb*: **îndeajuns, îndeaproape, îndeosebi;**
 - *nici + adverb*: **nicicând, niciodată, nicidecât;**
 - *din + adverb*: **dincolo, dincotro, dinapoi, dindărăt;**
 - *alt + adverb*: **altcumva, altfel, alteori, altădată;**
 - *tot + adverb*: **totodată, totuna, totdeauna.**

N 1-4 ① **278.** Alegeți varianta corectă.

Odată/o dată, când ne întorceam de pe unde va/undeva, țin minte că am întrebat-o pe mama ce i-a venit mătușii celea deodată/de o dată să zică de mine că-s frumos...

Mama a râs atunci, a râs încet în de lung / înelung, cum n-o mai văzusem pînă atunci să rîdă.

N 1-2 ① **279.** Încadrați în enunțuri următoarele adverbe precedate de prepozițiile *de, a*:

de-a gata, de-a curmezișul, de-a latul, de-a întregul.

- Nota bene**
- Adverbele pot fi utilizate cu și fără prepoziții.
Abia/de abia aștept să vină seara. Curînd/în curînd se întoarce sora de la studii în străinătate. Engleza o studiez paralel/în paralel cu franceza. Așa va fi pururea/de-a pururea.

N 3 🕒 **280.** Includeți în enunțuri cuvintele:

alt fel/altfel; de loc/deloc; numai/nu mai; niciodată/nici o dată.

N 4 🕒 **281.** Citiți propozițiile. Determinați părțile de vorbire adverbializate.

1. Liniștea a fost ușor curmată. (A. Cozmescu)
2. Soarele nu apune nici ziua, nici noaptea. Copiii au încurcat orele: noaptea îi vezi la joacă, iar ziua dorm. (N. Costenco)
3. Satul Haițu se odihnea tăcut și mîhnit între cele trei dealuri. (G. Adam)
4. Vorbea întotdeauna moale, încetișor și cît se poate de blajin. (M. Oprea)

😊 **282.** Explicați ortografia adverbilor și îmbinărilor cu rol de adverb.

1. Jur-împrejur rîsete, vorbe, amestecate cu vuietele prelungi ale sirenelor de la uzine. (M. Oprea)
2. A doua zi dis-de-diminează o porniră la drum.
3. În zadar copacii crengile-și plecau și zăpada-n cale-mi scuturau. (V. Alecsandri)
4. Lumea adunată dansa de-a lungul străzii.

N 1-4 😊 **283.** Alcătuiți cîte o propoziție cu adverbele:

astă-vară, într-adevăr, azi-diminează, după-masă, între timp, după-prînz.

😊 **284.** Numiți sărbătorile calendaristice pe care le respectă familia dumneavoastră. Discutați cu colegul de bancă. Remarcați coincidența unor sărbători. Aduceți la cunoștință clasei informația prezentată de colegul dvs.

- ✓ La realizarea în scris a informației folosiți adverbe.

 285. Puneți în discuție problema ridicată în text. Analizați diferite aspecte ale acestei probleme și formulați-vă atitudinea proprie (4 enunțuri). Identificați adverbele (în text).

Odată Taras a descoperit un mic izvor și a hotărât numai-decît să-l scoată la lumină. Pădurarul s-a apucat harnic de lucru. Totul a fost făcut trainic și frumos. Apa curgea la vale. Taras l-a privit îndelung și a strigat: «Primiți marea! V-o dăruiesc!»

(După S. Pașko)

Pădurarul

N 4 **286.** **Activitate în grup.** Citiți propozițiile. Substituiți îmbinările evidențiate cu adverbe sinonime.

1. **Pe neprins de veste** sosi în oșpeție primul meu învățător.
2. După o ploaie scurtă apăru **din nou** soarele.
3. **Din vreme-n vreme** se arată în colțul străzii o basma albă.
4. Munții par aproape, dar pînă acolo mai este mult de mers.

Munții Carpați

N 2 ☺ **287. Activitate în grup.** Ortografați corect îmbinările evidențiate.

1. Toporașii își arătau *ici colo* căpșorul alb.
2. Bolovanii veneau la vale *de a dura, de a valma,*
3. Zmeul vine *val vârtej,* c-o falcă-n cer și una în pământ.
4. *Nitam nisam* s-a supărat și a plecat.

N 3 **288. Activitate în grup.** Stabiliți în care enunțuri adverbele au valoare adjectivală și care substantivală. Determinați funcția lor sintactică.

1. Profesoara, cu veșnicul zîmbet pe buze, ne-a felicitat.
2. Am făcut un buchețel din flori tîrzii de toamnă și i l-am înmînat profesoarei.
3. Ceas devreme. Liniște și pace. (P. Zadnipru)
4. Undeva departe se aude vuietul unui avion.

N 1 **289. Activitate în grup.** Racordați scrierea fiecărui adverb la una din regulile ortografice aflate mai sus:

astă-iarnă, după-prînz, departe, devreme, iarăși, uneori.

N 4 **290.** Delimitați, în scris, adverbele de îmbinările de cuvinte, plasîndu-le în enunțuri:

altfel (mă supăr)/alt fel (de mîncare); deseară (plec)/de seară (frumoasă); deodată (pleacă)/de o dată (importantă); degrabă (se întoarce)/de grabă mare.

Nota bene • Dacă adverbele *cînd, unde, cum* servesc pentru formularea întrebărilor, se numesc interogative:

Cînd pleci la mare?

• Aceleași adverbe, utilizate fiind pentru introducerea propozițiilor subordonate în fraze, se numesc relative:

Unde-i baltă, broaște se adună.

 291. Activitate în grup. Improvizați dialoguri pe teme libere în care veți utiliza adverbele interogative *cînd, unde, cum*.

N 1-2 **292.** Încadrați în fraze structurile de mai jos.

1. Pe unde a luptat. 2. Cum să-l ajut. 3. Cînd va afla noutatea. 4. Unde l-am întîlnit. 5. De cînd a plecat de acasă.

N 3 **293.** Utilizați adverbe relative pentru a introduce propoziții subordonate în frazele începute. Uniți într-o frază două subordonate.

1. O îmbrățișez pe bunicuța.
2. Sănduță îi povestește colegei.
3. M-am simțit puțin jenat.

N 1-4 ⓘ **294.** Delimitați propozițiile și subliniați adverbele conform funcției sintactice.

1. Răsare soarele în toată ziua, dar nu se vede întotdeauna.
2. Vorbește mai încet cu gura și dă mai iute din mâini. 3. Ploua întruna, ploaie mărunță de toamnă. 4. Demult a asfințit soarele și de acum încep să se aprindă luminile prin sat.

N 1-2 😊 **295.** Alegeți 2 întrebări dintre cele pe care vi le-a pus colegul: la una răspundeți oral, la cealaltă – în scris. În cazul când nu aveți un răspuns, readresați întrebarea colegilor de clasă, care vă vor ajuta. Folosiți adeverbe.

😊 **296.** Analizați adverbele identificate după algoritmul:

- clasa semantică (de loc, de timp, de mod);
- structura (primar, derivat, compus);
- gradul de comparație;
- funcția sintactică.

Zilele devin mai scurte. Cerul e acoperit cu nori plumburii. Ziua și noaptea plouă mărunț, monoton. Frunzele copacilor au căzut demult. Ici-colo tremură singuratic câte o frunză îngălbenită. Uneori printre nori răzbate un soare cu dinți și cerul presoară pământul cu fulgi umezi de zăpadă.

(I. Druță)

Model: Un soare rătăcit scăpătă încet spre chindii.

încet – adverb de mod, primar, gradul pozitiv, complement circumstanțial de mod.

N 1-4 😊 🏠 **297.** Expuneți detaliat textul. Selectați adverbele și analizați-le după algoritmul cunoscut.

Tincuța și mama trăiau într-o căsuță. Mama-i spunea mereu că în curînd vor primi o locuință nouă. Se vor muta degrabă într-o casă mare.

Nu departe de ei se zidea o clădire cu cîteva etaje, iar, prin geamuri, ziua răzbătea rîsul vesel al soarelui. În casa lor era totdeauna amurg.

Ziua mult așteptată sosi. Au primit un apartament nou în casa albă de alături. (R. Lungu)

 N 1-4 298. Activitate în grup. Introduceți într-o compunere descriptivă adverbele de mai jos. Analizați morfologic și sintactic două din ele.

Departe, împrejur, odată, devreme, întruna, odinioară, astătoamnă, buluc, înainte.

✓ Analizați sintactic o propoziție construită.

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

  299. Formați adverbe de la următoarele cuvinte: frățesc, iepuresc, lene, real, actual, vreme, parte, curmeziș, tot, toamnă.

 300. Indicați structura morfologică a adverbelor atestate.

1. Apoi (capra) umple groapa cu jărat și cu lemne putre-găioase ca să ardă mocnit focul. (I. Creangă) 2. Vîrsta frăției e în inimi care bat alături oricînd. (P. Zandnipru) 3. În apropiere curge încetișor un pîrăiaș. 4. După-prînz am asistat la un concert.

 301. Determinați tipul adverbelor după înțeles.

1. Atunci eu mă dau iute pe o creangă mai spre poale și odată fac: zup! în niște cînepă. (I. Creangă) 2. Am ajuns la casa pădurarului mergînd întruna pe o cărărușă îngustă. 3. Acolo, sus al-

bește creștetul muntelui.
4. Două sfinte lebede pe o apă repede. (D. Matcovschi)

✓ Identificați gerunziul. Construiți cu el o construcție gerunzială, apoi încadrați-o într-un enunț.

Lebede pe lac

 302. Formați oral grade de comparație de la adverbele:

voinește, acum, ieri, repede, regulat, aproape, mult, dimineața, jos, bărbătește, tare, sincer.

✓ Toate adverbele pot forma grade de comparație?

✓ Alcătuiți trei propoziții cu adverbe ce nu pot forma grade de comparație.

 303. Explicați însemnătatea adverbelor în contexte diferite.

1. La plăcinte înainte, la război înapoi. (Folclor) 2. Răstoarnă apoi sarmalele și le pune dinainte. (I. Creangă). 3. Așa-l știa Oleg și mai-nainte: un om cu-n caracter de neclintit. (L. Deleanu) 4. Mai departe crescuse la o casă de copii. (A. Lupan) 5. Nicolai s-a îndreptat, și-a dat capul pe spate și a privit departe, undeva spre Colnicul Pîndarului. (A. Cozmescu)

✓ Identificați fraza care conține verb auxiliar. Formați infinitivul acestui verb.

 304. Citiți și indicați funcția sintactică a adverbelor.

1. De-a lungul și de-a latul stepelor se așterneau drumurile încoronate cu copaci. (Iac. Cutcovețchii)

2. Înainte de a dispărea în tunel, trenul scotea un chiot scurt și puternic, apoi toate se cufundau în liniștea dintotdeauna. (V. Vlăstaru)

3. Vasile s-a uitat foarte atent în jur. (I. Canna) 4. Nicușor s-a trezit astăzi foarte devreme.

✓ Identificați adverbele la gradul superlativ.

✓ La ce diateză se află verbul din enunțul № 4?

N 1-4 **305.** Alegeți varianta corectă.

Întodeauna/întotdeauna; diz-de-diminează/dis-de-diminează; astăzi/astăzi; în zadar/înzadar; cioca-boca/ceoca-boca; lungiș/lungiși.

 306. Alcătuiți propoziții cu adverbele propuse în rol de atribut:

mîine, ieri, tîrziu.

 307. Fiți atenți. Citiți, apoi transcrieți doar variantele în care au fost corect utilizate adverbele.

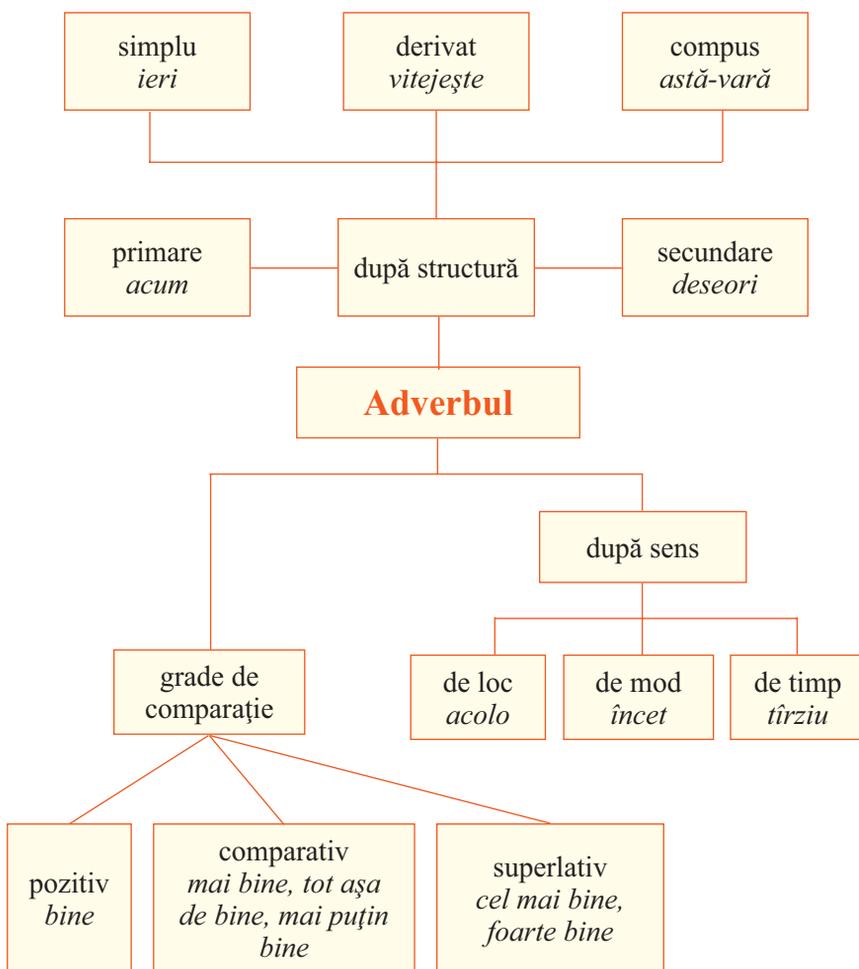
Au venit destui de mulți /destul de mulți; munți ușor /ușori de urcat; familii putred /putrede de bogate; problemă imposibilă /imposibil de înțeles; eram fermă / ferm convinsă; ei cîntă cei/cel mai frumos.

 308. Încadrați în exemple două adverbe derivate, două compuse și două formate prin conversie.

 309. Răspundeți argumentat la întrebarea: «De ce trebuie/ nu trebuie studiat *«Adverbul?»*»

Schemă recapitulativă

310. Exemplificați, prin enunțuri, definițiile schemei recapitulative.

AUTOEVALUARE

I.

<p>1. În propoziția: «A scris <i>nespus de frumos.</i>», construcția evidențiată este:</p> <p>a) adjectiv la gradul pozitiv; b) adverb la gradul pozitiv; c) adverb la gradul superlativ absolut.</p>	1 punct
<p>2. În propozițiile: «Locuiește <i>aproape.</i> Casa <i>de aproape</i> este imensă.», cuvintele evidențiate sînt:</p> <p>a) adverb, prepoziție și adverb; b) două adverbe secundare; c) două adverbe și un substantiv.</p>	1 punct
<p>3. În contextul: «E <u>uimitor</u> cît e <u>de sănătos.</u>», cuvintele subliniate sînt:</p> <p>a) adverb și adjectiv; b) adjectiv și adverb; c) adverb și substantiv.</p>	1 punct
<p>4. În fraza: «E <i>greu</i> să duci greul vieții.», cuvîntul evidențiat îndeplinește funcția sintactică de:</p> <p>a) subiect; b) nume predicativ; c) complement circumstanțial de mod.</p>	1 punct
<p>5. În contextul: «E <i>destul</i> că nu lucrează <i>destul.</i>», cuvintele evidențiate au funcția sintactică de:</p> <p>a) ambele complemente; b) ambele predicate; c) nume predicativ și complement circumstanțial de mod.</p>	1 punct

6. Selectați verbul din propoziția dată în punctul 1 și analizați-l după algoritmul:
– forma inițială;
– conjugarea;
– tranzitiv/intranzitiv;
– mod, timp;
– persoană, număr;
– funcție sintactică.

1 punct

7. Demonstrați prin două exemple tranzivitatea și intranzivitatea verbelor.

1 punct

II.

1. Analizați una dintre problemele importante pentru clasă, formulând diferite soluții. Examinați soluțiile formulate ca enunțuri care conțin adverbe.

1 punct

2. Realizați, în stil publicistic, compunerea-de-scriere cu tema: «Camera în care aș dori să trăiesc», avînd drept reper următorul plan orientativ:

- Rolul camerei, destinația ei.
- Dimensiunile, iluminarea.
- Aspectul, culoarea care a fost preferată la zugrăvirea ei.
- Obiecte, mobilă (unde sînt amplasate și cum arată ele).
- «Dispoziția» încăperii (festivă, confortabilă, de lucru ș.a).

2 puncte

✓ Folosiți în descriere adverbe diverse ca tip.

3. Împărtășiți câteva idei (4 enunțuri) în raport cu mesajul versurilor:

2 puncte

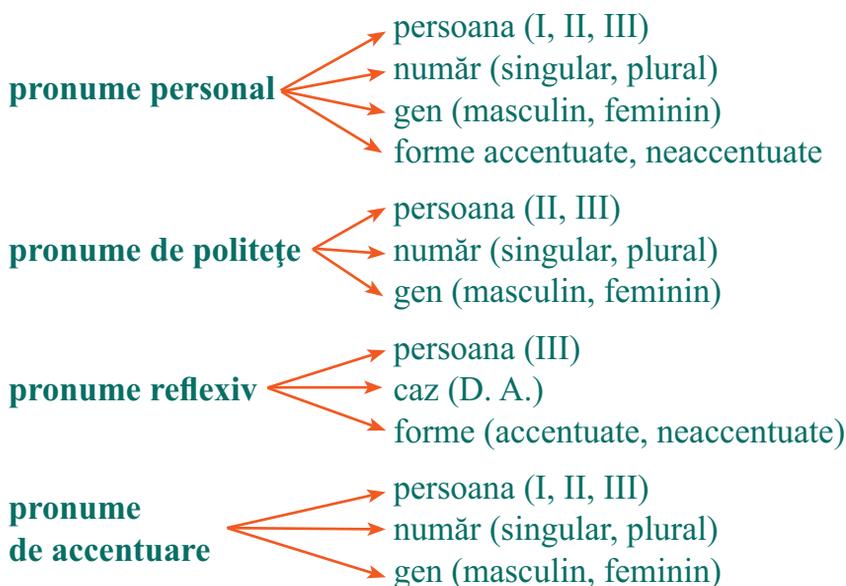
Nimic nu e pe lume/Ca pacea mai de preț,
(I. Vieru)

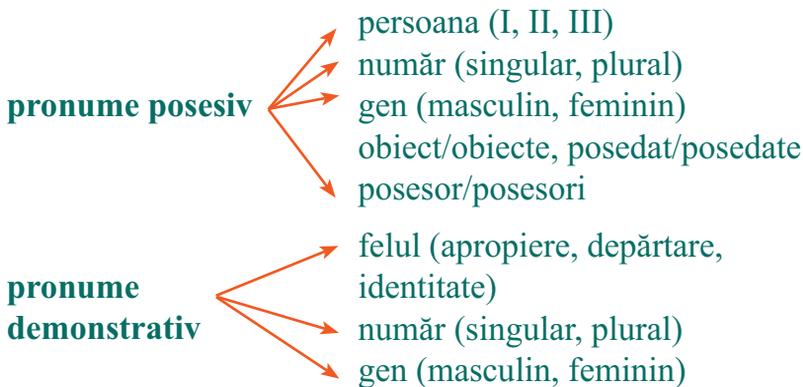
✓ Subliniați adverbele în enunțurile alcătuite.

PRONUMELE

În clasa a 7-a, stimați elevi, veți continua familiarizarea cu *Pronumele*. La finele studierii capitolului *Pronumele*, veți cunoaște categoriile pronumelor; veți însuși corecta lor scriere; descoperindu-le în texte, veți determina funcțiile sintactice pe care le îndeplinesc în propoziții; le veți utiliza în vorbirea cotidiană.

311. Pentru început, să actualizăm cunoștințele despre pronume prin intermediul schemei recapitulative:

✓ Exemplificați fiecare fel de pronume.

EXERSAȚI!

  312. Citiți textul, intitulați-l, formulați tema, ideea.

Voința nu apare la om dintr-o dată – el trebuie să și-o cultive încetul cu încetul. Și-o cultivă singur, conștient și cu multă perseverență zi de zi, prin muncă, învățatură, sport. Voința apare și se căleşte în luptă cu obstacolele care stau în calea năzuințelor spre scopul râvnit.

Fiecare din voi vrea să învețe bine. Dar numai cu dorința departe nu ajungi. Pentru a-ți atinge scopul dorit, trebuie să te deprinzi să-ți poruncești ție însuși: «N-am să-mi abat atenția în altă parte, am să ascult numai aceea ce-mi spune învățătorul». E important să-ți execuți întocmai porunca ce ți-ai dat-o tu însuși, să nu cedezi odată ce ți-ai pus în gând să faci într-adevăr ceva.

Chiar dacă vă căliți voința în treburi de importanță mică, mai târziu veți putea duce la bun sfârșit și munci cu adevărat mari.

- ✓ Identificați pronumele, categoria, funcția sintactică.
- ✓ Expuneți conținutul după un plan alcătuit de sine stătător.
- ✓ Povestiți cum vă cultivați voința.

VOCABULAR

perseverență – stăruință.

PRONUMELE DE ACCENTUARE

Repere teoretice

Partea de vorbire care precizează și accentuează, prin insistență, obiectul se numește **pronume de accentuare** (de întărire): *El însuși a compus această melodie. Compozitoarea însăși a fost prezentă la festival.*

- **Pronumele de accentuare au forme speciale de gen, număr și persoană:**

Masculin		Feminin	
Singular	Plural	Singular	Plural
I <i>însuși</i>	<i>înșine</i>	<i>însămi</i>	<i>însene</i>
II <i>însuți</i>	<i>înșivă</i>	<i>însăți</i>	<i>înevă</i>
III <i>însuși</i>	<i>înșiși</i>	<i>însăși</i>	<i>înseși</i>

- **Pronumele de accentuare nu pot funcționa independent în propoziție, ci numai împreună cu acele cuvinte pe care le însoțesc.**

• Paralel cu pronumele de accentuare, aceeași valoare o are, în unele cazuri, cuvântul **singur**:

Masculin		Feminin	
Singular	Plural	Singular	Plural
<i>singur</i>	<i>singuri</i>	<i>singură</i>	<i>singure</i>

Exemplu: Voi *singuri* ați vorbit despre aceasta, iar acum negați.

EXERSAȚI!

313. Identificați pronumele de accentuare; determinați genul, numărul și persoana lor.

1. Pe lume ai o singură mamă și o singură Patrie. 2. Mircea însuși mîină-n luptă vijelia-ngrozitoare. (*M. Eminescu*) 3. Noi înșine ne simțeam foarte bine în mijlocul codrilor. (*V. Alexandri*) 4. Dar nici însăși tu nu știi care-i munca ta cea bună. (*A. Donici*)

Codrii Moldovei

N 1 314. Găsiți pronume de accentuare ce vor însoți cuvintele date. (Pentru a alege pronumele de accentuare, determinați, mai întâi, genul, numărul, persoana cuvîntului propus).

Fănel; ostașii; Aurica; eu (Sorin); tu (Corneliu); noi (sportivii); voi (campioanele); ei; ele.

✓ Cu unul din cuvintele însoțite de pronumele de accentuare construiți o propoziție bimembră dezvoltată; subliniați părțile secundare de propoziție.

N 2 🏠 **315.** Alcătuiți propoziții cu îmbinările propuse:

Bunica însăși; copii înșiși; noi însene; el însuși.

✓ Analizați sintactic una din propozițiile alcătuite.

N 3 🏠 **316.** Plasați, în locul punctelor, pronumele de accentuare corespunzătoare.

1. Noi ... am editat gazeta de perete. 2. ... omul este făuritorul tuturor bunurilor materiale. 3. Tu ... răspunzi pentru faptele ce le săvârșești.

Gazeta de perete în tabără

✓ Găsiți sinonime pentru cuvântul *făuritor*; analizați-l după structură.

N 4 🏠 **317.** Răspundeți, în scris, la întrebări, utilizând pronume de accentuare.

1. – Cine a confecționat exponatele? 2. – Cine i-a felicitat pe elevi cu ocazia sărbătorii? 3. – Cine a fost acea școlăriță care întrecea băieții la carte, dar și la nebunii? (Apelați la «Amintirile ...» lui I. Creangă)

✓ Alcătuiți o construcție verbală de la un verb din propozițiile-răspunsuri, apoi încadrați-o într-o propoziție.

N 1 318. Activitate în grup. Substituiți cuvintele evidențiate cu pronume de accentuare. Explicați ortografia cuvintelor scrise prin liniuță.

1. Mie personal niciodată nu mi-i teamă de greutate.
2. Chiar colegilor le-am mărturisit acest lucru.

N 2 Completați propozițiile cu pronume de accentuare.

1. Tu, Steluța, te-ai convins ... de adevărul celor spuse de mine.
2. ... omul își croiește viitorul.
3. ... natura se bucură de hărnicia oamenilor.

N 3 Construiți propoziții de la cuvintele, îmbinările de cuvinte date. Pentru subiectele propozițiilor, găsiți pronumele de accentuare necesare. Cuvintele evidențiate vă vor salva!

1. Noi, a auzi, **cu urechile noastre.**
2. Voi, a croșeta, **cu mâinile voastre.**
3. Eu, a confirma, **cu semnătura proprie.**

N 4 Alcătuiți o compunere după tabloul lui K. Makovskii «Copiii fugind de furtună»; utilizați adjective și pronume. Descrieți natura. Răspunsurile la întrebările ce urmează vă vor ușura, într-o măsură oarecare, munca creatoare.

1. Pe cine reprezintă tabloul? 2. De ce s-au speriat copiii? Cum a prezentat pictorul neliniștea, teama și groaza lor? (Atenție la expresia feței, mișcări, poziție). 3. Cum descrie autorul apropierea furtunii? Ce culori, nuanțe

Copiii fug de furtună. K. Makovskii

vă permit să sesizați apropierea neașteptată a furtunii? 4. Dați nume copiilor și povestiți cum au plecat în pădure, cum au strâns ciuperci, cum au fugit de furtună ș.a.

319. Explicați, argumentat, scrierea corectă a cuvintelor propuse.

Însumi, luîndu-mă, însu-ți, văzîn-duși, însuși, amintindu-și, înși-ne, spunîndune, înșivă, întrebînduvă.

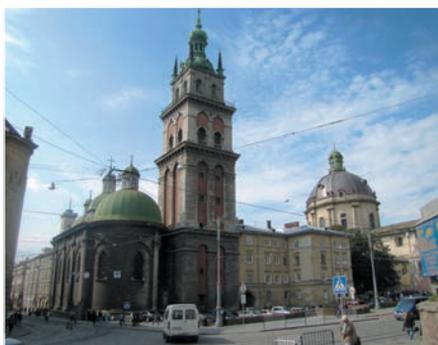
320. Analizați morfologic și sintactic pronumele studiate și atestate în proverbele:

1. Știința-i tulpina unui baobab pe care n-o poate cuprinde un singur om. 2. Un singur cap nu se poate sfătui cu sine însuși.

321. Citiți textul. Expuneți-l rezumativ. Efectuați însărcinările date.

Struguri de perle

Începînd cu sec. XIII, în cneazatul Lvov, domnitorii Țării Moldovei înălțau ctitorii de lege pravoslavnică. Sîrguincios s-a dovedit a fi Alexandru Lăpușneanul, care poruncește meșterului Petru Italianu să refacă în piatră ansamblul bisericii Adormirii Maicii Domnului, distrusă de un incendiu (1527). Despre existența ansamblului ne vorbește pisania din 1421. După un alt incendiu (1629), această ctitorie a fost înnoită de meșterul Petru Ribleanu la porunca lui Eremeia

*Biserica Adormirii
Maicii Domnului din Lvov*

Movilă. Meșterii moldoveni au adus la Lvov și tradiția de a ciopli în piatră subiecte cu viață de vie.

În 1643, din porunca lui Vasile Lupu, începe construcția Bisericii Sfintei Vineri. Peretele din partea de sud a bisericii este întors înspre Țara Moldovei și e împodobit cu stema principatului; aici întâlnim și buchiile sculptate în piatră: I – B – B – Б – М – Г – З – М, ceea ce înțeamnă «Ioan Vasilii vovoda bojiei milostii gospodari zemli moldavskoi».

Ctitoriile din Lvov rămân pînă astăzi monumente unice ale artei moldovenești, ale prieteniei moldo-ucrainene.

✓ Ca să puteți demonstra ce comori artistice populare cunoașteți, e necesar să citiți literatură adăugătoare, pentru a vorbi despre:

N 1 modele de case;

N 2 mori;

N 3 pictura de icoane;

N 4 sculptura în lemn.

N 3 322. Identificați pronumele de accentuare. Indicați persoana.

a) Mie însumi nu-mi aparțin demult:

Sînt al satului meu în primăvară,

Cînd aleargă brazdele după plug...

Șt. Lozie

b) Deprinde-te să-ți prețuiești însuși faptele.

c) Băieții au propus să le ajute fetelor.

*Biserica Sfintei Vineri
din Lvov*

N 2 323. Construiți propoziții, folosind cuvintele:

însuși – văzîndu-și; înșivă – văzîndu-vă.

N 1 324. Prin ce parte de vorbire poate fi înlocuit pronumele de accentuare? Ce funcție sintactică îndeplinesc aceste pronume?

- a) Lucica iubește foarte mult tricotatul; chiar și puloverul acesta însăși l-a tricotat.
- b) Hotărî vizirul ca a treia zi Să vadă și însuși ce va auzi.

A. Pann

N 4 **325.** Plasați în locul punctelor de suspensie pronumele de accentuare potrivit, la genul indicat între paranteze:

- a) Noi (masculin) ... am asistat la discuție.
- b) Voi (feminin) ... ați făcut desenul.
- c) Ți-am dat ție (masculin) ... caietul, ca să nu se piardă.
- d) Ei ... vor să participe la concurs.
- e) Ele au pregătit micul dejun.
- f) O să le dea lor (feminin) ... cartea.
- g) Mie (feminin) ... mi-a venit această idee.
- h) Vouă (masculin) ... v-au făcut daruri.

① 326. Analizați morfologic și sintactic pronumele de accentuare atestate:

- a) Ea însăși a adus cartea.
- b) Elevii înșiși au pregătit materiale pentru gazeta de perete.
- c) Tu însuși ai vizionat acest film?
- d) Ele înseși au fost la hipodrom.

La hipodrom

N 1-2 327. Activitate în grup. Substituiți cuvintele evidențiate cu pronumele de accentuare.

a) Mie personal mi-a spus că astă-seară va sosi.

b) Chiar lor nu le-am spus nimic despre cele întâmplate.

c) Tu singur martor ești, în adevăr să spui

De m-ai văzut cândva măcar cu vreun pui.

A. Donici

N 3-4 328. Activitate în grup. Corecțați și explicați greșelile din enunțurile următoare:

a) Ei însăși au pictat peretele.

b) Faptele însăși le dezvăluie caracterul.

c) Le dau copiilor înseși o casetă.

d) Tu însuși (feminin) faci prăjitura?

N 1-4 **329.** Realizați o compunere-narațiune «O întâmplare la râu». Utilizați și pronume de accentuare.

O întâmplare la râu

N 1-4 😊 **330**. Redactați textul ce urmează. E zarvă mare în livadă. Fiecare se stăruie să se umple mai repede coșulețul. Lenița și Doinița s-au ales un pom doldora de mere. Ionel a rămas singur.

– Vino cu noi! Au strigat fetele.

Copiii nu se credeau ochilor. Ce de-a mere! Crengile nu se le mai pute stăpîni. Doinița urcă pe scară, se umplu coșulețul, rugîndu-l pe Marinel să-i ajute a-l coborî. Mărul s-a dăruit rodul copiilor. Iar ei

s-ar căuta de drum, dar nu vreau să se desparte de el. Și-l amin-tesc de cînd era un copăcel mic, iar ei au fost la prășit livada.

✓ Descoperiți pronumele, în textul redactat, și identificați fe-lul lor.

✓ Analizați sintactic prima propoziție din text.

✓ Selectați substantivele însoțite de articol nehotărît.

Toamna în livadă

PRONUMELE INTEROGATIV

Repere teoretice

• **Pronumele care țin locul unui cuvînt așteptat ca răspuns la întrebare se numesc interogative: care? cine? ce? cît?**

Pronumele interogative îndeplinesc diferite funcții sintactice:

– *subiect*: Cine a venit?

– *nume predicativ*: Ce ești tu?

– *complement direct*: Ce citești?

– *atribut*: «A cui fotografie e mai reușită?»

EXERSAȚI!

331. Identificați pronumele interogative în propozițiile de mai jos; determinați ce parte de vorbire reprezintă cuvintele-răspunsuri. Citiți expresiv dialogul obținut.

Model: – Cine a venit în ospeție?
– Bunelul (substantiv) a venit în ospeție.

1. – Cine intră în clasă?
– ...
2. Ce se aude?
– ...
3. – Care cântă așa de frumos?
– ...
4. – Câți elevi sînteți în clasă?
– ...

✓ Analizați sintactic propoziția-răspuns la exemplul № 3.

✓ Analizați morfologic cuvîntul-răspuns care substituie pronumele interogativ din exemplul № 4.

N 1-4 **332.** Citiți replicile. Completați spațiile punctate cu propoziții interogative ce vor conține pronume interogative.

–

– Este sora mea.

–

– Învăță în clasa a 9-a.

–

– Este un copil-minune și are doar 10 ani.

–

– Scriitorul ei preferat este I. Druță.

✓ Demonstrați că ați obținut, prin substituirea spațiilor punctate, un dialog.

☺ **333.** Construiți un dialog în baza conținutului unei opere, în care veți folosi și pronume interogative.

N 1-4 ☺ **334.** Construiți o convorbire telefonică. Imaginați-vă: ați participat la competiții sportive și ați fost absent/absentă la lecții. Îi sunați colegului de clasă să aflați orarul temelor de acasă, dar receptorul a fost ridicat de mama acestuia. În timpul dialogului utilizați pronume interogative.

Nota bene! • Pronumele interogative au următoarele forme de caz:

cine?

N. A. cine;

G. D. cui

ce?

N. A. ce;

G. D. –

care?

N. A. care?;

G. D. cărui (a), cărei (a) – căroră

cît?

N. A. cît, cîtă – cîți, cîte;

G. D. – cîtor

N 1 ⓘ **335.** Completați parantezele cu pronume interogative cerute de context.

1. (...) v-a fost primul antrenor?
2. (...) preferați: muzica, sportul sau distracțiile?
3. (...) prieteni din școală iubesc sportul?
4. (...) timp vă antrenați zilnic?
5. (...) datorati succesele obtinute?

N 2 **336.** Citiți și determinați funcțiile sintactice ale pronumelor interogative.

1. Care muncă ți-i mai dragă? 2. Ce faci, tată? 3. Cine va întâlni oaspeții? 4. Cui nu-i plac dulciurile?

N 3 **337.** Citiți. Determinați funcțiile sintactice ale pronumelor interogative.

1. (Care) copil nu-i plac poveștile? (I. Druță) 2. D-apoi (cine) nu-i place primăvara noastră? (L. Corneanu) 3. Cam (cît) hectare să fie arate? 4. (care) păsări călătoare le-ați confecționat colivii?

N 1-2 **338.** Indicați forma corectă:

- Ce-i/ce-s cu asta?
- Care dintre ei a/au întârziat?
- Care plecați/pleacă în munți?
- A cui/alu cine este agenda?
- Compunerea cui/a cui compunere a fost citită?
- Care/pe cine l-ați lăudat?

 339. Descrieți rezumativ un dialog, fără a cita replicile vorbitorilor. Reflectați punctul de vedere al celui care întreabă: Ce vrea să afle? Ce a reușit să afle? Ce concluzii a făcut? Identificați pronumele.

N 4 ⓘ **340.** Citiți. Transformați propozițiile interogative afirmative în propoziții negative.

1. Cine a citit «Harry Potter» de J. K. Rowling?
2. Ce v-a plăcut mai mult din discursul Mărioarei?
3. Cui ați vrea să-i semănați în viață?
4. Câte tablouri ați reușit să cumpărați?

Harry Potter

ⓘ **341.** Construiți propoziții în care pronumele interogative să îndeplinească următoarele funcții sintactice:

subiect, nume predicativ, atribut, complement direct.

N 1-4 🏠 **342.** Citiți, apoi identificați funcția sintactică a pronumelor interogative.

1. Care recită atât de frumos?
2. Cărei probleme nu i-ai găsit rezolvare?
3. În dreptul căruia te-ai oprit?
4. Pe vremea cui s-au întâmplat acestea?

N 1-4 ⓘ **343. Activitate în grup.** Studiați atent tablă «Arta comunicării.»

Arta comunicării	
<i>Valori ale artei cuvântului</i>	<i>Regulamentul comunicării corecte</i>
Corectitudine	Respectați normele limbii literare moldovenești.
Claritate	Exprimați-vă gândurile evident, exact.
Logică (consecutivitate)	Țineți cont de ordinea expunerii gândurilor.
Curățenie	Nu folosiți cuvinte, expresii ce nu țin de limba literară: dialectisme, cuvinte de argou, cuvinte inutile, ofensatoare.
Expresivitate	Selectați acele cuvinte, expresii ce comunică, exprimă mai pregnant idea principală.
Bogație	Utilizați diverse mijloace de exprimare artistică; stăruți-vă să evitați repetările nejustificate.
Accesibilitate	Luați în considerație cu cine conversați și în ce împrejurări.

VOCABULAR

pregnant – clar, expresiv, pronunțat.

argou – jargon.

N 1-4 😊 **344.** Citiți textul. Intitulați-l cu trei formule diferite selectate din text: un cuvânt, o îmbinare de cuvinte, un enunț. Formulați, printr-un enunț, ideea principală.

Cuvîntul, acest har dumnezeesc, pe care-l are numai omul, are puteri miraculoase.

Cuvîntul poate ucide și poate învia, poate coborî și înălța. Primele cuvinte, pe care le aude un prunc în cîntecele de leagăn ale mamei, îl vor însoți toată viața, mîngîindu-i sufletul și ocrotindu-l pe drumurile grele ale vieții.

Cuvîntul «mama» are forță deosebită, semnificînd dragoste, gingășie, sacrificiu. El e în stare să ne întoarcă de pe căi străine la casa părintească, acolo unde ne așteaptă cea care ne-a dat viață.

Ce forță miraculoasă are cuvîntul unui medic, care cu vorba lui caldă îți insuflă speranță în ziua de mîine!

Dar un cuvînt spus la împlinire, poate răni și chiar omorî. Nu în zadar în popor se spune: «Rana de cuțit se va tămădui, rana de cuvînt – niciodată.»

Ce zice sufletul unei bătrîne cînd i se spune în autobuz: «Mișcă-te! N-ai putut sta acasă?»

Ar fi bine ca toți să vorbească blînd și duios, căci avem o limbă de o rară frumusețe, de o muzicalitate deosebită.

✓ Rezumați, în scris, textul (30-40 cuvinte). Folosiți pronume.

N 1-4 **345. Activitate în grup.** Modificați «povețile» ce urmează în așa fel încît să demonstrați, că sînteți un pasager inteligent.

1. În autobuz:

- a) Faceți-vă drum spre ieșire cu coatele, dați-i jos din picioare pe toți, dar ieșiți primul!
- b) Vorbiți, rîdeți tare, gesticulați, ca să vă audă și să vă vadă toți.
- c) Dacă cineva nu vă ascultă sau vă face observație, atenționați-l sau amenințați-l.

2. La ieșiere din autobuz arătați-i șoferului pumnul să înțeleagă cine sînteți.

- Identificați pronumele deja studiate.
- Scrieți cîteva sfaturi utile.
- Relatați o întîmplare după unul din proverbele propuse, în care veți folosi pronume interogative:
 1. De tăceai, filozof rămîneai.
 2. Limba te înalță, limba te doboară.
 3. Tăcerea e de aur.

N 1-4 🏠 **346.** Alcătuiți textul unei felicitări-surpriză cu explicații bazate pe anumite simboluri.

Model: (cu ocazia Zilei îndrăgostiților).

Surpriza mea e una simplă, dar reprezintă o floare veșnic dorită, ce simbolizează bucurie, speranță, duioșie, frumusețe, gingășie, dragoste. (Răspuns: trandafirul.)

PRONUMELE RELATIV

Repere teoretice

- **Pronumele nepersonal care face legătura între o propoziție subordonată și regenta ei se numește relativ.**
- Pronumele relative sînt omonime cu pronumele interogative: **care, cine, ce, cît.**
- Pe lîngă pronumele relative simple, există și unul compus: *ceea ce*:

Timpul s-a răcit, ceea ce înseamnă că se apropie iarna.

EXERSAȚI!

☺ **347.** Citiți cu voce. Identificați pronumele relative.

1. Limba noastră-i foc ce arde. (A. Mateevici) 2. Dintre sute de catarge/care lasă maulurile,/Cîte oare le vor sparge/Vînturile, valurile? (M. Eminescu) 3. Cine zace aici știu cărările/Ce străbat demult toate zările. (P. Boțu) 4. Am întreat cîți veterani vor fi prezenți. 5. Cine citește de mic, îi va fi ușor mai tîrziu.

- ✓ Analizați sintactic propoziția principală din prima frază.
- ✓ Numiți substantivul pe care-l înlocuiește pronumele relativ din enunțul № 1.

Nota bene!

- Pronumele relative au forme de caz omonime cu cele ale pronumelor interogative și pot avea funcțiile sintactice ale substantivului:
 - *subiect*: Fata *care* traversează strada este prietena mea.
 - *nume predicativ*: Cine este harnic acela este răsplătit.
 - *complement direct*: Sora pe *care* voi întâlni-o la gară vine de la Montreal.
 - *complement indirect*: Cartea despre *care* discutăm se află în bibliotecă.
 - *atribut*: Marea ale *cărei* valuri se domolise dormita.

348. Citiți. Aflați numărul și cazul pronumelor relative.

1. La stînga-un lanț de munți, înalt și lung, de pe culmile căruia se zvîrl șuvoaie bolovănoase. (A. Russo) 2. Cui i-e dor de-al său pămînt se ridică din mormînt. (Gr. Vieru) 3. Sîntem fiice și feciori ai Patriei, la chemarea căreia am răspuns cu hotărîre: «Sîntem cu tine, țară!» (P. Crucienuc) 3. Mulți povesteau amintiri despre oamenii cu care s-au împrietenit și pe care nu i-au uitat. (A. Lupan) 4. În urmă am lăsat copacii care ne-au ademenit cu mirosul lor îmbătător.

Sîntem cu tine, țară!

N 1-4 **349.** Citiți. Determinați funcția sintactică a pronumelor relative. Susțineți sau contestați prin argumente afirmația A. Șalari (exemplul № 2).

1. Eu sînt cu acei care muncesc cîstit. 2. Acei ce au pierdut odată omenia știu că nu mai au ce pierde. (A. Șalari) 3. Numai Sandu tot gîndea că s-a-ntoarce învățătorul care l-a-nvățat să scrie. (Em. Bucov) 4. De departe satul părea o movilă ce fume-ga. (I. C. Ciobanu)

Nota bene! • În cazul genitiv, pronumele relativ se acordă în gen și număr cu substantivul pe care îl înlocuiește, iar articolul posesiv se acordă în gen și număr cu substantivul determinat de pronumele relativ:
Tabloul ale cărui culori ți-au plăcut este pictat de I. Șișkin.

☺ **350.** Citiți în gând enunțurile. Explicați cum are loc acordul pronumelor relative cu articolele posesive.

1. Bate cu putere un izvor al cărui murmur se aude de departe. 2. Glia doinește jalea mamelor ai căror feciori au căzut în luptă. 3. Am multă speranță în acest neam a cărui adîncă cu-minenie e tipărită într-o mulțime de proverbe. (V. Alecsandri)
4. Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau, răspuse Lăpușneanul, ai cărui ochi scînteiară ca un fulger. (C. Negruzzi)

☺ **351.** Citiți în gând enunțurile. Explicați cum are loc acordul pronumelor relative cu articolele posesive.

1. Omul care muncește peste tot reușește. 2. Mă gîndesc la ce voi face. 3. Pe cine aștepți acela nu vine. 4. Cui nu-i place cîntecul să nu-l asculte.

✓ Dezvăluți, într-un text coerent, sensul primului enunț.

ⓘ **352.** Plasați, în locul punctelor de suspensie, pronumele relativ *care* la forma de caz cerută de context.

1. I. Druță este un scriitor . . . creații literare reprezintă patrimoniul literaturii moldovenești. 2. Satul natal . . . așezare este pitorească atrage mulți turiști. 3. Fata . . . o chem este colega mea de bancă. 4. Am citit cartea . . . mi-ai recomandat-o. 5. Io-nel . . . și l-am prezentat este campionul școlii.

Turiștii

353. Citiți cu voce. Indicați partea de vorbire de care depinde pronumele relativ.

1. Doina și Ion Aldea, care ne-au lăsat o muzică nepieritoare, au cântat mama, patria, l-au elogiat pe Eminescu. 2. Chopin, copilul-minune, polonezele căruia sînt eterne, a compus muzică de la 8 ani. 3. Muzica ce reprezintă sufletul este și adevărata limbă universală. 4. Voi avea mereu vârsta pe care mi-o dă muzica atunci cînd o soarbe sufletul meu.

354. Acumulați idei individual (din diferite izvoare), prin care să vă exprimați atitudinea într-o discuție cu subiectul: «Muzica ce reprezintă sufletul este și adevărata limbă universală.» Citiți informațiile expuneți-le detaliat.

Pic cu pic

Copil-minune a fost:

1. Richard Strauss începe să stueze pianul la 4 ani, iar la 6 ani face primele încercări de compoziție.
2. Prokofiev compune la 6 ani un galop indian, iar la 9 ani – opera «Uriașul».
3. La vârsta de 8 ani, Mozart avea compuse deja 12 sonate și cîteva simfonii. În cei 35 de ani de viață Mozart compune peste 600 de lucrări.

355. Citiți propozițiile. Arătați care este partea de vorbire prin care puteți înlocui pronumele relative.

1. Fiecare răzeș ce i se întîmpla în cale se uita lung la Rusa-sanda... (I. Druță) 2. Iubesc foarte mult trandafirii a căror miros te îmbată. 3. Este fericit acela ce calcă tirania în picioare. 4. –

Bine, dragul tatei, . . . alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu. (I. Creangă)

- ✓ Despărțiți frazele în propoziții.
- ✓ Explicați utilizarea virgulei la adresare.

 356. Înfăptuiți însărcinările.

✓ Citiți literatură suplimentară și aflați date din viața altor copii-minune.

- ✓ Determinați felul numeralelor din despărțitura «Pic cu pic».
- ✓ Formați, de la numeralul 4, toate felurile de numerele posibile.

 357. Analizați pronumele relative după modelul dat.

Care copil ascultă de sfaturile celor mari, acela are succese în viață.

Model: *care* – pron. relat., se acordă cu subst. «copil» în gen, număr, caz (masc., sing., N), atribut.

1. Să fie blestemat omul care-și vinde patria și limba maternă. 2. Eu laud ce e bine și rîd de ce e rău. (A. Donici) 3. Vom exista pe acest pămînt atîta timp cît vom vorbi limba noastră strămoșească. 4. Să legănăm pruncuții care vin cu «doină, doină, cîntec dulce. . .» (N. Dabija)

N 1 **358.** Citiți. Formați fraze. Determinați felul (după structură) și funcția sintactică a pronumelui relativ.

1. Am vizionat spectacolul «Andrieș» a doua oară, ceea ce . . . 2. Tata mi-a explicat totul cu de-amănuntul, ceea ce . . . 3. În depărtare a început să tune și să fulgere, ceea ce . . . 4. I. Creangă vorbea cu copii foarte calm, ceea ce . . .

Model: Fiindu-mi prieten la nevoie, i-am acordat ajutorul necesar, ceea ce a demonstrat, încă o dată, prietenia noastră adevărată.

359. Ce înseamnă *a fi un bun prieten*?

- Cine poate fi considerat prieten adevărat?
- Aveți un prieten?
- Personal, vă considerați un prieten adevărat? Motivați.
- Sînteți, întotdeauna, de acord cu părerile prietenului?
- Credeți că între prieteni pot exista și conflicte?
- Cum înlăturați conflictele?
- Ce însușire de caracter îl deosebește pe prietenul, pe care-l aveți, de ceilalți colegi?
 - Care din calitățile propuse pot fi atribuite și prietenului dumneavoastră: ager, deștept, dibaci, iscusit, dezghețat, pri-ceput.
 - Descifrați maxima: «Oamenii inteligenți întotdeauna sînt cea mai bună carte de conversație.» (Goethe)
 - Dacă prietenul dumneavoastră posedă calitățile sus-numi-te, poate fi considerat un om inteligent?

Prietenii

– Ce sentimente nutriți față de prietenul dumneavoastră: bucurie, jale, compătimire, tristețe, plăcere, încurajare, furie, uimire, încredere, durere, mulțumire, plăcere, ură, satisfacție, supărare, mînie, frică, speranță. Motivați-vă alegerile.

N 1-4   **360.** Citiți maximele. Identificați toate pronumele studiate pînă acum și indicați categoria din care fac parte. Formulați mesajul (1 enunț) fiecărei maxime.

1. Cel care merge cu ochii în pămînt se vede pe sine mai bine decît cel care se potrivește în oglindă.

2. Lumea nu-ți datorește pentru prinosul tău de muncă, atunci cînd acesta ți-a adus plăcere. 3. Un amor care se sfîrșește cu amiciție, nu a fost amor. (M. Eminescu) 4. Națiile care au pierdut șirul obiceiurilor părintești sînt nații fără rădăcini. (A. Russo) 5. Nu întreba cine va face, cine este acela care va începe, ci întreabă ce este de făcut. (G. Asachi) 6. Prostia din născare leac nu mai are; ea este o urîcioasă boală, ce nu se vindecă în școală. (I. Creangă)

361. Dictare vizual-auditivă.

«Păcătosul, a scrîșnit în sine Dumitru Majă, se vîră și el printre oameni ca musca la cal. Cum de-l mai ascultă Măria Sa?»

– Poruncește, Măria Ta, să deie Majă, fata după Dumitrache al meu. Nu-i rău, îi tînăr și prost.

– Ce spui, țărane Majă, dai fata după Dumitrache?

– Flăcăul lui Vulpe îi bătăuș, Măria Ta, și de bine tată-său nu l-a învățat. Nu dau eu fata cu de-a sila, c-așa cum a făcut feciorul său, copiii oamenilor nu fac. Ar vrea aista a'lui Vulpe, dacă eu nu vreau. Că n-oi ajunge cuscru cu-n păcătos și cu-n răufăcător ca dînsul.

(L. Istrati)

PRONUMELE NEHOTĂRÎT

Repere teoretice

- Pronumele nepersonal care ține locul unui substantiv fără a preciza obiectul denumit de acesta se numește nehotărît.
- Pronumele nehotărîte sînt **simple** (*altul, alta, unul, cutare*) și **compuse** (*oricine, fiecare, cineva, ceva, altceva, vreunul*).

EXERSAȚI!

 362. Citiți propozițiile. Identificați pronumele nehotărîte. Determinați felul lor.

1. Pe Rusanda o frămîntau gîndurile, unele mai vesele, altele triste. 2. Un vis purtam în fiecare gîndire, cum lacul poart-o stea pe orice val. (M. Eminescu) 3. Nu știu altă țară mai frumoasă decît țara mea. (P. Cruciuc) 4. Și ne ducem, băieții și fetele, unii la alții cu lucrul, ca să ne luăm de urît, lucrînd fiecare al său. (I. Creangă)

La șezătoare

N 4 **363.** Citiți. Formați pronumele nehotărîte compuse după modelele propuse. Explicați, oral, cum s-au format.

<i>Cuvinte</i>	<i>Pronume relative, nehotărîte</i>	<i>Pronume nehotărîte compuse</i>
ori + ...	cine, care, ce, cît	oricine, ..., ..., ...
ori + și + ...	cine, care, ce, cît	orișicine, ..., ..., ...
fie + ...	cine, care, ce, cît	fiecine, ..., ..., ...
... + va	cine, care, ce, cît	cineva, ..., ..., ...
alt + ... + va	cine, care, ce	altcineva, ..., ..., ...
oare + ...	cine, care, ce, cît	oarecine, ..., ..., ...
vre + ...	unul, una	vreunul, ...

✓ Observați cum se ortografiază pronumele nehotărîte compuse.

N 3 **364.** Citiți enunțurile. Analizați formarea pronumelor nehotărîte compuse. Comentați ortografia lor.

1. Nucarul luat la trîntă cu vîntul voia să spună ceva în limba frunzelor. (P. Boțu)

2. Iar deasupra tuturor va vorbi vreun mititel, /Nu slăvindute pe tine, lustruindu-se pe el. (M. Eminescu)

3. Tresării, fiindcă cineva bătu la geam.

4. Fiecare arbor pe pămînt /Are-n el ceva dintr-o vioară. (L. Deleanu)

✓ Găsiți sinonimul cuvîntului *arbor*.

✓ De la cuvintele *pămînt*, *vioară*, formați, prin derivare, cuvinte noi.

✓ Analizați sintactic exemplul № 4.

N 2 😊 **365**. Citiți în gând. Substituiți îmbinările de cuvinte evidențiate cu pronume nehotărâte.

1. Nu *te miri cine* putea urca acest munte.
 2. Se auzi în depărtare glasul a *nu știi cui*.
 3. Vreascurile pentru rug au fost aduse *nu știi de care* băieți.
 4. În loc de palat, ca din pământ, a răsărit bojdeuca a *nu știi cui*.
- P e n t r u i n f o r m a Ț i e: *cuiva, careva, oricine*.

N 1 😊 **366**. Descrieți 2 buchete de flori: unul dăruit bunicii, altul – prietenei. Folosiți pronume.

Nota bene!

- Unele pronume nehotărâte se declină:
N. A. oricine; G.D. oricui;
N. A. oricare; G.D. oricăruia; oricăreia;
N. A. oricare; G.D. oricăror.
- Funcțiile sintactice ale pronumelor nehotărâte depinde de valoarea pe care o posedă în propoziție: adjectivală sau substantivală.

N 1 🏠 **367**. Citiți. Determinați genul și cazul pronumelor nehotărâte.

1. Orice pasăre pe limba ei pierde. 2. Pe zmeu nu-l răpune orice voinic. 3. Unul a spus o vorbă, altul – alta, și așa a trecut vremea pe neobservate. 4. Fiece mișcare putea fi auzită, căci în jur domnea liniștea.

- ✓ Identificați celelalte pronume prezente în exercițiu.
- ✓ Formați infinitivul verbelor din exemplele № № 3, 4 și determinați conjugarea lor.
- ✓ Conjuțați un verb la modul potențial.

N 3 🏠 **368.** Indicați funcția sintactică a pronumelor nehotărâte atestate.

1. Orice elev își dorește o notă bună la examen.
2. Citind, studiind și învățând, Alexandra a devenit alta.
3. Întotdeauna, cu plăcere, ajut pe oricine.
4. Am discutat cu fiecare despre viitoarea excursie.
5. În prezent, povețile oricui sînt binevenite.
6. În timpul dezbaterilor, ea s-a comportat ca oricare.

✓ Găsiți cîte un sinonim pentru cuvintele *binevenite*, *dezbaterilor*.

📞 **369.** Imaginați-vă situația: colegul s-a autocaracterizat. Descrieți (4 enunțuri) cum a decurs prezentarea, cum s-a simțit în timpul prezentării, i-a fost greu/ușor să vorbească despre trăsăturile pe care și le apreciază ș.a. Utilizați pronume.

N 3 🏠 **370.** Completați spațiile punctate cu pronume nehotărâte.

oricine
unul
fiecare
altul

Mi-e tot una . . . îi vei spune
I-am spus . . . să mă aștepte.
Să-i vorbești . . . fete în parte.
Ce ție nu-ți place . . . nu-i face

N 4 📞 🏠 **371.** Citiți în gând. Transformați enunțurile astfel încît pronumele nehotărâte să obțină valoare adjectivală.

1. Le-am spus tuturor o poveste interesantă.
2. Teza a fost susținută de fiecare.
3. Coperta aceasta este de la alta.

4. În această lume fiecare își găsește locul.

5. Calculatorul este al altuia.

✓ La ce diateză se află verbul din exemplul № 2?

✓ Treceți verbul acestui exemplu (№ 2) la celelalte două diateze.

✓ Ce fel de predicat conține exemplul № 5?

N 1-4 🏠 **372.** Construiți propoziții în care pronumele nehotărâte **orice, alta, orișicare, cutare** să aibă atât valoare substantivală, cât și valoare adjectivală.

N 1-4 😊 **373.** Analizați pronumele nehotărâte după algoritmul:

- ✓ categoria pronumelui;
- ✓ simplu/compus;
- ✓ forme de gen, număr, caz;
- ✓ valoare adjectivală / substantivală;
- ✓ funcția sintactică.

1. Sîntem bucuroși de orice oaspete venit la noi.

2. Bătrîna spune, neobosit, tuturor povestea eroică a lui Nicandru. (G. Adam)

3. Nicandru își amintise că împrumutase cuiva cartea.

(A. Lupan) 4. Orice casă, orice locușor din țara aceasta ne este scump.

Țara mea

Model: Sîntem bucuroși de sosirea fiecărei păsări.

Fiecărei – pron. nehot., compus, fem., sing., c. G. val. adjectivală, atribut.

 374. Povestiți succint textul după un plan simplu.

Superstițiile

Cuvîntul *superstiție* ne-a venit din limba latină și înseamnă credință greșită în unele întâmplări sau semne ce pot prevesti evenimentele viitoare, de obicei, rele. De pildă, dacă un motan negru sau un iepure ți-a trecut drumul, înseamnă că nu-i a bine. Dacă ai vărsat sare pe masă, te vei certa neapărat cu prietenii. Dacă pe ușa vreunei locuințe se vede cifra 13, nici să nu-i calci pragul: te poți aștepta la mari neplăceri! Dacă întâlnești o femeie care duce căldări pline cu apă, e semn bun și o să-ți meargă și ție din plin.

Toate aceste superstiții își trag obârșia din credințele îndepărtatilor noștri străbuni. Dacă un vînător murea la vînătoare, însemna că l-a ucis un duh rău, i-a curmat viața. Strămoșii credeau că un astfel de duh se putea cuibări într-un animal.

Cifra 13 îi sperie și ea pe oamenii superstițioși. Să-l luăm, mă rog, pe 12. O cifră normală, comodă, care înseamnă o duzină. Poți face cu ea tot ce vrei: s-o împarți în două, în trei, în patru, ba chiar și în șase părți. Dar ia adaugă-i o unitate – s-a zis cu toate însușirile ei folositoare.

Iată de unde au ajuns pînă la noi superstițiile – de dincolo de negura vremurilor.

(Din «Vreau să știu»)

 N 4 ✓ Răspundeți desfășurat la întrebarea: «E necesară oare păstrarea culturii spirituale?»

N 3 ✓ Culegeți, din satul (orașul) natal, proverbe, zicători, cimilituri.

N 1-2 ✓ Întrebați bunicii, părinții, prietenii cu ajutorul căror semne ale naturii prezic timpul.

✓ Identificați felul pronumelor din textul «Superstițiile».

PRONUMELE NEGATIV

Repere teoretice

- Pronumele care neagă existența unei persoane sau a unui obiect se numește negativ.

Formele pronumelui negativ sînt:

nimeni (*nimenea*, *nime*), care se referă la persoane;

nimic (*nimica*) – se referă la lucruri; *nici unul* (*un*), *nici una* (*o*).

- Pronumele negativ se folosește, de obicei, în propoziția negativă: *Nimeni* nu e uitat, *nimic* nu se uită.

EXERSAȚI!

 375. Identificați pronumele negative. Determinați locul cui îl țin, afirmă sau neagă existența persoanelor, obiectelor.

1. Toți se plîng de bani, dar de minte nimeni. (A. Lupan)
2. Nici una din melodiile ascultate nu a rămas neapreciată.
3. Și nimic nu-mi satură privirea, cînd sub cerul Patriei mă știu. (P. Cruceniuc)
4. Nu, nimeni n-a zărit nimic. (L. Deleanu)
5. Și rătăcit în noaptea fără capăt, de nimeni, de nimic n-o să mă tem. (P. Zadnipru)

✓ Este pronumele negativ un pronume personal? Meditați! Motivați!

 376. Citiți cu voce. Care din pronumele negative neagă existența persoanelor și care – a lucrurilor?

1. Cum nimeni altul, am așteptat rezultatele concursului.
2. Nimic nu poate da atîta rod,/Cît poate da frăția-ntre noroa-de. (L. Deleanu)
3. Nu e nimic mai scump decît pîinea, de ace-

ea nimeni să nu uite prețul acestei comori. 4. Nu-i este permis nimănui s-o risipească, deoarece pâinea n-o înlocuiește nimic, nici chiar aurul.

- Nota bene**
- Pronumele negativ *nimeni* se declină:
N. A. nimeni (nimenea)
G. D. nimănui (nimănuia)
 - Îmbinările *nici unul*, *nici una* au forme de caz în genitiv – dativ: *nici unuia*, *nici uneia*.

377. Citiți enunțurile. Determinați cazul pronumelor negative.

1. Dorul de copii al fiecărei mame nu seamănă cu dorul nimănui. 2. Nimeni nu poate afirma: «Eu știu despre toate de pe acest pământ.» 3. Răul ce și-l face omul singur nimeni altul n-ar putea să i-l facă. 4. S-a uitat în jur, dar n-a văzut pe nimeni și nimic.

✓ Prezențați în scris ideile pe care le aveți în legătură cu subiectul afirmației № 2.

N 4 **378.** Citiți, apoi realizați textul coerent «Dulcea mea copilărie». Folosiți pronume.

Primăvara îmi aducea libertatea câmpului verde, unde alergam după fluturi și nu puteam prinde nici unul. Și această libertate n-aș fi cedat-o nimănui, n-aș fi cedat-o pentru nimic în lume. Azi primăvara copilăriei mele rămîne cu mine, căci nimeni nu-i în stare să mi-o răpească, nimic n-o poate întuneca. (G. Meniuc)

N 1 ⓘ **379.** Plasați, în locul punctelor, pronume negative cerute de context.

1. E ușor a scrie versuri/Cînd . . . nu ai a spune. (M. Eminescu)
2. – Vezi că nu te-a mîncat . . . , numai frica ți-a fost mai mare. (I. Creangă)
3. . . . nu întrebă de casa frumosului, ci de casa vrednicului. (Folclor)
4. . . . nu știe și nici nu vrea să știe.

✓ Folosiți tehnica scrierii libere, explicați sensul cuvîntului *vrednic*.

N 3 ⓘ **380.** Citiți cu voce enunțurile. Determinați funcțiile sintactice ale pronumelor negative.

1. Nici unul însă, dragi copii,/Nici unul nu se plînge! (V. Alecsandri)
2. O mulțime de feciori de crai și de împărați au venit, dar nici unul din ei n-a făcut nici o ispravă. (I. Creangă)
3. Și adînc e încrustată-n memoria inimii/Clipa durerii ce n-o știe nimenea. (P. Boțu)
4. Și nime-n urma mea/Nu-mi plîngă la creștet. (M. Eminescu)

N 2 🏠 **381.** Citiți în gînd. Identificați cînd pronumele negative au valoare substantivală și cînd – valoare adjectivală.

1. Leul bătrîn, neputincios îți pare/O fiară foarte de nimica. (A. Donici)
2. Numai tu vei avea/Ce nu are nimenea. (M. Eminescu)
3. E toamnă, e sfîrșit de toamnă și pădurea nu crede nimă-nui. (I. Druță)

4. Iar unde e păstorul de nimică, / Nici cîinii nu-s de frică.
(A. Donici)

✓ Prezentați clasei dialogul alcătuit (8-10 replici) în baza enunțului № 1.

N 1-2 **382. Activitate în grup.** Construiți propoziții în care pronumele negativ *nimeni* să apară în toate cazurile.

 383. Alegeți varianta corectă.

1. Nimeni dintre ei n-a/n-au întârziat.
2. Nimic dintre acestea nu vorbesc/nu vorbește despre ceva.
3. Nimeni și nimic nu mă pot/ nu mă poate supăra.

N 3-4 **384.** Elaborati un text prin care veți exprima opinia despre necesitatea sacrificiului pentru atingerea unui scop. Referiți-vă la experiența personală.

✓ Utilizați, pe alocuri, pronume negative. Determinați cazul și funcția sintactică a pronumelor utilizate.

N 1-4 **385.** Analizați pronumele negative după algoritmul:

- ✓ categoria pronumelui;
 - ✓ forma de caz;
 - ✓ valoarea adjectivală/substantivală;
 - ✓ funcția sintactică.
1. Tu ești un nimeni.
 2. Pe nici unul nu-l cunosc.
 3. Făt-Frumos nu se teme de nimeni și de nimic.
 4. N-am spus minciuni nimănui.

☺ **386.** Citiți informația. Expuneți-o detaliat.

**Interesant
și util!**

Taina culorilor

Roșu este culoarea energiei, a vitalității și a puterii.

Galben este culoarea intelectului și e folosită pentru stimularea mentală. Ajută la «limpezirea» gândurilor.

Verde este culoarea armoniei și a echilibrului. Este indicată pentru calmarea nervilor.

Albastru este culoarea adevărului, a liniștii și a armoniei.

Alb este culoarea purității.

• Care este culoarea dumneavoastră preferată?

Taina culorilor

📖 **387.** Se propune situația: Ați plecat cu prietenii în excursie. Practicați sportul, sînteți bine informat (ă) despre efectele negative pe care le are fumatul asupra organismului. Seara, cînd în jurul rugului, unul din colegi scoate un pachet cu țigări și le propune tuturor să fumeze. Cum veți proceda? Ce soluții veți lua?

✓ Formulați, prin 5 enunțuri, soluțiile.

✓ Alcătuiți un regulament – avertizare pentru cei care încă nu au înțeles că nicotina provoacă boli incurabile. Identificați pronumele în propozițiile alcătuite.

N 1-4 388. Activitate în grup. Analizați, după algoritmele cunoscute, toate pronumele pe care le veți afla în textul:

Capacitățile și talentul

Capacitățile sînt niște minunate cadouri pe care natura le dăruie fiecărui om. Unul le capătă mai multe, altul mai puține. În timp ce al treilea se consideră lungă vreme lipsit cu totul de capacități. Și, cînd colo, descoperă că are niște calități extraordinare. Se trezește în el, de pildă, darul de a face invenții, aptitudinea pentru desen sau darul pentru a compune versuri.

Dar ce este talentul? Niște capacități foarte mari într-un anumit domeniu, spre exemplu, în cel al muzicii, al creației literare sau al picturii.

Dar poate fi talentat nu numai un muzicant, poet sau pictor. Există oameni capabili și talentați printre persoanele de diferite profesii.

Fiecare om își are capacitățile sale care pot fi dezvoltate cu ajutorul muncii și priceperii.

✓ Găsiți în text numeralul ordinal și analizați-l morfologic și sintactic.

✓ Descoperiți în text sinonimul cuvîntului *darul*.

✓ Declinați *niște cadouri* la cazurile G., D., apoi plasați-le în contexte (oral).

✓ Meditați! De ce se spune: «Talent înseamnă muncă și iar muncă.»?

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

 389. Plasați în context pronumele ce urmează (valoare substantivală/adjectivală): *careva, alții, oarecare, cuiva*.

 390. Povestiți o întâmplare din propria-vă experiență (viață). Utilizați pronume.

 391. Potriviiți un substantiv pentru propozițiile evidențiate:

1. *Cine-i harnic și cuminte* nu rămîne fără minte.
2. *Cine știe carte* are patru ochi.
3. *Cine-i hoț* azi fură un ou, da mîine va fura un bou.
4. *Cine are minte* nu se amestecă în gălăgia altora.

 392. Substituiți pronumele evidențiat printr-un substantiv și motivați printr-o propoziție de ce ați ales acest substantiv.

1. Unul de muncă grea geme, *altul* – că-i ostenit.
2. Ce ție nu-ți place *altuia* nu-i face.
3. Toți cîinii bat, da *el* șade-n pat.
4. Unul promite, *altul* trage nădejde.

 393. Realizați un raționament în baza proverbului: «Dreptatea, cinstea și cugetul curat sînt cele mai bune calități ale omului». Folosiți, unde e posibil, pronume.

N 1-4 **394.** Susțineți un dialog (întrebare/răspuns) după proverbul: «Cine a mințit o dată, nu este crezut nici cînd spune adevărul». Identificați felul pronumelor utilizate.

- Cine nu este crezut cînd spune adevărul?
- Cine a mințit o dată.
- De ce nu este crezut?
- . . . (continuați dialogul)

395. Citiți. Precizați valoarea morfologică a pronumelor:

1. Pe nici unul nu-l cunosc.
2. Păreră tuturor este importantă.
3. Solii au spus cine sînt și ce poftesc.
4. Cine este acesta?
5. În livadă lucrul e în toi: care strînge mere, care le toarnă în coșuri.

În livadă

396. Identificați categoria pronumelor în fragmentul:

Cu inima și cu sufletul veșnic în căutarea frumosului, moldovenii au dus pînă la apogeul dragostea lor pentru vatra stră-bună. Însuși simbolul vitalității pămîntului a devenit refrenul tuturor cîntecelor populare.

Cine nu poartă cu sine anumite priveliști de demult și de departe? Cu ce ne-am mîngîia sufletul în ceasul tristeții și al singurătății, de nu le-am avea?

(I. Druță)

✓ Amintiți-vă cuvintele unui cîntec popular, în care este prezent refrenul *frunză verde*.

✓ Determinați timpul, modul verbelor din ultimul enunț al fragmentului.

☺ ✓ Continuați meditănd: «Frumosul e o taină pe care omul o descoperă în sine, în faptele sale, în murmurul unui izvor sau într-un apus de soare. Chiar și căderea unei frunze aurite de penelul toamnei e un mister al frumosului . . .»

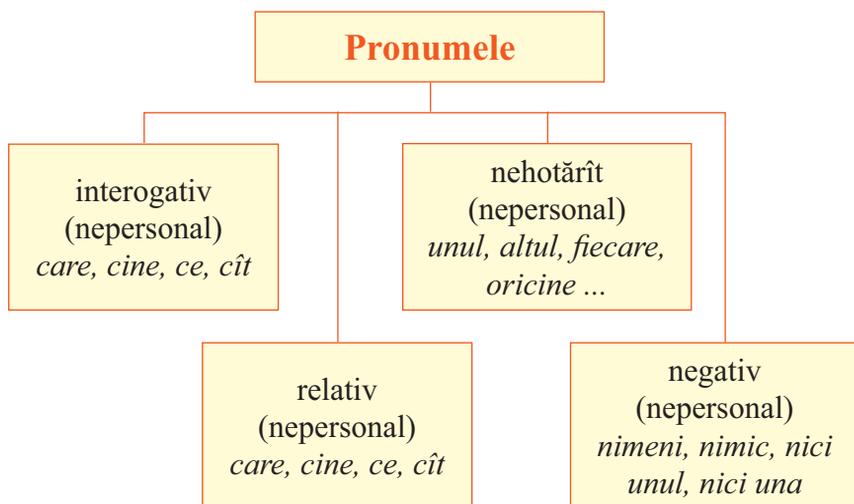
397. Problemă pentru viitorii filologi.

Separăți următoarele serii de litere care se repetă periodic în cuvinte în așa fel încât să obțineți enunțuri.

1. Eaiaonuiașiseiadupăea.
2. Iaiaoduleoșileodă.
3. Stanstancastancastanca.

398. Citiți schema recapitulativă, exemplificați definițiile, consolidându-vă astfel cunoștințele căpătate în urma studierii capitolului *Pronumele*.

Schemă recapitulativă

AUTOEVALUARE

I.

1. Pronumele este partea de vorbire care uneori: a) se conjugă; b) se declină; c) nu își schimbă forma.	0,25 puncte
2. În propoziția: « <i>Ea este Ioana.</i> », cuvântul « <i>ea</i> » ține locul: a) unui substantiv și este pronume personal; b) unui verb și este verb; c) unui adjectiv și este substantiv.	0,25 puncte
3. « <i>Ai noștri au plecat la spartachiadă.</i> ». În această propoziție pronumele posesiv are: a) valoare substantivală; b) valoare adjectivală; c) valoare adverbială.	0,25 puncte
4. În exemplul: « <i>Cartea aceasta este un cadou din partea mamei</i> » a) pronumele posesiv însoțește un verb și este complement; b) pronumele demonstrativ însoțește un substantiv și este atribut; c) pronumele demonstrativ nu însoțește un substantiv și este subiect.	0,25 puncte
5. În propoziția: « <i>Caietul său este pe bancă.</i> », cuvântul « <i>său</i> » este: a) pronume reflexiv și are funcția sintactică de atribut;	0,25 puncte

<p>b) pronume posesiv și are funcția sintactică de atribut;</p> <p>c) pronume personal și are funcția sintactică de subiect.</p>	
<p>6. «<i>Propunerile acestora sînt binevenite</i>».</p> <p>În propoziție există:</p> <p>a) pronume demonstrativ de apropiere;</p> <p>b) pronume personal;</p> <p>c) pronume demonstrativ de depărtare.</p>	0,25 puncte
<p>7. Pronumele negativ:</p> <p>a) indică o persoană;</p> <p>b) ține locul unei persoane;</p> <p>c) neagă existența unei persoane sau a unui obiect.</p>	0,25 puncte
<p>8. În propoziția: «<i>Și-a pregătit lecțiile în sala de lectură</i>», cuvîntul evidențiat este:</p> <p>a) conjuncție;</p> <p>b) pronume personal;</p> <p>c) pronume reflexiv.</p>	0,25 puncte
<p>9. Pronumele nehotărît:</p> <p>a) este personal și ține locul unui substantiv;</p> <p>b) este nepersonal și nu ține locul unui substantiv;</p> <p>c) este nepersonal, ține locul unui substantiv, fără a preciza obiectul denumit.</p>	0,25 puncte
<p>10. Cuvîntul «i» este pronume personal cu funcția sintactică de complement direct în propoziția:</p> <p>a) «<i>Casa-i nouă se vedea de departe</i>».</p>	0,25 puncte

<p>b) <i>I-am spus-o în față</i>; c) <i>I-ai întâlnit la stadion</i>.</p>	
<p>11. Pronumele interogativ îl aflăm într-o propoziție: a) enunțiativă; b) interogativă; c) exclamativă.</p>	0,25 puncte
<p>12. «Aseară a venit <i>la noi</i> bunelul». Construcția evidențiată este: a) complement circumstanțial de loc (prepoziție + pronume personal); b) complement indirect (prepoziție + pronume posesiv); c) altă variantă;</p>	0,25 puncte
<p>13. Pronumele care ține locul unui cuvânt așteptat ca răspuns la întrebare se numește: a) relativ; b) nehotărît; c) interogativ.</p>	0,5 puncte
<p>14. «Nu vă jucați cu viața-<i>ne!</i>» Cuvântul evidențiat este: a) pronume personal; b) pronume posesiv; c) pronume demonstrativ.</p>	0,5 puncte
<p>15. În propoziția: «<i>Ce citești acum?</i>», pronumele are funcția sintactică: a) atribut; b) complement direct; c) complement circumstanțial.</p>	0,25 puncte

<p>16. În exemplele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Numai <i>acesta</i> studiază.»; 2. «I-am oferit locul <i>acestei</i> bătrîne.», cuvintele evidențiate sînt: <ol style="list-style-type: none"> a) pronume demonstrative cu rol sintactic de subiect; b) pronume demonstrative cu funcția sintactică de atribut; c) pronume demonstrative cu rol sintactic de subiect (ex. № 1) și atribut (ex. № 2). 	<p>0,5 puncte</p>
<p>17. Pronumele relativ face legătura între:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) două propoziții independente; b) două cuvinte; c) propoziția subordonată și regentă. 	<p>0,25 puncte</p>
<p>18. Propoziția corectă este:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Însuși Petrică a rezolvat problema. b) Petrică însăși a rezolvat problema. c) Petrică înșiși a rezolvat problema. 	<p>0,25 puncte</p>
<p>19. «<i>Mata</i> aprinde focul, iar <i>dumneata</i> odihnește-te după un drum lung.» Cuvintele evidențiate sînt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) substantive în vocativ; b) pronume de accentuare; c) pronume de politețe. 	<p>0,25 puncte</p>
<p>20. Alegeți forma corectă:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Citesc unor colege ale mele; b) Citesc unor colege alor mele; c) Citesc unor colege a mele. 	<p>0,5 puncte</p>

<p>21. «<i>Nimeni și nimic</i> nu se trece cu vederea». Cuvintele evidențiate sînt: a) substantive; b) pronume negative; c) adverbe.</p>	<p>0,25 puncte</p>
<p>22. În propoziția: «Am dat fiecăruia cîte un stîlou.», există: a) pronume relativ; b) un pronume personal și un pronume relativ; c) un pronume nehotărît.</p>	<p>0,25 puncte</p>
<p>23. Precizați valorile morfologice ale proume- lor evidențiate în propozițiile: 1. «Am întrebat <i>care</i> copil știe povestea «Capra cu trei iezi.» 2. «<i>Care</i> elev sosește primul, acela este con- siderat cîștigător.»: a) substantivală; b) adjectivală; c) adverbială.</p>	<p>0,5 puncte</p>

II.

<p>1. Fără a recurge la dicționar, explicați sensul cuvîntului <i>autoapreciere</i>, apoi comparați-vă explicațiile cu articolul lexicografic din dicționar. Răspundeți în scris la întrebările: cum se formează autoaprecierea?, cine sînt persoanele de care depinde formarea autoaprecierii noastre? Folosiți pronume.</p>	<p>1 punct</p>
--	-----------------------

<p>2. Traduceți în limba ucraineană propozițiile.</p> <p>a) Respectă patria oricărui om, dar pe a ta iubește-o. (G. Keler)</p> <p>b) Îți iubești patria nu pentru că-i mare, ci pentru că e a ta. (Seneca.)</p> <p>c) Orice rană cauzată Patriei o simte fiecare dintre noi pînă în adîncul inimii sale. (V. Hiugo)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identificați pronumele în propozițiile obținute prin traducere. Reprezintă același tip de pronume ca și cele din limba moldovenească? • Răspundeți printr-un raționament la întrebarea: «Ce înseamnă pentru noi patria?» Folosiți pronume. 	<p>2 puncte</p>
<p>3. Analizați sensul proverbului: «Mai bine să suportți tu o insultă, decît s-o pricinuiеști altcuiva.» (Platon), răspunzînd consecutiv (de 5 ori) la întrebarea <i>de ce?</i> Folosiți pronume.</p>	<p>2 puncte</p>

PREPOZIȚIA

Prepozițiile au rolul unor cuvinte auxiliare sau instrumente gramaticale. Ele n-au posibilitatea de a avea o funcție sintactică, dar au o importanță mare la construcția propozițiilor. Studiul capitolului «*Prepoziția*» e necesar și solicită din partea fiecărui elev muncă, răbdare, pentru a demonstra cunoștințe despre clasificarea prepozițiilor după structură, despre regimul cazual și raporturile exprimate de ele. Este important să identificați prepozițiile în texte, să determinați cazul, raporturile exprimate, să le ortografiati corect și să le analizați morfologic.

CLASIFICAREA PREPOZIȚIILOR DUPĂ STRUCTURĂ

Repere teoretice

- **Prepoziția este partea de vorbire auxiliară, neflexibilă, care servește la exprimarea diferitelor raporturi de subordonare dintre cuvinte.**
- După structura lor, prepozițiile sînt **simple**: *pe, în, sub, lângă* și **compușe**: *de la, pe la, pe sub...*
- Cu funcție de prepoziție, apar și unele îmbinări de cuvinte: *alături de, dincolo de, în fața, în urma, de rînd cu...*
- După origine, prepozițiile sînt **propriu-zise** (primare): *pe, de, la, sub* și **provenite din adverbe** (secundare): *deasupra, împrejur, înaintea.*

EXERSAȚI!

❶ **399.** Selectați îmbinările de cuvinte ce conțin prepoziții.

1. Mihăiță este stăpînul unui album cu poze. 2. De sub piatră, șoptind, ieșea un șuvoiaș care, curgînd la vale, spăla pămîntul. (Em. Bucov) 3. Luptele clocoteau de la ocean pînă la mare. 4. Eu cu Dumitru o duceam într-un cîntec, strîngînd viorele de pe lîngă plai. (I. Creangă)

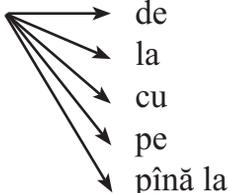
Model: stă lîngă *noi* (pronume); cinci din *șase* (numeral); a venit de *acasă* (adverb).

❶ **400.** Citiți îmbinările. Oral, determinați valoarea morfologică a cuvîntului determinat din îmbinările:

a sosi la nouă; a pleca spre gară; vînt de la miazăzi; floarea de la tine; drumul pînă acolo; întîlnirea de pe atunci; venind dinspre sat.

- ✓ Care din prepoziții sînt simple și care – compuse?
- ✓ Alcătuiți două enunțuri cu îmbinări la alegere.

N 1 🏠 **401.** Citiți. Plasați verbul *a duce* în diferite contexte, însoțit fiind de una din prepozițiile date.

A duce

N 2 🏠 **402.** Ghiciți despre ce floare este vorba în descrierea propusă și scrieți denumirea ei în spațiul punctat. Identificați prepozițiile.

Sînt o plantă cu crenguțe spinoase. Am flori divers colorate, foarte frumoase și plăcut mirositoare. Din petalele mele se pre-

gătește cea mai delicioasă dulceață. Uleiul de ... este unul din cele mai solicitate uleiuri, menite producerii parfumurilor.

CONCURS!

403. Activitate în grup. Fiecare echipă caracterizează, prin 5-6 propoziții, ființa, obiectul pe care și l-a ales pentru a fi prezentat. Colegii ghicesc despre ce/cine este vorba în descrierea propusă. Îvinge echipa care va prezenta și va ghici corect mai multe descrieri.

N 3 🏠 **404.** Citiți în gând. Alcătuiți propoziții cu îmbinările date. Determinați felul prepozițiilor, din componența îmbinărilor, după structură.

Piatră de moară în casă; busuioc de pus la icoană; îi umbla gura ca melița; și-a luat inima-n dinți.

✓ Vă amintiți în ce text ați întâlnit aceste îmbinări? Înregistrați un dialog dintre fată și mama vitregă. Identificați prepozițiile.

N 4 🏠 **405.** Citiți. Utilizând prepoziții, formați îmbinări de cuvinte.

Avion, vânătoare; mai tari, moartea; a seleniza, Lună; sosește, departe; a veni, școală; demn, laudă; primul, stîngă.

Model: a pleca, excursie – a pleca în excursie.

N 1-4 406. Alcătuiți în scris textul unei afirmații cu tema: «Eu sînt...», care să vă reprezinte nu numai exteriorul, dar și trăsăturile de caracter.

✓ Selectați, din textul alcătuit, îmbinări de cuvinte ce conțin prepoziții. Marcați prin abrevierile **r,s** cuvîntul regent și cel subordonat, conform modelului: *aduce la toți* = **R + S**.

✓ Oral, arătați părțile de vorbire – componente ale îmbinării de cuvinte.

407. Citiți enunțurile. Identificați cînd îmbinările de cuvinte sînt utilizate cu rolul de prepoziție și cînd – cu rol de adverb. Explicați cum ați determinat?

1. De jur-împrejur era numai verdeață. 2. S-a culcat de-a curmezișul. 3. Barca plutea de-a curmezișul rîului. 4. Copacii au fost sădiți de-a lungul. 5. O mașină a stopat de-a latul străzii. 6. De jur-împrejurul nostru era atîta lume! 7. De-a lungul drumului creșteau arbuști.

VOCABULAR

a stopa – a opri.

N 1-4 **408.** Discutați cu prietenul despre cartea citită recent. Împărtășiți-i impresiile de lectură. Demonstrații argumentat că este bine s-o citească neapărat. Povestiți-i prin ce v-a emoționat eroul principal, descrieți-i exteriorul, evidențiați și câteva trăsături de caracter ale acestuia.

✓ Indicați, în propozițiile-argumente, prepozițiile și caracterizați-le după criteriile cunoscute.

N 1-4 **409.** Substituiți prepozițiile cu îmbinări de cuvinte sinonime.

Model: Locuiesc *lîngă* oficiul poștal. – Locuiesc *alături de* oficiul poștal.

1. Ne-am întîlnit *lîngă* librărie. 2. Discuta cu Marinel. 3. Am vorbit despre spectacolul de ieri. 4. Am acționat după legile în vigoare.

P e n t r u i n f o r m a ț i e: *în conformitate; în legătură cu (în privința); împreună; alături de (nu departe).*

410. Citiți textul. Expuneți-l succint.

**Interesant
și util**

S.O.S. (se citește: *esoēs*) S.O.S. este un semnal de alarmă internațional, care anunță că o navă, o aeronavă sau alt vehicul se află într-o primejdie gravă și cere ajutor imediat. S.O.S. sînt inițialele versurilor unui imn compus în amintirea victimelor din naufragiul vaporului «Titanik»: «*Save our souls!*» («Salvați sufletele noastre!»). Cu timpul a devenit o expresie echivalentă cu orice apel la ajutor: *a lansa un S.O.S.*

411. Folosiți prepozițiile compuse date în alcătuirea propozițiilor.

De către, de după, de la, de pe, de pe la, de lângă, de peste, despre, dintre, pînă în, pînă, lângă, printre.

412. După citirea/audierea textului, încercați să alcătuiți 10 întrebări cu trei variante de răspuns. Expuneți selectiv textul.

Conștiința și cinstea

Vi s-a întîmplat, poate, să săvîrșiți vreo faptă rea sau necinstită, vreo nedreptate, iar apoi să tăinuți cele făcute? Și deși nimeni nu știe de comportarea voastră necinstită, nu vă simțiți totuși în toate apele. Luați în mînă o carte, dar n-aveți chef de lectură. Vă duceți să vă jucați, dar și de joacă vă piere pofta.

În asemenea situații, se spune despre om că-l mustră cugetul sau nu-i dă pace conștiința.

Conștiința este unul din minunatele simțuri omenești, care ocupă un loc de cinste alături de alte valori general-umane: binele, umanismul, caritatea, dreptatea, cinstea, onoarea, pacea, prietenia, fidelitatea, cutezanța ș.a.

Conștiința e o luminiță limpede și curată, care își emană, lin și potolit, razele cînd sînteți împăcați cu sufletul. Ați auzit, probabil, spunîndu-se despre cineva: «Iată un om cu conștiința curată.» Acești oameni sînt cei mai buni de pe fața pămîntului. Ei nu se mărginesc să se comporte cu dreptate, ci și luptă împotriva nedreptății.

Vă puteți cultiva conștiința, și e de dorit să faceți acest lucru fără amîinare, chiar în anii de școală.

Cunoașteți și alt tip de copii: dintre acei cu care n-ați vrea nici să vă jucați, nici să fiți prieteni. La jocul de-a v-ați ascun-

selea trag cu ochiul unde vă ascundeți, la jocul de dame umblă cu coțcării, își dau ușor «cuvîntul de cinste», pentru că tot afit de ușor și-l calcă. Nu-i muștră conștiința după ce săvîrșesc vreo faptă necinstită, ba uneori chiar se laudă: «Să vezi cum l-am tras pe sfoară!»

Ei nu-și dau seama cît de greu le va fi în viitor, pentru că nimănui nu-i plac oamenii necinstiți și neobrăzați.

În limba moldovenească cuvîntul «cinste» este înlocuit uneori cu cuvîntul «onoare», un sinonim al său.

De ce omul are nevoie de cinste sau onoare? Ce înseamnă ele? De ce se spune: «A ieșit cu cinste din situație, fără a-și pierde demnitatea?»

Un om care se poartă cinstit e vrednic de respectul celor ce-l înconjoară. Oamenii sînt prețuiți și stimați pentru cinstea sau onoarea lor. Niciodată nu-și vor păta cinstea printr-o faptă urîtă și rămîn pentru totdeauna demni de respect și încredere, fiind numiți «Oameni de cinste».

Desigur, ați auzit spunîndu-se: «onoarea clasei», «onoarea școlii», «onoarea raionului». Dacă colectivului clasei dumneavoastră i-a mers vestea că învață bine și are o purtate pilduitoare, un singur leneș sau elev cu note foarte mici e de ajuns pentru a păta onoarea clasei. De aceea țineți cont de sfatul nostru: păziți onoarea clasei ca și onoarea personală.

✓ Pe lîngă calitățile morale pozitive, din păcate, se întîlnesc și cele negative: *cruzimea*, *brutalitatea*, *egoismul*, *zgîrcenia*, *invidia*, *trădarea* ș.a. Povestiți un caz din viață, cînd, din nefericire, ați avut ocazia să vă întîlniți cu o persoană «înzestrată» cu una din calitățile negative.

✓ Reieșind din cele aflate, răspundeți desfășurat la întrebarea-problemă: «Ce asigură armonia și fericirea sufletească?»

VOCABULAR:

- a emana** – a răspîndi, a împrăști.
coșcărie – șarlatanie, amăgeală.
neobrăzat – obraznic.

 413. Cîteva ore în urmă ați vorbit despre superstiții. Credeți în ele? Încercați să le «inventati»:

- ✓ dacă porți blugi la lecții, ...
- ✓ dacă în ziua atestării tematice te prezinți cu cercei în urechi. –, ...
- ✓ dacă uiți player-ul acasă și lecția începe, ...

REGIMUL CAZUAL

Repere teoretice

- Prepozițiile se întrebuintează înaintea numelui, pentru a exprima raporturile de genitiv, dativ și acuzativ.
- Cele mai multe prepoziții, îmbinări-prepoziții se folosesc cu substantive, pronume sau numere în cazul *acuzativ*: *pînă la, de la, spre, pentru, lângă, în, din, fără, dinspre, la, cu, către, departe de, împreună cu, aproape de* etc.
- Unele prepoziții precedă substantive sau pronume în cazul *genitiv* și provin din adverbe prin schimbarea valorii gramaticale: *asupra, contra, deasupra, împotriva, înapoia, dedesubtul, înaintea*. Tot cazul genitiv cer și îmbinările: *în josul/susul; în fața; în fruntea; în jurul; în urma; de-a lungul/latul; în mijlocul* etc.
- Printre prepozițiile care cer cazul *dativ* se numără: *datorită, mulțumită, grație, conform, contrar, potrivit, aidoma, asemenea, așijderea*.

EXERSAȚI!

① 414. Identificați cazul cerut de prepoziții în enunțurile:

1. Fetele înotau contra curentului apei.
2. Lupta împotriva nedreptății este foarte grea.
3. A stat tot timpul înaintea mea.
4. Monumentul eroilor se înalță în mijlocul satului.
5. A luat-o în susul drumului.
6. În jurul casei cresc mulți copaci.

🏠 415. Încadrați în enunțuri prepozițiile ce cer cazul genitiv: *deasupra, asupra, dedesubtul, înapoia, în spatele.*

N 1-4 🏠 416. Citiți. Determinați cazul cerut de prepoziții.

1. Mulțumită încurajărilor, am depășit emoțiile. 2. Tata a instalat televizorul potrivit instrucțiunilor. 3. Grație Celui-de-Sus, sîntem bine sănătoși. 4. Să nu acționezi contrar voinței celor din jur. 5. Rezultatul a fost conform așteptărilor. 6. Am procedat aidoma ție.

😊 417. Ascultați un interviu la radio/televizor. Discutați cu colegul referitor la tema interviului. Rezumați esența discuției. Trageți concluziile necesare în legătură cu tema dezvoltată în interviu. Prezentați-le clasei. Răspundeți oral la întrebări. În situațiile cînd nu sînteți în stare să găsiți un răspuns corect, apelați la ajutorul colegului. Numiți prepozițiile simple folosite în rezumat.

N 1 🏠 **418.** Citiți și aflați prepozițiile compuse și cazul pe care-l marchează.

1. Cartea de pe bancă e pentru tine. 2. Ne-am întors de la mare acum două săptămîni. 3. Reținerea de către elevi a regulilor de circulație este obligatorie. 4. Terenurile de pe lângă cîrmuire sînt locurile de joacă ale copiilor. 5. Pînă în sat este mult de mers. 6. Trecerea printre troiene a fost grea.

N 2 😊 **419.** Citiți cu voce. Punînd întrebările, determinați cazurile marcate de prepoziții (îmbinări-prepoziții).

1. Datorită vârtejului mare de apă, barca a ajuns departe de mal. 2. Am pus caietul deasupra cărții. 3. Boala l-a îmbătrînit înainte de vreme. 4. Pînă la gară a mers în urma căruței. (I. Druță) 5. Bătălia dintre cei doi cocoși a fost crîncenă. 6. Mi-a povestit despre bunelul său.

Bătălie crîncenă

N 3 ⓘ **420.** Citiți. Indicați valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate.

1. Eu scriu cu *dreapta*. În *dreapta* străzii s-a construit un magazin. 2. Te privesc în *față*. El stă în *față*. În *fața* mea s-a oprit o motocicletă. 3. Dansul plin de *grație* m-a impresionat. *Grație* efortului depus am reușit.

N 1-4 **421.** Citiți cu atenție. Rectificați greșelile comise intenționat.

1. S-a ridicat după bancă. 2. Cîntă cu chitara. 3. Pleacă în Kiev. 4. Mașina are 120 kilometri la oră. 5. S-a ascuns de pe copaci. Un avion a suportat la catastrofă.

N 4 **422.** Recunoașteți funcția sintactică și cazul următoarelor cuvinte evidențiate, precedate de prepoziții.

1. Parcul *din jurul școlii* a fost amenajat *datorită sponsorilor*.

2. *Conform programului stabilit de colectiv* am organizat *întîlnirea cu absolvenții școlii*.

4. Din pricina ploii am *întîrziat la școală*.

5. Am procedat *asemenea prietenilor mei*.

✓ Descrieți o zi de vară după o ploaie cuminte.

Ploae torențială

N 1-4 **423.** Construiți propoziții în care substantivul *pădurea* să îndeplinească următoarele funcții sintactice:

a) atribut (substantivul precedat de o propoziție în cazul acuzativ);

b) complement circumstanțial de loc (substantivul precedat de prepoziție).

N 1-4   **424.** Alcătuiți o povestire despre faptele de muncă ale părinților dumneavoastră. Subliniați, în textul întocmit, prepozițiile.

 425. Orice n-ar face omul în viață, el încearcă în permanență diferite sentimente: bucurie, tristețe, mînie, dragoste, obi-dă. O pagină întregă n-ar ajunge să înșiri toate cuvintele ce exprimă sentimente omenești. Faptul că există atîtea cuvinte arată cît de bogată și de variată este gama trăirilor noastre.

Săvîrșind vreo faptă oarecare, încercați să vă imaginați ce sentimente va trezi ea la părinții voștri, la prieteni, ba chiar și la oamenii pe care nu-i cunoașteți. Dragostea pentru oameni este cel mai înălțător sentiment.

În I Epistolă către Corintei citim: «Dragostea este îndelung răbdătoare, este plină de bunătate; dragostea nu invidiază; dragostea nu se laudă, nu se umflă de mîndrie, nu se poartă necuviincios, nu se mînie, nu se gîndește la rău, nu se bucură de neleguire, ci se bucură de adevăr, acoperă totul, crede totul, suferă totul. Dragostea nu va pieri niciodată.»

✓ Așa este? «Descifrați» spusele Epistolei.

✓ Subliniați prepozițiile prezente în text.

 426. Înfăptuiți însărcinarea.

Limba este comoara vieții, este tot ce avem mai scump pe acest pămînt. Cimiliturile constituie și ele o parte din această comoară.

Iată cîteva cimilituri neobișnuite, alcătuite de G. Tomozei:

- Rîndunica e la cap domniță și la coadă furculiță.
- Ce-i inelul

luminînd degețelul?

Făt-Frumos

Pe cal de os.

- Moara
- e o vacă.

O mulgi cu scara

Și o-mparți cu țara.

✓ Încercați și dumneavoastră să alcătuiți cimilituri.

RAPORTURILE EXPRIMATE DE PREPOZIȚII

Repere teoretice

- Prepozițiile sînt lipsite de sens lexical, dar servesc la exprimarea unui șir întreg de raporturi: **de loc (spațial)** (*la școală*); **de timp**, (*peste un timp*); **de mod** (*ca fulgerul*), **de cauză** (*din greșeală*); **de scop** (*pentru examene*) ș.a.

EXERSAȚI!

④ **427.** Citiți cu voce. Înlocuiți spațiul punctat cu prepoziții, apoi determinați ce raporturi exprimă ele.

Model: sosește **la** timp (cînd?) r. temporal.

Carte ... micuți; cel mai bun ... noi; scrisoare ... tata; a ajunge ... toamnă; casa ... alături; se pregătește ... plecare; plînge ... bucurie; a sosi ... străinătate.

N 1-4 ④ **428.** Formați propoziții cu patru îmbinări propuse de exercițiul № 427, apoi analizați-le sintactic.

Nota bene

- Unele prepoziții pot exprima mai multe raporturi:
 - a) locul: s-a apropiat *de casă*;
 - b) cauza: murea *de rîs*;
 - c) temporal: seară *de iarnă*.

N 1 🏠 **429.** Contestați afirmațiile, transformând propozițiile enunțiative în interogative: a) *Pe vremea cea mai bună ia mantaua cu tine.* b) *Pădurea de coada toporului moare.* Determinați raportul exprimat de prepoziții.

N 2 ⓘ **430.** Alcătuiți propoziții utilizând prepozițiile date. Oral, determinați raporturile exprimate.

La, de la; în, din; cu, fără.

N 1-4 🏠 **431.** Citiți enunțurile. Identificați raporturile pe care le exprimă prepozițiile.

1. La ivirea lor poiana clocoțește-n hohot mare. (V. Alecsandri) 2. Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăritic. (M. Eminescu) 3. De bucurie, ne-am îmbrățișat. 4. Stoluri de păsări roiesc deasupra întinsului.

Stoluri de păsări

VOCABULAR

a roi – a se grămădi, a se aglomera.

N 2 ⓘ **432.** Citiți cu atenție. La ce întrebări răspund cuvintele precedate de prepoziții? Determinați raporturile exprimate de prepoziții (cauzal, de loc, de timp, de mod).

1. Filipaș a sosit de la Odesa. 2. În aerul răcoros de dimineață plutește o liniște uriașă. (G. Meniuc) 3. Cînta de veselie, de răsuna castelul tatălui. (M. Eminescu) 4. De tunet mă tem ca de foc.

Nota bene • Prepozițiile compuse se scriu separat. Numai prepozițiile *înspre*, *dinspre*, *despre* se scriu împreună, iar *de-a* – prin liniuță.

N 2 ⓘ **433.** Determinați structura prepozițiilor. Ce raporturi exprimă ele?

1. Am luat mapa de pe birou. 2. Iubim foarte mult diminețile de vară. 3. S-a însănătoșit datorită bunii îngrijiri. 4. Stelele de pe cer clipeceau vesel. 5. Nu e orfan cel fără de părinți, dar e orfan cel fără de învățătură. 6. Scârțâie în vînt cumpăna de la fîntînă.

VOCABULAR

mapă – geantă, servietă.

ⓘ **434.** Citiți cu atenție. Ce nuanțe de sens atribuie cuvintelor ce le precedă prepoziția *de*?

Țesătură de bumbac; cămașă de nailon; rochie de mătase; zid de piatră; fluieraș de soc; medalie de aur; cană de lut.

- ✓ Formați enunțuri cu îmbinările evidențiate.
- ✓ Substituiți *de* prin *din* în îmbinările de mai sus. E posibil?

N 4 ☺ **435**. Citiți și răspundeți la întrebarea: «Există vreo diferență de sens între îmbinările-perechi?»

1. Floare de cameră – floare de vișin. 2. Muzică de estradă – muzică de M. Glinka. 3. Cană de lapăte – cană de lut.

✓ În care îmbinări **de** exprimă *materia*, iar în care – *destinația*.

✓ Alcătuiți câte o propoziție cu îmbinările evidențiate.

N 1-2 ☺ **436**. Citiți atent și observați dacă prepozițiile sau prepozițiile-îmbinări se pot substitui reciproc. Determinați raporturile pe care le exprimă.

În dreptul (în față, lângă) casei; aproape de (alături, de, nu departe de) noi; a porni spre (înspre) școală; a-i zice la (din) vioră; succese la (în) învățătură; bun de (pentru) filmat.

N 3 ⓘ **437**. Determinați dacă prepozițiile/îmbinările-prepoziții sînt sinonime. Alcătuiți patru enunțuri cu exemplele date.

1. În față, înaintea, dinaintea, lângă, alături de. 2. În afară de, pe lângă. 3. În calitate de, drept, ca.

N 4 ⓘ **438**. Scrieți o serie de recomandări vizînd diferite situații de viață pentru care este valabil proverbul:

«Nu căta la cîine, uită-te la stăpîn.»

✓ Citiți cu voce recomandările elaborate de un coleg. Exerșați intonația potrivită.

N 1-4 🏠 **439**. Ce prepoziții ați putea utiliza în locul celor de mai jos, fără ca sensul să sufere schimbări? Încadrați în îmbi-

nări prepozițiile substituite, luate împreună cu cuvintele pe care le însoțesc. Identificați raporturile pe care le exprimă.

Către semănat; de către prieteni; din miazăzi; dintre noi; către amiază.

Pentru informație: *spre, din, dinspre, de, pentru.*

N 1-4 **440.** Organizați o discuție în baza rețetei. Prezențați-vă opiniile.

Rețetă

Pentru un an bun

Se iau 12 luni

Și se curăță toate bine de amărăciune, mândrie, invidie, frică, scepticism.

Se împarte fiecare lună în atâtea zile încât provizia să ajungă pentru un an.

Fiecare zi se prepară separat:

1 parte: muncă și liniște;

2 părți: veselie și umor.

Se mai adaugă: 3 linguri mari de optimism, o lingură de toleranță, o priză de bun-simț.

Peste acest «aluat» se toarnă din belșug dragoste. Preparatul gata făcut se împodobește cu un buchețel de atenție. Se servește zilnic cu o ceașcă de cafea înviorătoare și cu o încredere totală în Dumnezeu!

VOCABULAR

- toleranță** – răbdare, îngăduială, admitere, acord.
priză (aici) – o cantitate mică.
scepticism – îndoială, ezitare, neîncredere.

441. Citiți textul, apoi alcătuiți planul de idei. Expuneți detaliat textul.

Ocrotirea naturii

În natură există o strânsă legătură între toate formele de viață. Omul, fiind și el o părticică a naturii, este de asemenea legat de mediul înconjurător: de pământ, de râuri, de aerul pe care îl respiră.

Atunci când nori de fum poluiază aerul, când apele de scurgere infectează râurile, are de suferit nu numai natura, ci și omul. Iată de ce ocrotirea naturii, adică a mediului înconjurător, este ocrotirea omului însuși. E vorba de ocrotirea viitorului nostru, a vieții pe Pământ.

Se știe că pînă acum, din vina omului, au dispărut de pe fața pământului peste 270 specii de animale sălbatice. Pe planeta noastră pădurile dispar cu o rapiditate dezastruoasă: 20-25 ha pe minut. În ultimii 100 de ani pe pământ au fost nimicite peste 345 milioane tone de oxigen, iar în schimb am obținut 365 milioane tone de bioxid de carbon.

Să ocrotim natura!

Omul trebuie să folosească rațional bogățiile naturale.

Nu uitați că Pământul vă aparține, că trebuie să faceți totul ca el să rămână pururi bun și frumos, ca să trăiască în tihnă, pe întinderile lui, și animalele prudente, și păsările zglobii, să trăiți voi și copiii voștri în bucurie pe acest Pământ.

N 1, 2 ✓ A. Kuprin spunea: «Cel mai neprețuit dar de care se bucură omul este încrederea pe care i-o acordă păsările și celelalte animale». Argumentați. Ce trebuie să facem, ca să rămîna această încredere pentru totdeauna.

N 4 Răspunde desfășurat la întrebarea-problemă: «În ce constă sensul vieții?»

N 3 Alcătuieste un text și descrie ce s-ar întîmpla dacă ar dispărea iazurile, lacurile, fîntînile și ce trebuie să facem pentru a preveni această situație catastrofală.

VOCABULAR

polua	– otrăvi.
dezastruoasă	– catastrofală, ucigătoare, groaznică.
prudent	– prevăzător.

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

442. Citiți cu voce. Identificați prepozițiile și explicați raporturile exprimate de ele.

Deodată s-a auzit din sus, destul de lămurit, un cîntec bărbătesc așa de frumos și neașteptat, încît toți s-au ridicat în picioare, privind spre muchia dealului, de unde se auzea cîntecul. Nu se vedea nimic, numai cîntecul venea tot mai plin și mai frumos de undeva de sub deal, așa încît părea că acolo, după cotitură, cîntă de bucurie valurile apei, împreună cu dealurile, cu gîndurile și cu semănăturile.

(A. Lupan)

✓ Aflați la ce grad de comparație se află adverbele din text.

✓ Analizați prepoziția *de* din îmbinarea *de bucurie* (fraza a doua din text) după algoritmul:

- ✓ simplă/compusă;
- ✓ partea de vorbire pe care o însoțește;
- ✓ primară/secundară;
- ✓ cu ce caz gramatical se utilizează;
- ✓ ce raport semantic exprimă.

443. Citiți în gând. Grupați în două coloane prepozițiile care cer cazul genitiv și cele care cer cazul acuzativ.

1. Peste șuvoiul viu, ce dispărea undeva după orizont, dăinuia un vuiet monoton. (Iac. Cutcovetchi)

2. Pîrăiașul șerpuia mlădios spre albia Nistrului, iar razele de soare aruncau scînteii de foc și de lumină. (G. Adam)

3. Înaintea ochilor îl văzu pentru o clipă fața lui Focșa. (A. Lipcan)

Nistrul

N 1-2 444. Activitate în grup. Citiți cu atenție. Plasați, în locul punctelor, prepoziții. Determinați structura lor. Analizați morfologic trei prepoziții.

Capra cu trei iezi

1. Și această capră și iedul au luat o căpiță ... fîn ș-au aruncat-o ... dînsul ... groapă, ca să se mai potolească focul. (I. Creangă)

2. Zori ... ziuă se revarsă ... vesela natură, prevestind un soare dulce ... lumină și căldură.

(V. Alecsandri) 3. Deci Făt-Frumos se porni și ... seară ajunse ... castelul Ghenarului, ce strălucea ... întunericul serii ca o uriașă umbră. (M. Eminescu) 4. ... satului s-au ridicat zorii zilei, iar soarele aștepta să răsară ... înaltul cerului.

N 3-4 445. Activitate în grup. Citiți. Arătați cazurile pe care le cer prepozițiile; explicați ortografia lor.

1. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată, oacheș și visător ca o noapte de vară. (M. Eminescu) 2. Și văzînd spînul cît îi de frumoasă fata împăratului, odată se repede s-o ieie în brațe de pe cal. (I. Creangă) 3. Dinaintea mea se desfășoară un tablou care mă încîntă; apoi lăutarul începe balada Mioriței. (A. Russo) 4. Ionică stă cu mîinile cruce sub cap și caută la soarele rotund de pe cer. (A. Cosmescu)

VOCABULAR

oacheș – brunet, negricios.

a prevesti – a prezice, a anunța.

N 1-2 446. Alcătuiți cinci propoziții în care prepozițiile să exprime diferite raporturi. Analizați morfologic două propoziții.

N 3-4 447. Construiți patru propoziții în care prepoziția **din** ar exprima diferite raporturi. Determinați cazurile cerute de prepoziție.

N 1-2 🏠 **448.** Citiți textul. Rescrieți-l din perspectiva prăsadului bătrîn: Ce face? Ce simte? Cum au trăit?

Opri căruța și se uită, din păcate, la pomul bătrîn, cioturos, răsturnat. Era un prăsad, din nenorocire, cu rădăcinile afară.

Cîndva el l-a săpat împrejur. Acuma au îmbătrînit amîndoi. Omul calm, trist, se dădu jos. Oare într-adevăr e pomul meu? Da! Îi netezi cioturile. Și ca unui prieten vechi, sincer, cu care-i greu să te desparti, îi zise:

– Ți-am spus să te ții...

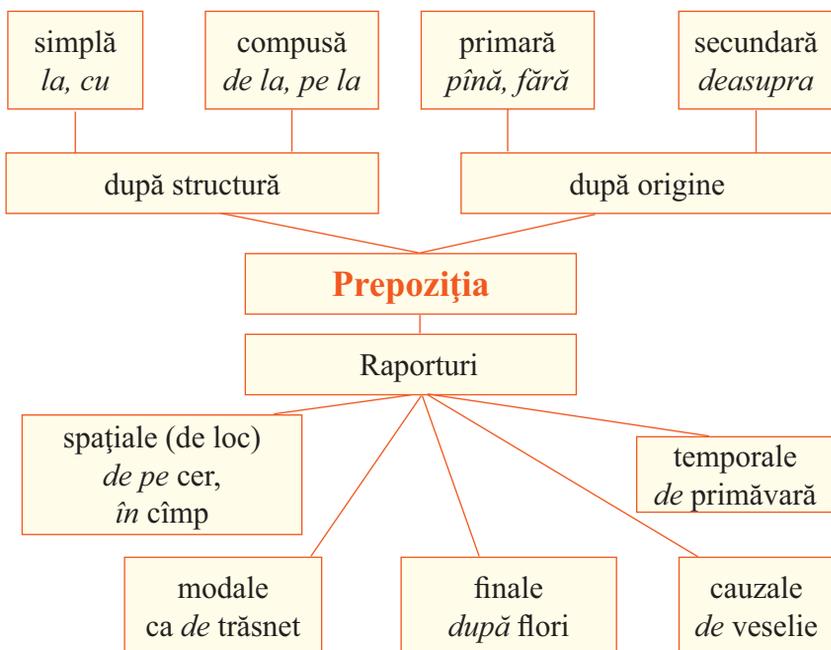
Frunzele cădeau. Ruginite, întristate, zbîrcite. Vîntul lin îi sufla la urechi. Caii porniră mai departe. Omul tresări din vis și fugi să-i ajungă.

(După M. Vătavu)

✓ Subliniați prepozițiile în alineatul II.

449. Consolidati cunoștințele căpătate la tema *Prepoziția* «descifrînd» schema ce urmează.

Schemă recapitulativă

CONJUNCȚIA

Conjuncția este penultima parte de vorbire, propusă pentru studiere. Ca și *Prepoziția*, este o parte de vorbire invariabilă, un instrument gramatical auxiliar fără rol sintactic în propoziție. Capitolul *Conjuncția* impune cunoștințe la următoarele teme lingvistice: clasificarea funcțională și după structură a conjuncțiilor, regulile de ortografie a lor și punctuația cerută de conjuncții. Afându-le în contexte, este necesar să precizați felurile conjuncțiilor, să comentați ortografia lor, să le analizați morfologic după algoritmul propus de manual; să comentați utilizarea punctuației și ortografierea corectă a conjuncțiilor, apelând la regulile învățate.

CONJUNCȚIA – PARTE DE VORBIRE AUXILIARĂ

Repere teoretice

- **Conjuncția este partea de vorbire auxiliară, neflexibilă care leagă cuvinte și propoziții.**
- Conjuncțiile nu răspund la întrebări.
- După structură, conjuncțiile sînt **simple** (*dar, că, ci, și, ba*) și **compuse** (*deși, fiindcă, dacă, parcă, precum*).
- Conjuncțiile se scriu împreună (**deoarece, fiindcă, dacă, deși, căci, încît**) și separat (**ca să, doar ca să, ca și**).

EXERSAȚI!

i 450. Identificați conjuncțiile și explicați ce leagă: cuvinte sau propoziții? Utilizați una din formele propuse.

1. Nici (că-i, căi) pasă de cei doi (cai, ca-i) tineri, pe care am vrut să-i dăruiesc odată. (I. Druță) 2. Da știi (ca-i, cai) chitit-o bine, măi Chirică! (I. Creangă) 3. Mereu, și zi și noapte, vreau să-ți aud vioara; nu duce-n jos arcușul, atinge-l (iar, i-ar) pe strune. (L. Rucan) 4. Se uitau unul la altul, muți și slăbuți, ei și un drum *parcurs*, care (iar, i-ar) *însăimînta*, dacă ar fi să arunce o privire înapoi. (S. Saca)

✓ Evidențiați verbele auxiliare.

✓ Propuneți sinonime pentru cuvintele evidențiate.

Nota bene

Cu rol de conjuncții se utilizează și îmbinările stabile, care nu răspund la întrebări și nu îndeplinesc funcții sintactice:

dat fiind că (= deoarece), *prin urmare* (= așadar), *așa că* (= deci), *în vreme ce* (= când), *pentru că* (= fiindcă), *cu toate că* (= deși), *în caz de* (= dacă).

• În calitate de elemente de relație (de jonctive) funcționează și unele cuvinte, numite *cuvinte conjunctive*, provenite de la:
a) *pronumele relative* (**care, cine, ce, cât**) și *adverbe* (**când, cum, unde**). Cuvintele conjunctive îndeplinesc funcții sintactice.

- După origine, conjuncțiile sînt propriu-zise (*primare*): **și, dar, iar, nici** și provenite din alte părți de vorbire (*secundare*) cu sau fără prepoziții: **după ce, de unde, cu cine, de cînd, pe care.**

❶ **451.** Citiți cu voce exemplele. Repartizați, pe două coloane, conjuncțiile ce leagă cuvinte și cele ce leagă propoziții. Motivați folosirea virgulei.

1. Învățătorul ba ieșea în fața școlarilor înconjurîndu-i, ba se strecura spre oaspeți șoptindu-le ceva. (A. Șalari) 2. Privea el ba la Costică, ba la hîrtia din palmă, tot săltînd-o, de parcă ar fi fost în ea soarta și sufletul lui Costică. (F. Vidrașcu) 3. Privighetoarea nu e frumoasă, dar cîntecul ei este din rai. 4. Nu se auzeau nici cîntec, nici grai voios. (Iac. Cutcovețchii) 5. De-i goni fie norocul, fie idealurile, te urmează la tot locul vînturile, valurile. (M. Eminescu)

❷ **452.** Citiți cu atenție. Substituiți punctele de suspensie cu conjuncții cerute de context.

1. Și-i frig, ... plouă, ... bate vîntul, ... fetița suflă stăruitor în mâini ... nu-și rupe ochii de la drum. (I. Druță) 2. După obicei, baba le dă de lucru cu măsură ... se culcă spunînd nurorilor să fie harnice, nu cumva să adoarmă, ... le vede ochiul cel neadormit. (I. Creangă) 3. Cartea-i fîntîna din care poți scoate ... lacrimi, ... rîs, ... hodină, ... gînd. (Em. Bucov) 4. Din sfera mea venii cu greu, ... să-ți urmez chemarea, ... cerul este tatăl meu, ... mumă-mea e marea. (M. Eminescu)

În sala de citire

N 1-2 453. Citiți. Traduceți exemplele în limba ucraineană. Clasificați conjuncțiile, identificate, în primare și secundare.

1. Își aduce aminte cum i-a spus înainte de război un ostaș ce știa moldovenește că pământul este al celor de-l muncesc. (Gr. Adam)
2. Du-te de mori pentru binele moșiei dumitale, cum ziceai însuși, când îmi spuneai că nu mă vrea nici mă iubeste țara.
3. De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu. (C. Negruzzi)
4. Baba muri chiar în acea zi și nurorile, despletite, o boceau de vuia satul. (I. Creangă)

✓ Substituiți conjuncția **de**, în fiecare din propozițiile de mai sus, cu alte cuvinte.

N 3-4 🏠 **454.** Citiți în gând. Identificați în care din propozițiile de mai jos conjuncțiile secundare/cuvintele conjunctive leagă cuvinte și în care – propoziții.

1. Care săpau cu cazmalele, care cărau cu toroboanțele, care cu căruțele. (I. C. Ciobanu)
2. Limba noastră-i limbă sfântă, limba vechilor cazanii, care-o plîng și care-o cîntă pe la vatra lor țărani. (A. Mateevici)
3. Nu ne-am plîns cînd un călcîi de pîine împărțeam la toți cu fărămătura. (P. Cruceanu)
4. Gheorghe tace ... și se uită gînditor cînd la ei, cînd la tractor. (A. Lupan)

VOCABULAR

- cazma** – unealtă de săpat pământul, asemănătoare cu lopata, avînd o coadă dreaptă de lemn și o lamă metalică cu muchie ascuțită; tîrnăcop.
- moșie** – (*aici*) țară, patrie.
- torobanță** – roabă.
- cazanie** – predică, propovedanie.

N 1-2 ⓘ **455**. Citiți propozițiile. Observați îmbinările de cuvinte stabile folosite cu rol de conjuncție.

1. Odată ce nu ne recunoaște, nici nu trebuie. 2. În timp ce mi pregăteam temele, cineva bătu la ușă. 3. Pe măsură ce camioanele se apropiau de sat, vuietul lor se auzea tot mai deslușit. 4. În caz de nu vin pînă-n seară, să nu mă mai așteptați.

N 3-4 ⓘ **456**. Citiți cu voce enunțurile. Înlocuiți îmbinările stabile evidențiate prin conjuncții.

1. *De vreme* ce ne-am pus pe povestit, am să vă spun și eu o poveste. 2. În zadar se laudă băieții, *cum* că au adus acasă curcubeul. (G. Meniuc) 3. *Pe motiv* că și-a uitat cartea, s-a întors din nou în clasă. 4. *Odată ce* lumea ascultă atent, n-ai ce vorbi în glas.

P e n t r u i n f o r m a ț i e: *că, dacă, deoarece, întrucît, fiindcă.*

N 1-4 🏠 **457**. Alcătuiți propoziții cu îmbinările: *cu toate că; din cauză că; în timp ce; îndată ce*. Utilizați imaginea.

N 3-4 🏠 **458.** Determinați părțile de vorbire care alcătuiesc îmbinările utilizate cu rol de conjuncții:

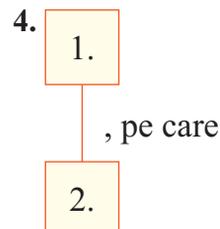
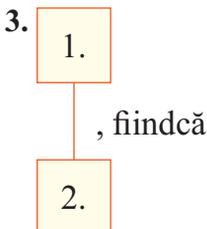
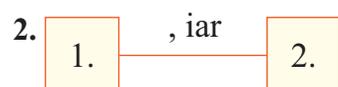
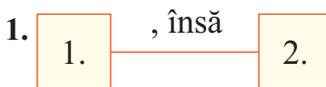
chiar cum; de vreme ce; fără ca să; numai ce; în caz dacă; în timp ce; pentru că; pînă cînd; după cum; pe măsură ce; cu toate că.

N 1-2 🏠 **459.** Completați proverbele cu conjuncții cerute de context.

1. Munca te hrănește, ... lenea te prăpădește.
 2. Mai bine să mori în picioare, decît să trăiești în genunchi.
 3. Adevărul ... minciuna nu pot fi prieteni.
 4. Învăță în tinerețe, ... știi la bătrînețe.
 5. Undiță să fie, ... pește se va găsi.
- ✓ Comentați un proverb (la alegere).

N 1-2 🗣️ **460. Activitate în grup.**

Construiți fraze după schemele propuse. Explicați care propoziții din componența frazelor sînt dependente și care – independente.

N 3-4 ⓘ **461. Activitate în grup.** Citiți atent. Introduceți în schemă cuvintele date. Observați cum se ortografiază.

Conjunții propriu-zise		Conjunții provenite din alte părți de vorbire	
simple	compuse	simple	compuse
<i>ci</i>	<i>ci și</i>	<i>cine</i>	<i>pentru că</i>

Și, cum, fiindcă, unde, iar, ca și, însă, ori, deși, nici, ca să, care, fără ca să, când, numai ce, pentru ca, după cum, pe măsură ce, ca și cum, sau.

CLASIFICAREA FUNCȚIONALĂ A CONJUNCȚIILOR

Repere teoretice

- Conjunțiile pot fi:
 - **coordonatoare**, deoarece leagă părți de propoziție sau propoziții independente (*și, ori, însă, ci*);
 - **subordonatoare**, când leagă o propoziție dependentă de una regentă (*dacă, deși, fiindcă, deoarece*).
- Conjunțiile coordonatoare se împart în:
 - ← – **copulative**: *și, nici*; ←
 - **adversative**: *dar, iar, însă, ci*;
 - **disjunctive**: *ori, sau, fie*;
 - **conclusive**: *deci, așadar, de aceea*.

EXERSAȚI!

462. Determinați felul conjuncțiilor coordonatoare.

1. Era prea zguduit de cele întâmplate, de aceea nu simțea nici foamea, nici frigul. 2. Am învățat tema foarte bine, deci voi avea o notă mare. 3. I-a cerut ajutor, dar nu l-a primit. 4. Cînt și veselie răsună în cîmpie.

463. Citiți cu voce exemplele. Separați conjuncțiile coordonatoare de cele subordonatoare.

1. Prin unire cresc lucrurile mici, iar prin vrajbă pier cele mari. 2. Nu te bucura de munca altuia și nici nu-l invidia. 3. Spor în lucru n-o să fie cînd nu e prietenie. 4. Omul, cît trăiește, învață.

464. Citiți, apoi explicați, prin 1-2 propoziții subordonate, învățăturile; utilizați elementele de relație: *căci, deoarece, pentru că, fiindcă*.

1. Nu fă rău altuia. 2. Cerîndu-ți un sfat bun, dă-i-l. 3. Dă-i o mîna de ajutor celui năpăstuit. 4. Nepoftit nu te amesteca în vorbă.

N 1 465. Citiți în gînd. Numerotați propozițiile din componența frazelor. Identificați conjuncțiile subordonatoare.

1. Mi-a mărturisit că și-a procurat cartea pe care dorea s-o aibă. 2. Citesc mult, fiindcă îmi place. 3. Am venit în sala de lectură, ca să studiez.

Dornici de cunoștințe

N 2 📍 **466.** Completați exemplele cu conjuncții. Care dintre ele introduc propoziții dependente și care independente? Expuneți fragmentul.

Ploaia tot îndesa ... furnica alerga întruna, ... mai avea mult pînă la furnicarul său. Furnica se liniștea cu gîndul ... ploaia uite amuși a sta ... coaja s-a mai zbici, a fi mai ușoară. Mergea tot înainte, zicîndu-și în gînd:

– Să știi ... ploaia a și început a conteni. E mare nădejdea ... cînd nu mai rămîne decît una singură.

(I. Druță)

N 3 😊 **467.** Citiți. Analizați structura îmbinărilor cu înțeles unitar de conjuncție.

1. Nu poți fi fericit, fără ca să muncești. 2. Pentru ca rezultatele să te satisfacă, este nevoie de trudă și voință. 3. Noutatea a fost atît de neașteptată, încît nici nu-i venea să creadă. 4. Era mulțumit, fiindcă a reușit să-l convingă.

N 1-2 😊 **468. Activitate în grup.** Construiți cîte două propoziții în care conjuncțiile *nici*, *dar* să facă legătura dintre două atribute.

N 3-4 Construiți enunțuri în care conjuncția *și* să fie elementul de relație între două subiecte, două nume predicative, două complemente circumstanțiale de loc.

N 3-4 😊 **469.** Continuați enunțurile începute printr-un text de 5-6 propoziții (pentru fiecare exemplu).

Variați în cîteva cazuri elementele de relație și subliniați-le în textele produse.

1. Îmi place foarte mult cînd aud...
 2. Dacă îmi place o poezie, aș vrea ...
- ✓ Analizați sintactic propoziția din textul alcătuit.

④ 470. Analizați conjuncțiile, cuvintele-conjunctive și îmbinările cu înțeles unitar de conjuncție după algoritmul:

- ✓ primară/secundară;
- ✓ simplă/compusă;
- ✓ coordonatoare (felul lor)/subordonatoare.

1. Măcar că trăiește în altă margine de sat, Ileana o cunoaște bine, fiindcă lucrează împreună. (A. Lupan)

2. Pentru ce nu scriu acasă, știi tu ... (M. Eminescu)

3. În vreme cît m-am sculat din colb, echipajul meu se făcuse nevăzut. (V. Alecsandri)

4. Dacă înveți regulat, ai cunoștințe foarte bune.

N 4 **🏠 471.** Citiți cu voce. Identificați cînd cuvintele evidențiate sînt întrebuițate cu valoare de cuvinte conjunctive. Analizați morfologic două conjuncții.

1. Explică-mi *ce* să fac.

2. *Ce* mai freamăt, *ce* mai bucium! (M. Eminescu)

3. Santinela se plimba *cînd* înainte, *cînd* înapoi.

4. M-a îtrebat *cînd* vin.

5. *Cum* foamea îmi dicta alte reguli decît cele impuse de buna-cuviință, am preferat să rămîn anume la masa aceasta. (A. Busuioc)

6. Nicandru le-a povestit *cum* au prins peștele și *cum* au pregătit din el zeamă.

④ 472. Activitate în grup. Alcătuiți propoziții în care să fie prezente:

N 1-2 îmbinările cu înțeles unitar de conjuncții coordonatoare copulative *precum și*, adversative *numai că*, conclusive *prin urmare*;

N 3-4 îmbinările cu înțeles unitar de conjuncții subordonatoare: *cu toate că*, *pînă să*, *fără să*, *de vreme ce*.

473. Explicați ce este greșit:

1. I-am reproșat că de ce a plecat neașteptat.
2. Doresc ca să citesc.
3. Au hotărât ca să se întâlnească la muzeul de arte.
4. Atît Andrei, ca și Ilie au fost preîntîmpinați.

N 1-4 **474.** Citiți. Plasați virgulele conform regulilor cunoscute.

1. Am vrut să joc o partidă de șah dar fratele nu mi-a permis, fiindcă nu mi-am pregătit temele de acasă.
2. Fie că ești membrul familiei fie că ești oaspete, trebuie să respecti niște reguli de comportare la masă.
3. După slujba de Paști, și bunicii, și părinții, și noi am gustat din bunurile sfințite.
4. Nu ninge liniștit ci cu fulgi mari și repezi.

Sfinta pască

475. Nu este neapărat ca omul să aibă un exterior frumos. Frumosul e o taină pe care fiecare din noi o descoperă în faptele sale, în modul de a vorbi, de a se comporta. Citiți textul ce urmează și familiarizați-vă cu doar câteva reguli de comportare ce trebuie reținute, căci sînt o mică parte din taina frumosului în om.

Cum să te porți în ospete

1. Înainte de a intra în casă, bate la ușă.
2. Dacă ai venit cu cineva, nu intra primul, ci propune-i însoțitorului tău să treacă.
3. Dacă ai venit cu o fată, deschide ușa și dă-te la o parte să treacă ea prima.

4. Intrînd într-o cameră, unde e multă lume, e bine să dai mîna cu gazda, iar pe ceilalți numai să-i saluți.

5. Dacă în cameră a intrat o fată, ridică-te, cedează-i locul și adă-ți un alt scaun.

7. Dacă un adult va scăpa ceva, ridică obiectul și dă-i-l.

(După A. Dorohov)

✓ Identificați verbele la imperativ și explicați ortogarfia lor.

✓ Cunoașteți cu adevărat normele conduitei morale? Dacă nu, consultați cartea «Cum să ne comportăm» (A. Dorohov), pe care o veți găsi în biblioteca școlii. Această carte este un bun consultant și un ghid pentru viitor.

**Interesant
și util!**

Abacadabra este un termen al cabaliștilor (sectă mistică la evreii din evul mediu), alcătuit din abrevierea cuvintelor ebraice:

Ab (tată), Ben (fiu), Ruah a Codish (Sfîntul Duh). Era folosit ca o putere magică împotriva durerilor de cap, de dinți etc.

Astăzi termenul este folosit de magicieni și iluzioniști ca formulă de introducere în scămătoriile lor. Iar, în diferite limbi, a generat cuvîntul *abacadabrant*, care înseamnă: *ciudat, uluitor, extraordinar*.

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

N 4 ⓘ **476.** Pentru a consolida cunoștințele căpătate, efectuați sarcinile: asupra textului de mai jos. (ex. № 477)

- Identificați:
 - ✓ prepozițiile,
 - ✓ conjuncțiile,
 - ✓ cuvintele conjunctive;
 - ✓ îmbinările cu înțeles unitar de conjuncții.
- Determinați felul conjuncțiilor după:
 - ✓ structură;
 - ✓ origine;
 - ✓ rolul gramatical îndeplinit.
- Aflați:
 - ✓ cazurile cerute de prepoziții;
 - ✓ raporturile exprimate de prepoziții.
- Analizați morfologic două prepoziții și două conjuncții.

N 4 ⓘ **477.** Citiți în gând trextul, apoi spuneți de ce Felicia nu s-a putut folosi de sfatul colegei. Care a fost greșeala pe care a comis-o colega în scrisoarea sa?

Felicia, vecina mea, este o fetiță foarte cuminte și deșteaptă. Te cucerește prin inteligența sa, prin simplitatea și ținuta-i firească.

Ar fi toate bune, dacă n-ar exista «bucetul de boli» pe care-l deține. Pentru a-i ușura un pic suferințele, părinții fac tot posibilul ca vara Felicia să se odihnească într-un sanatoriu unde are posibilitatea să se lecuiască.

Și oriunde n-ar fi, ne scrie scrisori, iar noi, îi povestim cum ne odihnim.

Odată Felicia a primit un răvaș de la colega de bancă. Aceasta se afla la țară, la bunici și-i scria: «Aici mi-am făcut mulți prieteni. Zilnic ne scăldăm în lacul din apropiere, ne bronzăm, organizăm diferite jocuri sportive pe malul lacului. Ne place foarte mult să ne scăldăm, aproape că nu ieșim din apă ziua-ntreagă. Nici soarele dogoritor nu ne sperie. Bronzează-te, călește-ți organismul și nicio-dată nu vei boli!»

La lac

În scrisoarea de răspuns, Felicia i-a scris, subliniind: «Din păcate nu-ți pot urma sfatul, nici într-un mod.»

N 3 Citiți informațiile. Sînteți de acord să preluați obiceiul, prezentat în informația de mai jos, și în școala dumneavoastră? Argumentați.

✓ În Japonia și Austria, din cele mai vechi timpuri, copiii sînt învățați să scrie și cu mîna dreaptă, și cu mîna stîngă.

✓ În majoritatea țărilor se scrie de la stînga la dreapta. Numai în țările arabe se scrie de la dreapta la stînga.

✓ Într-o provincie din India există următorul obicei: dacă un elev lipsește nemotivat de la lecții, la școală, în locul acestuia, este obligat să meargă cineva din membrii familiei.

N 2 Citiți și expuneți-vă, argumentat, părerea referitor la informația prezentată.

Un grup internațional de ecologiști a numit bicicleta «cel mai eficient mijloc de transport de pe glog.» Cînd călătorești mai puțin de 8 km într-o așezare urbană, o bicicletă poate fi mai

rapidă decît o mașină. S-a constatat că un om pe bicicletă poate parcurge, fără să polueze, nu mai puțin de 2400 km cu energia extrasă din alimente, energie care reprezintă echivalente a numai 4 litri de motorină, fără să mai vorbim de avantaje în plan medical.

VOCABULAR

avantaj – folos, beneficiu.

echivalent – egal.

eficient – util, practic.

urban – orășenesc.

N 1 Nu ne îndoim de faptul că fiecare din voi dorește să demonstreze că este o persoană cultă, inteligentă, că cei șapte ani de acasă îi are. Modificați «povața» ce urmează în așa fel încît să demonstrați că sînteți copii educați. Scrieți cîteva sfaturi utile.

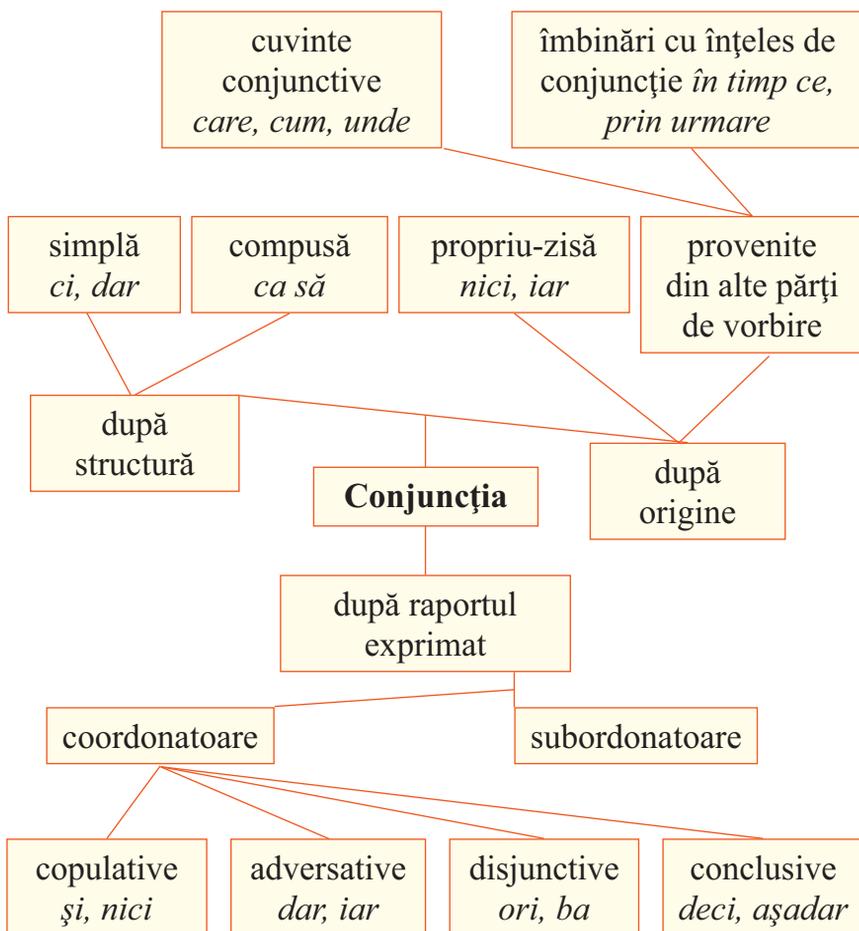
Dacă doriți ca lumea să vă ocolească de la o poștă sau să fugă ca dracul de tămîie, să vă ia în rîs sau să vă urască, iată o rețetă excepțională: niciodată nu lăsați pe nimeni să-și sfîrșească firul vorbei. Vorbiți, jesticulînd, permanent numai

despre sine. Dacă v-a trecut prin minte vreun gînd tocmai în timpul cînd vorbește altă persoană, nu așteptați pînă va înceta să-și termine gîndul. Dacă vă reproșează comportarea, puneți în funcție proprii pumni. Ce poate să vă spună dînsul? Puneți-l la punct – întrerupeți-l la jumătate de cuvînt sau chiar astupați-i, cu mîna, gura.

478. Verificați-vă cunoștințele teoretice și practice «rezolvînd» schema dată.

Schemă recapitulativă

INTERJEȚIA

Interjecția încheie seria părților de vorbire. Studiind *Interjecția*, trebuie să cunoașteți noțiunile teoretice, funcțiile sintactice pe care le pot avea unele interjecții, regulile de ortografie și punctuație; identificându-le în texte, să determinați felul și funcțiile sintactice; să descoperiți greșelile, să le corectați; să motivați utilizarea semnelor de punctuație.

INTERJEȚIA – PARTE DE VORBIRE

Repere teoretice

- ***Interjecția* este partea de vorbire neflexibilă care exprimă atitudinea afectivă a vorbitorului (*alei, vai, zău*) sau imită sunete din realitatea înconjurătoare (*zdup, poc, paf*).**
- Interjecțiile care reproduc sunete din natură se numesc onomatopee: *trosc! scîrț! cucurigu!*
- După structură, interjecțiile sînt **simple** (*o! ai! of!*) și **compuse** (*cioc-boc! cîr-mîr!*)

EXERSAȚI!

④ **479.** Identificați interjecțiile care exprimă sentimente sau manifestări ale voinței și cele ce imită sunete ori zgomote.

1. – Oh, nenorocitul de mine! srigă Moțoc, smulgînd-și barba. (C. Negruzzi) 2. Ha! Ha! Ha! A găsit și el de ce să se lege!

De mărgele! (A. Șalari) 3. Stînd așa pe gînduri, numai iată că se aude în depărtare cornul pădurarului: tu-u-u-tu-u-u! 4. O, nu! Nu m-am răzgîndit...

480. Citiți enunțurile. Plasați, în locul punctelor, interjecțiile corespunzătoare.

1. Deodată au răsunit bătăi în tobe și în cetate a năvălit primul rînd de baionete, iar odată cu el și strigătul: ... (V. Ioviță)

2. Numai a închis ochii moșul, că din urma lui – ... – au sosit urătorii. (S. Vangheli)

3. ... Bine-ai venit, căpitane Gheorghită! (G. Madan)

4. ... Dacă vezi prima oară cocostîrcul fără pereche, tot fără pereche îți va cînta cucul anu-mprejur! (I. C. Ciobanu)

P e n t r u i n f o r m a ț i e: *Uraaa! trop-trop; He-he! Ha-ha-ha!*

Nota bene! Nu trebuie confundate interjecțiile simple repetate (*cioc-cioc*) interjecțiile compuse (*ciocaboca!*).

- Interjecțiile se clasifică în: **primare**, adică propriu-zise (*ah! uf! uh!*) și **secundare**, care își au originea în alte părți de vorbire: *Doamne! Dumnezeule!* (substantive), *poftim* (verb), *aracan!* (adjectiv), *așa! aiurea!* (adverb).
- Unele grupuri de cuvinte cu sens unitar au valoarea de interjecții: *ia te uită! halal de voi! da de unde! doamne ferește! păcatele mele!*

N 1-4 481. Citiți cu atenție. În diverse contexte, aceeași interjecție poate exprima diferite sentimente. Determinați ce sentimente exprimă interjecția **o** în exemplele date.

1. O, tu crai cu barba-n noduri ca și cîlții cînd nu-i perii,/ Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii. (M. Eminescu)

2. O, bunul meu părinte!/Răspunse racul-fiu,/Cum mergi tu înainte,/Mă iartă, că nu știu. (A. Donici)

3. Dar sînt și cuvinte *nemuritoare*: mama, patrie, dargoste. O, aerul freamătă de ele. (Gr. Vieru)

4. – O, bunul meu domn! Ajunge atîta sînge vărsat, atîtea văduvii, atîția sărmani! (C. Negruzzi)

✓ Propuneți sinonime pentru cuvîntul *sărmani*.

✓ Marcați părțile componente ale cuvintelor evidențiate, folosind semnele cunoscute:

\cap \neg \wedge \square .

N 1-4 🏠 **482**. Ce onomatopee veți utiliza pentru a imita viețuitoarele numite mai jos?

Ursul, pisica, găina, cucușul, cîinele, pupăza, ciocănitorea, gîsca, albina, șarpele.

✓ Construiți trei enunțuri cu onomatopee.

N 3-4 🏠 **483**. Realizați o compunere pe tema «Primăvara meleagului natal». Utilizați interjecții ce exprimă sentimente, manifestări, imitații ale sunetelor din natură.

Primăvara meleagului natal

N 4 🎧 **484.** Citiți cu voce. Analizați interjecțiile după criteriile cunoscute: după structură, după origine.

1. Ei, las-o mai moale, omule. (S. Șleahu) 2. Atîția ani n-ai fost acasă și hodorong-tronc înapoi. (N. Costenco) 3. Stau cîteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe cînd începusem și eu, drăguliță-doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei. (I. Creangă) 4. Poftim, poftim, bună ziua! D-apoi v-am așteptat încă ieri. (A. Busuioc) 5. Aracan, cumătro, parcă-i viu. (I. Ciobanu) 6. Aiurea! Parcă așa se vorbește cu cei vîrstnici? 7. Vai de mine și de mine, bărbate, ce-am pățit. Copilașul nostru nu mai este. (I. Creangă)

✓ Determinați părțile de vorbire de la care au provenit interjecțiile secundare.

N 2 🗣️ **485.** Încadrați în enunțuri următoarele interjecții:

Hm! Of! Alei! Vai! Ah! A! Of-of! Zău! Mu-u-u!

N 1 **486.** Formați verbe de la interjecțiile:

boc; cioc; mîr; hîr; ham; hîț; zum; piu; fiș; pic.

N 3 🗣️ **487.** Identificați interjecțiile compuse.

1. Ei na, c-am făcut-o bună, se văicăra Stan. 2. Am auzit buf! în ușă. 3. Și hodorong-tronc, coboară polobocul la vale. 4. Tic-tac! bătea ceasul de pe perete. 5. Cîr-mîr, n-ai încotro, faci ce-ți spune. 6. Ah! Ce frumoasă zi.

N 1-4 🏠 **488.** Interjecția nu exprimă raporturi gramaticale, ci redă diverse sentimente: admirație (*ah!*), mirare (*oho!*), satisfacție (*aha!*), durere (*văleu!*); îndemn (*hai!*), adresare (*bre-bre!*); imitații de sunete emise de animale, păsări (*miau! groh!*) sau zgomote ale obiectelor (*buf! trosc!*) ș.a. Alcătuiți 5-6 enunțuri în care veți încadra cîteva din interjecțiile prezente în acest exercițiu.

N 1-4 489. Extrageți interjecțiile onomatopice.

1. Rîndunică-rîndunea,
Cum clădești căsuța ta?
– Tipa-tipa
Cu aripa,
Cioc-boc
Cu micul cioc! (Gr. Vieru)
 2. Tic, tac.
Pic, pac.
Orele picură-n ploaie,
Ticăie ploaia opac. (A. Busuioc)
 3. – Cu-cu-riguuu, boieri mari, dați punguța cu doi bani!
(I. Creangă)
- ✓ Identificați felul interjecțiilor după structură.

?! 490. Printre personalitățile ilustre ale culturii naționale se numără și cărturarul moldovean Dosoftei. Textul ce urmează vă familiarizează cu scurte informații despre acest om de vază. Dosoftei (în mirenie – Dimitrie Barila; 1624-1693) a fost mitropolit al Moldovei, un neobosit traducător, editor de cărți moldovenești și un adept hotărât al scuturării jugului otoman.

A avut o viață zbuciumată, a fost nevoit să-și părăsească patria și moare în mizerie în orașul Strîi.

Într-o scrisoare adresată patriarhului Rusiei Ioakim, îl roagă

Dosoftei

să-i trimită, «o tipografie, ca să ne facem cărți pe care eu le-am tălmăcit din grecește și slavonește pre limba moldovenească.» Pînă la restabilirea tipografiei ieșene, Dosoftei își tipărea traducerile în orașul ucrainean Unev.

O deosebită valoare, ca monumente ale literaturii moldovenești, o au «Psaltire ... pre versuri» și «Viața și petrecerea sfinților» (4 volume), tălmăcite și editate de Dosoftei, primul poet moldovean, care a reușit nu numai să toarne psalmii într-o tălmăcire originală, dar să le imprime cadența săltărețului nostru vers folcloric.

✓ Expuineți detaliat textul.

✓ Informații suplimentare despre viața și activitatea lui Dosoftei aflați în următoarele izvoare: Enciclopedia Sovietică Moldovenească; Rusev E. «Avut-a dreptate cărturarul Dosoftei.»; Ceban S. «Dosoftei-mitropolitul.»

FUNȚIILE SINTACTICE ALE UNOR INTERJEȚII

PUNCTUAȚIA ȘI ORTOGRAFIA INTERJEȚIILOR

Repere teoretice

- Interjecțiile simple, alcătuite dintr-un singur component, se izolează prin virgulă sau semnul exclamării:
 - a) *Haiti!* lipsești din fața mea. (I. Creangă)
 - b) *Ah*, ce foc simt că mă arde! (C. Negruzzi)
- Interjecțiile alcătuite din sunete sau silabe repetate se scriu prin liniuță:
 - a) *U-u-u!* A început să plouă cu luceferi! (D. Matcovschi)

- b) De undeva răsuna cîntecul cucului: *cu-cu! cu-cu!* (I. Ciobanu)
- Interjecțiile repetate sau alcătuite din cîteva componente se scriu prin liniuță sau se despart prin virgulă ori prin semnul exclamării:
 - a) Inima se zbate în liniște: *zdup, zdup, zdup.* (I. Druță)
 - b) Numai iaca și ursul: *mor! mor! mor!* (I. Creangă)
 - c) *Taca-taca, trac-trac* fac caii la trap, din copite.
 - Virgula sau semnul exclamării se folosesc în dependență de intonație și scopul comunicării:
 - a) *Vai-vai!* Ce mă doare!
 - b) *Vai-vai,* ce mă doare!
 - În interiorul propoziției interjecțiile se scriu cu literă mică și cu semnul exclamării după ele:
 - a) Pupăza *zbîrr!* pe o dugheană. (I. Creangă)

EXERSAȚI!

N 3 **491.** Citiți cu atenție. Puneți semnele de punctuație.

1. O îmi recunosc pămîntenii.
2. Vai au înflorit rujele galbene?
3. Sst Tonea își duce un deget la buze.
4. Oho-ho Și cum urca pînă sus pe catarg? (O. Goncear)
5. Ha-ha Mamaiciuc hohotește zgomotos.

④ 492. Completați exemplele cu interjecții. Oral, explicați utilizarea semnelor de punctuație.

1. – ..., ce să mai vorbim, a dat din mână Miron. (M. Stelmah)

2. ...! Noi am biruit.

3. – ... să tragem o fugă, mi-a zis el încetișor. (I. Ciobanu.)

4. – ...! rîdea molipsitor Ionică.

5. – ...! Te laud și-ți urmez exemplul.

6. – ...! Ce frig!

P e n t r u i n f o r m a ț i e: *bravo; ha-ha-ha; hai; sfîr, sfîr; of; ura; ei.*

④ 493. Observați cum se ortografiază interjecțiile.

1. Tii! Ce frumoasă cațaveică am să fac nevastei mele din blana acestui vulpoi. (I. Creangă)

2. Vai! Ce să fie, ce s-a întîmplat?

3. Tic-tic-tic! și tac-tac-tac! /Măi băiete, ia te scoală /Ai să-nțîrzii iar la școală. (L. Deleanu)

4. Găina ... începe de la poartă: cot, cot, cotcodac! (I. Creangă)

N 1-2 ④ 494. Citiți în gînd. Identificați interjecțiile. Ortografiați-le corect și puneți semnele de punctuație.

1. Robinetul picură încet în ritmul clipelor ce trec: pic pic strop strop tic tic. (R. Lungu)

2. Mătușa Frăsîna se stăruia să le spună (puilor) ceva în limba lor păsărească: Ti ti ti. (I. Druță)

3. Tuc tuc tuc ca o pasăre speriată se zbătea inima. (R. Lungu)

4. Un cățel sfrijit asupra lor s-a repezit: țah țah țah. (A. Donici)

5. Pașii se depărtau: șu șu șu. (P. Boțu)

N 3-4 🏠 **495.** Citiți cu atenție. Ortografați corect interjecțiile pe care le veți plasa în spațiul punctat.

1. Ș-apoi ... și eu în știoalnă de-a cufundul. (I. Creangă)
2. Spre seară, corul broaștelor răsuna tot mai tare: ... 3. ... s-a auzit glasul soneriei. 4. ... încolo, ... încoace, carul se strică. (I. Creangă)

Pentru informație: *oac, oac; hodorog! zzz! huștiuliuc!*

VOCABULAR

- cațaveică** – scurteică.
știoalnă – baltă mocirloasă.
sfriji – a se usca, a slăbi.

N 3-4 🏠 **496.** Descrieți în câte un enunț acțiunile persoanei care emite următoarele sunete:

Huța-huța! Alo! Hăis! Cea! Pui-pui-pui!

N 1-2 🏠 **497.** Sînteți în mijlocul grădinii din fața casei. Redați, cu ajutorul interjecțiilor (onomatopeelor), sunetele, zgomotele, glasurile păsărilor, gîzelor pe care le auziți.

Repere teoretice

- Interjecțiile autentice (propriu-zise, originale) nu sînt părți de propoziție: *ah, au, bre, de, ei, mă, of, bis*. Ele îndeplinesc funcții sintactice numai fiind substantivizate: Un *of!* s-a auzit aproape de mine. Era mătușa Ruța.
- Funcții sintactice propriu-zise pot avea doar unele interjecții, onomatopee:
 - **subiect**: *Lip-lip! lip-lip!* se aude în livada de caiși.
 - **predicat**: *Hai acasă!* (mergem acasă)
 - **nume predicativ**: *E vai* de noi.
 - **complement direct**: *Limba se umflă și biata soacră nu mai putu zice nici cîrc.* (I. Creangă)
 - **complement indirect**: *Hai la munte sus pe plai/Să scăpăm de chiu și vai.* (Folclor)
 - **atribut**: *Halal om!*
 - **complement circumstanțial de mod**: *Și gogîlț, gogîlț, gogîlț îi mergeau sarmalele întregi pe gît.* (I. Creangă)
- Uneori se substantivizează onomatopeele pentru a îndeplini funcții sintactice: *Uu vuuu!* subțire de mașină spinteca văzduhul.

EXERSAȚI!

① **498.** Citiți enunțurile. Determinați funcțiile sintactice pe care le îndeplinesc interjecțiile evidențiate.

1. *Poc! poc!* răsuna în stradă. 2. Eu ... *tuști* la spatele lui Zaharia. (I. Creangă) 3. Am auzit *cioc-cioc!* în ușă. 4. Mergea *fîș-fîș* prin iarbă.

499. Ce funcții sintactice îndeplinesc interjecțiile prezente în propozițiile:

1. Caracaraca! caracaraca! își chema Coroi consoarta. 2. Și a pornit-o fata lipa-lipa pe cărare. 3. Nu zi hop! pînă nu sari groapa. 4. Rața țuști! în apă.

N 4 **500.** Utilizați, ca predicate, interjecțiile:

pleosc! zdup! haț! trosc!

N 3 **501.** Comentați semnele de punctuație. Determinați funcțiile sintactice ale interjecțiilor identificate.

1. – Ura- a-a-a! strigau biruitorii. 2. Pîrr! cade copacul peste car. (I. Creangă) 3. Cu chiu cu vai nu mănînci mălai. 4. Pupăza zbîr! pe o dugheană. (I. Creangă) 5. De afară se auzea întruna: tuc-tuc-tuc! 6. Strigăte de alah! alah! se aud de sus prin nori. (M. Eminescu)

502. Analizați interjecțiile după algoritmul:

- primară/secundară/onomatopee;
- simplă/compusă;
- exprimă sentimente (atitudinea afectivă a vorbitorului)/ imită sunete din natură;
- funcția sintactică.

Toate interjecțiile identificate îndeplinesc funcții sintactice?

1. Țac, țac prin copac, fiș, fiș prin păiș. (Folclor)
2. Ș-odată pornesc ei *tuspatru*: teleap, telyap! (I. Creangă)
3. Nuța a împrăștiat ... grăunțe și a început să strige: Pui! Pui! Pui! (R. Lungu) 4. Apoi, țăranul strigă la boi: hăis! Joian, cea! Bourean. (I. Creangă) 5. Alei, cumătre, da nu știi că nevoia te duce pe unde nu ți-i voia... (I. Creangă)

✓ Ce parte de vorbire este cuvîntul evidențiat?

N 1-2 🏠 **503.** Traduceți propozițiile în limba ucraineană. Interjecțiile, obținute prin traducere, au aceeași formă sonoră ca și cele din limba moldovenească?

1. Și mergea ostașul șontic-șontic spre casă. 2. Di-di-di, căluțule, di-di-di, murguțule! 3. Și hai! hai! hai! către seară am ajuns la bunicul David din Pipirig. (I. Creangă) 4. A-a-a, plîng brazii colo sus, în Țara Munților. (S.Vangheli)

N 3 504. Activitate în grup. Recreațiile școlare constituie perioade de relaxare a elevilor. Propuneți cîteva interjecții care redau sunetele unei recreații. Încadrați trei interjecții în enunțuri și determinați funcția sintactică pe care o îndeplinesc.

NE PREGĂTIM PENTRU LUCRARE DE CONTROL

505. Citiți expresiv poezia. Analizați, după algoritmul cunoscut, prepozițiile.

Recunoștință

Cu dragoste nestinsă, cu răbdare
Asupra micilor lăstare te apleci.
Le-ndemni mînuța firavă să scrie
Și-i porți pe ale viselor poteci.

Ieri-cifre, litere, cuvîntul *Mama*,
Azi alte taine ne deschizi.
Tu – dragostea de Patrie, curată,
În inimile tinere ne-aprinzi.

De la probleme simple cu desene
La funcții logaritmice ne-ai dus
Să calculăm chiar derivata vremii
Pe tabla vieții, unde am ajuns.

Trec ani, învățătorii se perindă,
Din șirul lor mai scumpă tu-mi rămâi
Și umărul tău sprijin mi-i în viață,
Învățătoarea mea din clasa-ntîi!

(G. Drăguțan)

✓ Faceți portretul moral/fizic al celei/celui care prima/pri-
mul va deschis ușa spre izvorul cunoștințelor.

506. Caracterizați, după criteriile cunoscute, conjuncțiile identificate.

Pe școlari i-au mirat răspunsurile colegului. Ei erau obișnuiți ca școlarul bine pregătit să răspundă cu îndrăzneală, repede și cu glas tare. De la început ei n-au putut să-și dea seama dacă Zamfir știe lecția ori nu. După ce învățătorul i-a pus întrebarea, el nu s-a grăbit să răspundă, măcar că întrebarea era ușoară. Băiatul s-a gândit o vreme, iar învățătorul l-a așteptat cu răbdare. În sfârșit, el a început să vorbească, dar tare încet și calm.

(A. Șalari)

✓ Analizați morfologic și sintactic două substantive.

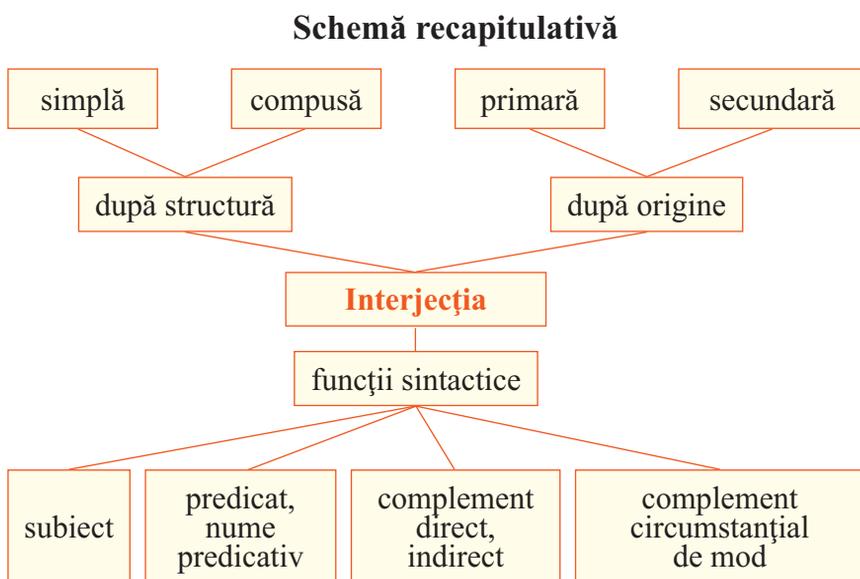
507. Analizați morfologic interjecțiile atestate.

1. Of, moșnege, of, boala împăraților îi ca sănătatea noastră.
(I. Creangă)
2. Bravo! Vezi ce progres? s-a lăudat studentul.
3. Calul țîști! în lături, sare de doi metri.
4. S-a trezit pădurea toată la chemarea prepeliței: pitpalac!
pitpalac!

508. Alegeți varianta corectă.

1. Frate cal / ca-l – c-al tău nu are nimeni. 2. Nu știu unde vis / vi-s gândurile. 3. E bine că la-ți / lați / l-ați ajutat. 4. Ceai / ce-ai / cea-i căutat ai găsit.

509. Completați cu exemple schema dată.

N 3-4 510. Expuneți textul în baza monologului (expunerii) alcătuiți un dialog, apoi interpretați-l împreună cu colegul de bancă.

Omul a pierdut virgula, începu să se teamă de propozițiile compuse, căuta fraze cât mai simple.

Apoi el a pierdut semnul exclamării și a început să vorbească încet, folosind doar o singură intonație. Nu-l mai bucura nimic, dar nici nu-l indigna. Era indiferent față de tot ce-l înconjura, nimic nu-l mai emoționa.

AUTOEVALUARE

PREPOZIȚIA. CONJUNCȚIA. INTERJECȚIA

I.	
<p>1. În enunțul: «A înțeles <i>că-i cu puțină să</i> învețe.», cuvintele evidențiate sînt:</p> <p>a) conjuncție, prepoziție, conjuncție; b) prepoziție, conjuncție, prepoziție; c) prepoziție, prepoziție, conjuncție.</p>	1punct
<p>2. În enunțul: «Atunci eu <i>haț!</i> de mîna pe Vasile și ... pe aici <i>ți-i</i> drumul.», cuvîntul evidențiat este:</p> <p>a) adverb de mod; b) interjecție cu funcție sintactică de predicat; c) interjecție fără funcție sintactică.</p>	1punct
<p>3. În enunțul: «O ... <i>Îmi</i> place foarte mult!», spațiul punctat trebuie completat cu:</p> <p>a) semnul întrebării; b) punct; c) semnul exclamării.</p>	1punct
<p>4. Prepoziția «asupra» se folosește cu cazul:</p> <p>a) dativ; b) genitiv; c) acuzativ.</p>	1punct
<p>5. Prepoziția «contra» cere cazul:</p> <p>a) acuzativ; b) genitiv; c) dativ.</p>	1punct

<p>6. În enunțul: «<i>Vai</i>, ce mă doare piciorul!», cuvîntul evidențiat este:</p> <p>a) adverb; b) interjecție simplă fără funcție sintactică; c) interjecție simplă cu funcție sintactică.</p>	<p>1punct</p>
<p>7. «Trebuie să plec <i>iar</i> după pâine.», «Eu citesc, <i>iar</i> Mihai desenează.» Cuvintele evidențiate sînt:</p> <p>a) adverbe; b) conjuncții; c) adverb și conjuncție.</p>	<p>1punct</p>
<p>8. Cum este corect?</p> <p>a) hăinuțe pentru noi-născuți; b) hăinuțe pentru nou-născuți; c) hăinuțe pentru nou-născut.</p>	<p>1punct</p>
<p>9. În enunțul: «Ieri <i>și</i> azi a plouat.», conjuncția leagă:</p> <p>a) două propoziții independente; b) două cuvinte; c) o propoziție subordonată de una regentă.</p>	<p>1punct</p>
<p>II.</p>	
<p>1. Descrieți (în cîte un enunț) starea emotivă a persoanei care a recurs, în procesul comunicării, la interjecțiile: Văleu! Vai-vai! Of-of-of! Ah!</p>	<p>1punct</p>

2. Descifrați ghicitoarea propusă și comentați sensul figurat al cuvintelor. Identificați, în textul ghicitorii, prepozițiile. Caracterizați-le după structură.

Am o lună cu mîner,
Am furat-o de pe cer,
.....
Și mănîncă numai paie.

1punct

3. Explicați, prin cîte două fraze (cu propoziții subordonate, cu propoziții independente), învățăturile din proverbele de mai jos:

1. Nu te bucura de răul altuia.
2. Ești lacom în tinerețe, devii cerșetor la bătrînețe.
3. Mai încet cu gura și mai iute din mîini.

1punct

REPETARE LA SFÎRȘIT DE AN

511. Citiți exemplele. Transcrieți cu litere numeralele identificate. Determinați felul lor.

1. Cel mai vechi tablou din lume a fost pictat acum 3 500 de ani. Tabloul a fost executat în anul 1500 î.n. Hr. și reprezintă un pescar care duce pește.

2. Cea mai mare carte din lume este enciclopedia chinezească apărută în sec. al XVII-lea.

3. Cei mai mulți dinți se găsesc în gura unui melc. El are 14174 dinți.

✓ Identificați gradul de comparație al adjectivului din exemplul № 1.

512. Formați fraze de la propozițiile propuse:

1. Trebuie să ajung la timp ... 2. Nu-mi place să mă laud ...
3. ... că-ți șade norocul. 4. ... dar nu-i uita pe cei vechi.

✓ Desenați schema unei fraze alcătuite.

513. Purtați o discuție pe marginea afirmației: «Omul e dator să vorbească doar atunci când are ceva de spus ori să vorbească în forma supremă-tăcerea. «Realizați apoi un raționament: «De ce tăcerea e de aur?»»

514. Citiți expresiv. Aflați adverbele, îmbinările-adverbe în «Cugetările unei pălării pe capul unui om «modern».

Stau de obicei în cui

Nefăcînd nici o scofală,

Dar cînd stau pe capul lui

Parcă simt că-s și mai goală.

✓ Are dreptate pălăria «modernului»?

515. Analizați morfologic pronumele identificate.

1. Unul pleacă, alții vin.

2. Numai cine nu învață nu știe nimic.

3. Cine știe multe e dator să-l învețe pe acela care știe mai puțin.

4. Fratele meu iubește marea și bronzul la tălpi.

✓ Care exemplu conține verb la modul conjunctiv? La ce timp se află? Conjuțați-l la ambele timpuri ale conjunctivului.

516. Alegeți varianta corectă.

1. Desenează mult, fiind că/fiindcă îi place. 2. Vin la tine după-masă/după masă, pentru că atunci voi fi liber. 3. Este o persoană foarte modestă, de aceea/de aceea îl stimez. 4. Nu cunosc sfârșitul filmului deoarece ce/deoarece am plecat pînă a se termina.

517. Citiți propozițiile. Determinați regimul cazual cerut de prepoziții și raporturile exprimate de acestea.

1. E primăvară și plouă cu găleata. 2. Am traversat strada potrivit regulamentului. 3. A ajuns acasă înaintea vecinului. 4. De sub deal izvorăște un pîrîiaș cristalin.

518. Citiți expresiv enunțurile. Ortografați corect interjecțiile. Puneți semnele de punctuație necesare.

1. Poștașul a bătut ușurel în ușă: Cioc cioc cioc 2. Pac Pac a răsunit valeda de împușcături. 3. Oho ce iepure mare s-a mirat unul din vînători. 4. Of mămuca of Mai bine taci.

(I. Creangă)

519. Rezolvați rebusul de mai jos, care vă va aminti încă o dată acum, la sfârșit de an, de un proverb plin de tîlc. Explicați-l, în 3-4 propoziții, sensul.

Rebus

AUTOEVALUARE FINALĂ

MORFOLOGIA

I.

1. Completați enunțurile: <ul style="list-style-type: none">• Părțile de vorbire flexibile sînt ...• Verbul are trei diateze: ...• <i>Nimănui</i> este pronume ...	1 punct
2. Treceți adjectivul <i>mare</i> la toate gradele de comparație.	0,25 puncte
3. Determinați felul articolelor. <ol style="list-style-type: none">1. Omul cel cuminte nu sare cu vorba înainte.2. Elena este o elevă eminentă.3. Medaliile sînt ale campionului olimpic.	1 punct
4. Declinați în propoziții substantivul <i>popor</i> .	1 punct
5. Formați numerale multiplicative de la: 3, 4, 1000.	1 punct
6. Alcătuiți trei propoziții cu pronume reflexive.	1 punct
7. Conjugați verbul <i>a citi</i> la modul condițional, prezent și trecut.	1 punct
8. Caracterizați, după criteriile cunoscute, adverbele din propozițiile: <ol style="list-style-type: none">1. Afară este nemaipomenit de frumos.2. Cine se scoală devreme, ajunge departe.3. Nică a împărțit frățește merele.	1 punct
9. Substituiți punctele cu prepoziții. <ol style="list-style-type: none">1. În drum ...școală eu trec ... librărie.2. Noi luptăm ... pace ... lumea întreagă.3. Mă duc ... prietenul meu.	0,25 puncte

<p>10. Formați fraze folosind conjuncții. Caracterizați conjuncțiile.</p> <p>1. Ne-am pornit în excursie dimineța. Pe la amiază ne-am întors în sat.</p> <p>2. Ionel și-a pregătit temele imediat după-masă. Dorea neapărat să urmărească, la televizor, mersul meciului de fotbal.</p> <p>3. A sosit vacanța. Trebuie să plecăm la mare.</p>	<p>0,5 puncte</p>
<p>11. Plasați în contexte interjecțiile: bah! văleu! mi-au-miau!</p>	<p>0,5 puncte</p>
<p>12. Ortografați corect forma inversă a verbelor: <i>auzitai, gătituleai, prindeloi, sculatusau, trășnilaș, vorbituleam.</i></p>	<p>0,5 puncte</p>
<p>II.</p>	
<p>1. Ați fost numit în funcția de redactor-șef al gazetei școlii. Cum veți numi-o? Scrieți un articol pentru gazetă despre o nouă joacă computerizată foarte interesantă pentru cei de vîrsta dumneavoastră. Utilizați numerale.</p>	<p>1 punct</p>
<p>2. Citiți un fragment dintr-un capitol din cartea de geografie. Reformulați informația științifică într-un limbaj accesibil pentru frățiorul mai mic – elev în clasa a 4-a. Subliniați, în textul informației, părțile de vorbire auxiliare.</p>	<p>1 punct</p>
<p>3. Peste cîteva zile prietenul/prietena își sărbătorește ziua de naștere. Alcătuiți textul felicitării. Folosiți epitețe, comparații.</p>	<p>1 punct</p>

RĂSPUNSURI

1. ex. 8. Careu 1. Toc. 2. Școală. 3. Clasă. 4. Manual. 5. Penar. 6. Învățător.

2. ex. 12. Proverbe «rătăcite».

1. Cine dă cu o mână, ia cu amîndouă.
2. Cel flămînd se visează mîncînd.
3. Cine vara n-are minte, iarna nu gustă plăcinte.
4. Unul trage ponoasele și altul trage foloasele.
5. Schimbarea domnilor – bucuria nebunilor.
6. Cine n-are îngHITE noduri.
7. Cine-i bucătar flămînzește iar.
8. Cine vara are vreme să n-o piardă.
9. Unul macină și altul mănîncă.
10. Moartea lupului – sănătatea oilor.

3. ex. 378. Problemă pentru viitorii filologi. 1. *Ea ia o nuia și se ia după ea.* 2. *Ia ia-o du-le-o și le-o dă.* 3. *Stan sta-n castan ca stanca.*

4. ex. 500. Rebus: *Ai carte – ai parte.*

ANEXĂ

Scheme recapitulative pentru portofoliul *Mapa ABC*

ARTA COMUNICĂRII	
Valori ale artei cuvântului	Regulamentul comunicării corecte.
Corectitudine	Respectați normele limbii literare moldovenești.
Claritate	Exprimați-vă gândurile evident, exact.
Logică (consecutivitate)	Țineți cont de ordinea expunerii gândurilor.
Curățenie	Nu folosiți cuvinte, expresii ce nu țin de limba literară: dialectisme, cuvinte de argou, jargoane, cuvinte inutile, ofensatoare.
Expresivitate	Selectați acele cuvinte, expresii ce comunică, exprimă mai pregnant ideea principală.
Bogăție	Utilizați diverse mijloace de exprimare artistică; stărușiți-vă să evitați repetările nejustificate.
Accesibilitate	Luați în considerare cu cine conversați și în ce împrejurări.

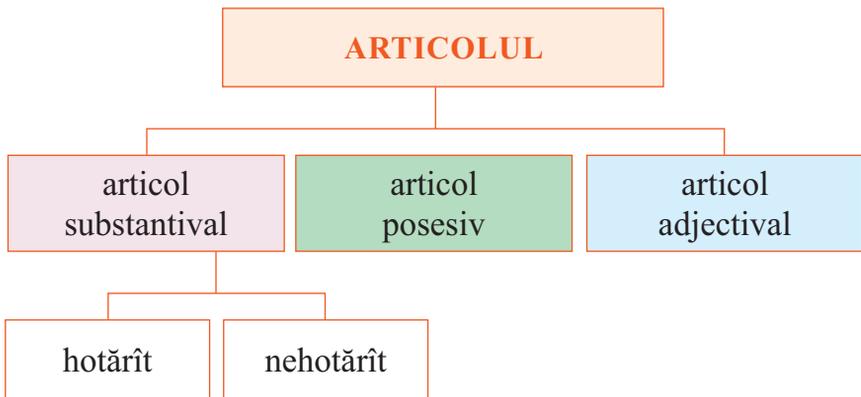
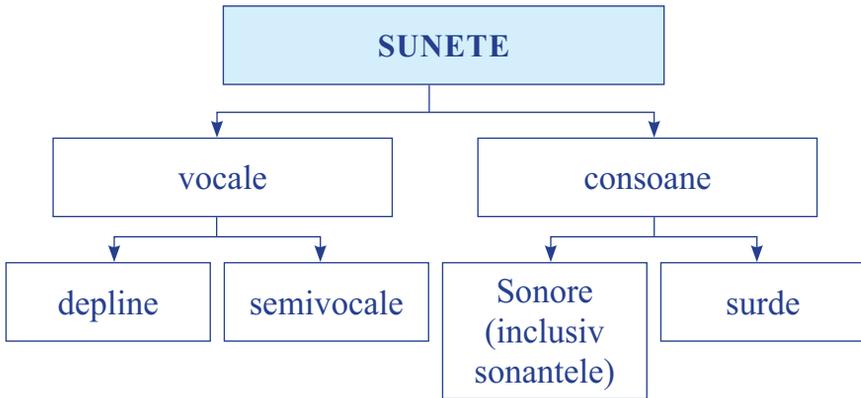
STRUCTURA CUVÎNTULUI

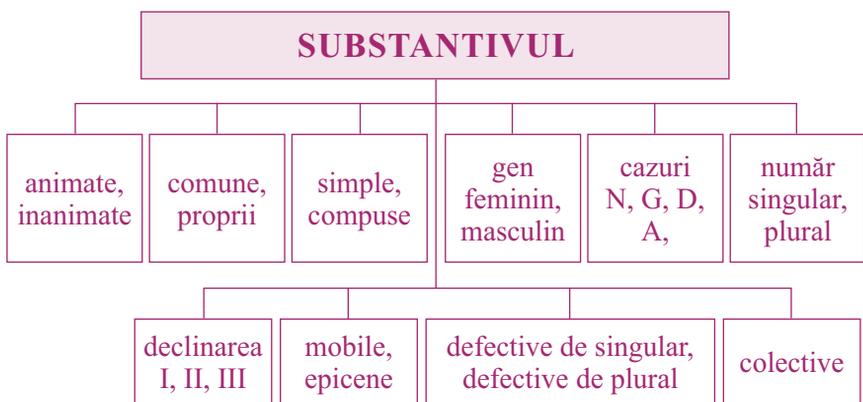
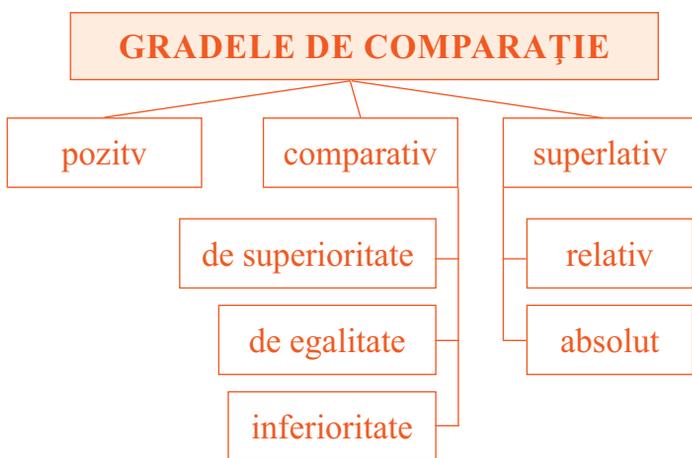
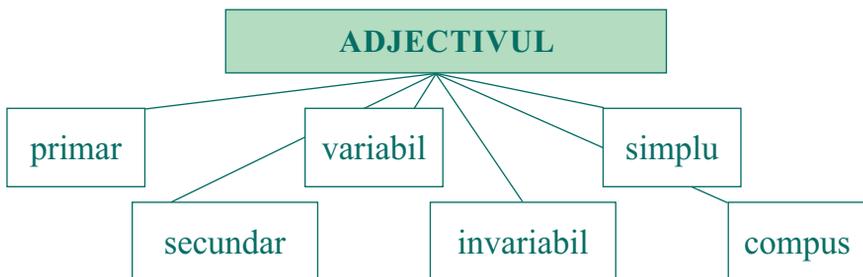
Părțile componente ale cuvântului	Prefix com	Rădăcină pun	Sufix er	Desinență e
Locul lor în cuvânt	Stă înaintea rădăcinii		Se află după rădăcină	Stă după rădăcină sau sufix
Rolul lor	Ajută la formarea cuvintelor	Conține sensul lexical general al cuvintelor	Ajută la formarea cuvintelor	Servește la modificarea formei cuvântului, la unirea cuvintelor în propoziții

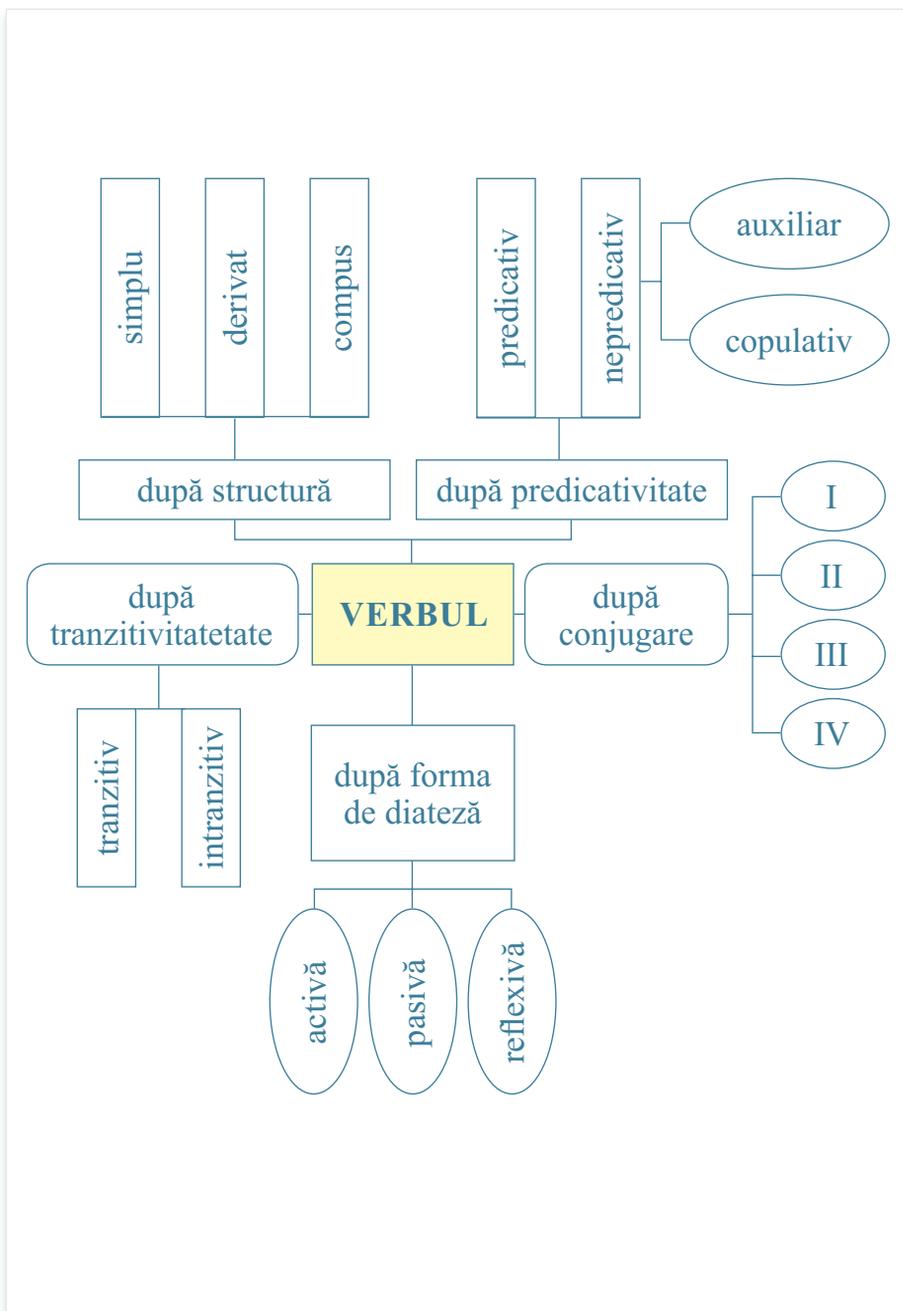
PROCEDEE DE FORMARE A CUVÎNTULUI

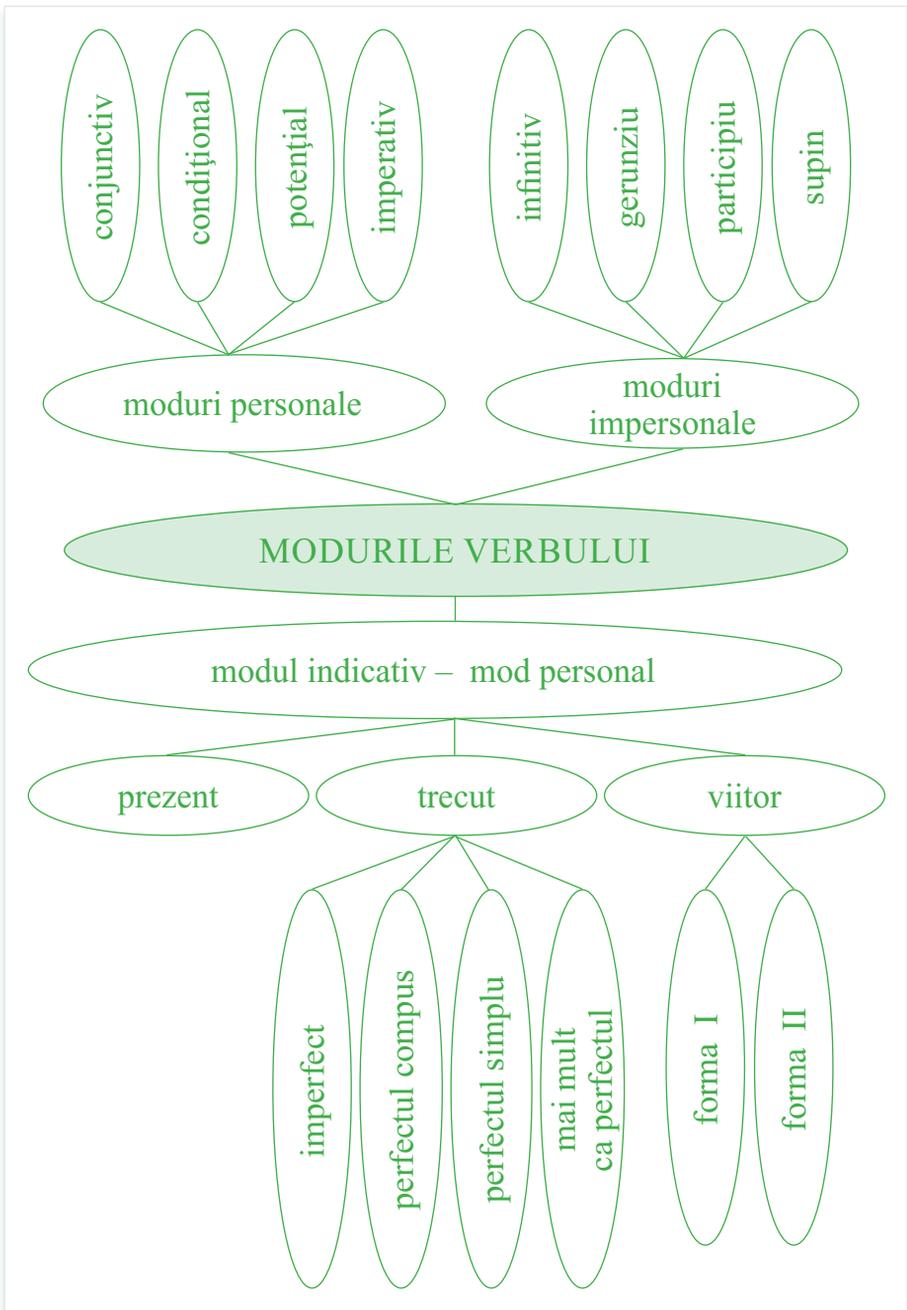
Procedee	Explicații	Exemple
1. Derivarea	Alăturarea prefixelor și sufixelor la cuvântul de bază	înnoit
2. Compunerea	Alăturarea a două (sau mai multe) cuvinte pentru a obține un cuvânt nou	botgros
3. Conversia	Trecerea unei părți de vorbire în alta	Frumosul încântă.
4. Abrevierea	Prescurtarea cuvintelor	UE Uniunea Europeană

FONETICA

DATE DESPRE STAREA MANUALULUI

Școala
Manualul nr.

№ d/r	Anul de folosire	Numele de familie și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
				la primire	la restituire
1.	20		20.../20...		
2.	20		20.../20...		
3.	20		20.../20...		
4.	20		20.../20...		
5.	20		20.../20...		
6.	20		20.../20...		
7.	20		20.../20...		

- Dirigintele controlează dacă numele elevului este scris corect.
- Elevul nu trebuie să facă nici un fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la restituire) se va aprecia folosind termenii: **nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător.**

Навчальне видання

Фетеску Лариса Іванівна
Кьося Віра Вікторівна

МОЛДОВСЬКА МОВА

Підручник для 7 класу
з навчанням молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти

2-ге видання, перероблене

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
Видано за кошти державного бюджету. Продаж заборонено
Молдовською мовою

Редактор С. М. Капалан
Худ. редактор В. П. Коваль
Коректор О. О. Пасат

Формат 60х90 1/16.
Ум. друк. арк. 17,25. Обл.-вид. арк. 16,9.
Тираж 100 пр. Зам. № 20-281.

ДП «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua; svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

ISBN 978-966-914-282-5

9 789669 142825 >